www.turkishstudies.net/language

Turkish Studies - Language and Literature

eISSN: 2667-5641

Research Article /Araştırma Makalesi

Semantic Layers of Simple Infinitive Forms in Arabic: A Common Root Perspective

Arapçada Sülâsî Mastar Formlarının Semantik Katmanları: Ortak Kök Perspektifi

Coşkun Zeki*

Abstract: This study aims to examine the semantic differences of infinitive (masdar) forms derived from the same triliteral (thulathi) root within the framework of a common root perspective. The fact that Arabic, as a Semitic language, is based on a root-based morphological structure allows for words to be shaped in a multi-layered and systematic manner—not only structurally but also semantically-during the stages of word formation. The relationship between the root and the pattern (wazn) constitutes one of the fundamental structures of meaning production in Arabic; different forms derived from the same root can significantly alter the direction and function of the meaning. The semantic nuances observed particularly between infinitives derived from triliteral (thulathi) and augmented (mazid) verbs emerge not merely as formal variations, but as distinct diversities at the level of meaning. This differentiation manifests through elements such as the nature, duration, reciprocity, and intensity of the action, as well as its context of use. Consequently, infinitive patterns are regarded not simply as nouns derived from a verb, but as functional words representing different facets of meaning. Since the number of triliteral infinitives carrying diverse meanings is too extensive to fit within the scope of a single article, this research has been limited to those in common usage. In this article, the semantic domains of triliteral (simple) infinitive patterns are analyzed in detail in light of classical and modern linguistic sources; furthermore, the usage patterns, contextual values, and variations in meaning of different infinitives derived from the same root are examined. By drawing upon explanations found in classical morphology (sarf) and syntax (nahiv) sources, as well as modern linguistics books, the role of the relationship between root and pattern in meaning production is presented within both a morphological and semantic framework. The research concludes that the semantic differences in infinitive forms are not coincidental; on the contrary, they are based on the word-formation system and the inherent richness of the Arabic language. This situation demonstrates that Arabic's word derivation structure encompasses not only a formal system but also a systematic semantic one. Consequently, it is shown that the relationship between the root-based structure and meaning occupies a central position regarding the fundamental functioning of the language.

Keywords: Arabic Language, Infinitive, Morphology, Semantics, Root-Based Perspective.

---

* Asst. Prof. Dr. Kafkas University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Eastern Languages and Literatures, Division of Arabic Language and Literature

Dr. Öğr. Üyesi, Kafkas Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Arap Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

ORCİD https://orcid.org/0000-0003-4879-7875

coshgunzeki@gmail.com

Cite as/ Atıf: Zeki, C. (2026) Semantic layers of simple infinitive forms in Arabic: A common root perspective / Arapçada sülâsî mastar formlarının semantik katmanları: Ortak kök perspektifi. *Turkish Studies - Language and Literature*, *21*(Ö1), 3051-3107. [Special Issues Dedicated to Prof. Dr. Mahmut Özer], Ankara Bilim University Publications. https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.94617

Received/Geliş: 01 June/Haziran 2026

Accepted/Kabul: 15 September/Eylül 2026

Published/Yayın: 20 September/Eylül 2026

Checked by plagiarism software

CC BY NC

Öz: Bu çalışma, Arapçada aynı sülâsi kökten türeyen mastar şekillerinin semantik farklılıklarını ortak kök perspektifi çerçevesinde incelemeyi amaçlamaktadır. Arap dilinin bir Sami dil olarak kök-temelli morfolojik yapıya dayanması, kelime yapma aşamalarında kelimenin yalnızca yapısal yönden değil, anlam yönünden de çok katmanlı ve sistemli bir biçimde şekillenmesine imkân vermiştir. Kök ile kalıp arasındaki alaka, Arapçada anlam üretiminin temel yapılarından birini oluşturmakta; aynı kökten türeyen farklı formlar, anlamın yönünü ve işlevini göze çarpacak biçimde değiştirebilmektedir. Özellikle sülâsî ve mezid fiillerden türeyen mastarlar arasında görülen anlam farklılıkları, yalnızca biçimsel bir çeşitlilik olarak değil, aynı zamanda mana düzeyinde de belirgin bir çeşitlilik olarak ortaya çıkmaktadır. Bu ayrışma; eylemin mahiyeti, sürekliliği, karşılıklılığı, yoğunluk boyutu ve kullanım bağlamı gibi unsurlar üzerinden kendini göstermektedir. Dolayısıyla mastar kalıpları, bir fiilden türemiş isimler olmaktan öte, anlamın farklı yönlerini temsil eden işlevsel kelimeler olarak değerlendirilmektedir. Farklı anlamlar taşıyan sülâsî mastarların sayısı bir makalenin kapsamını aşacak derecede fazla olduğundan, bu araştırma yalnızca kullanımı yaygın mastarlarla sınırlandırılmıştır. Makalede, klasik ve modern dilbilimsel kaynaklar ışığında sülâsî mastar kalıplarının anlam alanları ayrıntılı biçimde analiz edilmekte; aynı kökten türeyen farklı mastarların kullanım biçimleri, bağlamsal değerleri, mana farklılıkları tahlil edilmektedir. Klasik sarf ve nahiv kaynaklarında yer alan açıklamalardan, ayrıca modern dil kitaplarından yararlanılarak kök ile kalıp arasındaki ilişkinin anlam üretimindeki rolü hem morfolojik hem de semantik bir çerçevede ortaya konulmaktadır. Araştırma sonucunda, mastar formlarındaki anlam farklarının tesadüfi olmadığı; aksine Arap dilinin kelime yapı sistemine, dilin zenginliğine dayandığı gösterilmektedir. Bu durum, Arapçanın kelime türetme yapısının yalnızca şekilsel değil, aynı zamanda düzenli bir semantik sistemi ihtiva ettiğini ortaya koymaktadır. Neticede kök-temelli yapı ile anlam arasındaki ilişkinin dilin temel işleyişi bakımından merkezi bir konuma sahip olduğu gösterilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Arap Dili, Mastar, Morfoloji, Semantik, Kök perspektifi.

Structured Abstract:

This study aims to examine the semantic layers of different infinitive forms derived from the same root, based on the trilateral root system that forms the foundation of Arabic morphology. The research intends to demonstrate that infinitive patterns are not merely grammatical categories, but functional systems that construct unique semantic fields through the interaction between the root and the pattern. The root-based structure of Arabic as a Semitic language provides a multi-layered system in both the morphological and semantic construction of words. The original value of this study lies in treating the differences between infinitives not merely as "formal variation" but as semantic indicators that determine the direction of meaning. By shifting the discussions of masdars-which generally remain at the level of morphology in the literatüre-into the realm of semantics, this work reveals the richness of the language and the systematic order within its derivational logic. One of the primary goals of this study is to demonstrate that masdar forms emerging from the same semantic root in Arabic are not interchangeable; on the contrary, each form is rooted in a specific contextual framework. Despite originating from the same trilateral root, the nuanced semantic differences between masdars and the decisive role of these differences in syntactic preferences are presented to the reader through analysis in light of consistent data and linguistic examples. While existing studies generally view masdars merely as forms within conjugation tables, this study advocates for the masdar's role in the architecture of meaning. In the literature, the diversity of trilateral masdars is often labeled as "samâ'i" (auditory/irregular), and it is argued that this diversity must be resolved through rote memorization. Without denying the importance of memorization, this study addresses the gap in the field by asserting that this diversity is not coincidental and that each form carries its own unique semantic load. By synthesizing both the classical linguistic heritage and modern semantic approaches, this study offers a new perspective for Arabic education and the field of translation, asserting that word choice should be guided not only by lexicographical knowledge but by the knowledge of patterns. The significance of this research becomes even more apparent when considering the functional characteristics of masdars within a language. Integrating classical tradition with modern semantic frameworks, this work emphasizes that lexical preference-whether in teaching or during the translation process-should not rely solely on dictionary data; rather, it provides an original perspective highlighting that pattern knowledge is a decisive criterion depending on the context. Considering the functional and contextual role of masdars in the language, the critical importance of the approach presented in this research regarding linguistic competence and accurate construction of meaning becomes more evident. Given the quantitative diversity and scope of trilateral masdar forms in the Arabic language, this study is limited to the semantic differences of trilateral masdars that possess high semantic representational power and widespread usage in the language.

Methodology:

In this research, the document analysis method, one of the qualitative research designs, has been adopted. To establish the data set for the study, dozens of foundational sources in the fields of Classical Arabic Language, Literature, and Rhetoric were examined, primarily the works of authorities such as Sîbawayh, al-Suyûṭî, Ibn Sikkît, Ibn al-Warrâq, al-Jumaḥî, Ibn Qutaybah, and Ibn Manẓûr. In addition to these, modern studies conducted in the field of the Arabic language were reviewed. The data obtained were subjected to a comparative analysis in light of modern linguistic theories. In this context, the relationship between root and pattern was examined holistically within both a morphological and semantic framework, through parameters such as the nature of the action, its contextual value, and its field of usage.

Findings:

As a result of the analyses conducted, it has been determined that the differences in trilateral masdar forms are not accidental linguistic phenomena; on the contrary, they present a highly systematic structure inherent to the internal logic of the language. It has been observed-in both classical and modern texts-that the choice of masdar goes beyond a random selection and is based on a specific semantic necessity. It was found that different masdar patterns emerging from the same trilateral root carry concrete or abstract semantic fields depending on the context of usage.

It is established that in the use of trilateral masdars, context serves as the fundamental authority that limits and directs meaning. The preference for a specific masdar within a particular composition is directly related not only to the root meaning but also to the semantic harmony that the pattern provides to that context. In this regard, choosing the appropriate masdar is not merely a matter of stylistic aesthetics; it is, so to speak,

a mathematical necessity that must be observed for error-free expression within the language's meaning-production mechanism. In light of the data obtained, it is evident that the use of a masdar inappropriate to the context leads to semantic deviation or erroneous expression.

Discussion and Conclusion:

The research proves that the derivation system of Arabic is not merely a formal mechanism but also contains a semantic system of mathematical precision. This inherent bond between the root-based structure and meaning is of central importance to the functioning of the language. Within the morphological structure of Arabic, masdars are evaluated not just as nouns derived from a verb, but as functional units of meaning reflecting different facets of sense. In this context, the fact that a verb possesses more than one masdar appears as a semantic opportunity that compels the individual to make specific semantic choices within the flow of the text, rather than being a case of random diversity. The masdar is not simply a grammatical rule; it is a carrier of meaning. Semantic selectivity is vital within this grammatical structure. Having multiple masdar options allows the language learner to determine the specific emphasis they wish to attribute to the action. Ultimately, the usage within the text shapes the very nature of the action.

Recommendations:

It is recommended that studies on the semantic values of masdar patterns serve as a foundation, particularly in modern text analysis and the field of translation studies. Future research could focus on the extent to which these semantic differences are represented in modern lexicography. In particular, the rich base provided by the trilateral masdars, which occupy a large place in the morphological structure of Arabic and emerge from the same root perspective, allows for the investigation of the semantic and functional distinctions contained within different masdar patterns.

Keywords: Arabic Language, Infinitive, Morphology, Semantics, Root-Based Perspective.

الملخص المنهجي

تهدف هذه الدراسة إلى فحص الطبقات الدلالية لصيغ المصادر المختلفة المشتقة من الجذر الثلاثي، الذي يُشكّل الأساس في بنية الصرف العربي. وتسعى إلى إثبات أن أنماط المصادر ليست مجرد فئات نحوية، بل هي أنظمة وظيفية تُنشئ حقولاً دلالية فريدة من خلال التفاعل بين الجذر والوزن. إن البنية الجذرية للغة العربية، بوصفها لغة سامية، تُوفّر نظاماً متعدّد الطبقات في البناءين الصرفي والدلالي للكلمة. وتكمن القيمة الأصلية لهذه الدراسة في التعامل مع الفروق بين المصادر لا باعتبارها مجرد "تنويع شكلي"، بل باعتبارها مؤشرات دلالية تحدّد اتجاه المعنى. ومن خلال نقل النقاشات حول المصادر ــ التي غالباً ما تبقى في حدود الصرف في الأدبيات ــ إلى مجال الدلالة، يكشف هذا البحث عن غنى اللغة والنظام المنهجي الكامن في منطق الاشتقاق. ومن الأهداف الرئيسة لهذه الدراسة إثبات أن صيغ المصادر الناشئة من جذر واحد في العربية ليست قابلة للتبادل؛ بل إن كل صيغة متجذّرة في إطار سياقي خاص. فعلى الرغم من انبثاقها من جذر ثلاثي واحد، فإن الفروق الدقيقة بين المصادر والدور الحاسم لهذه الفروق في التفضيلات التركيبية تُعرض للقارئ من خلال تحليل قائم على بيانات متسقة وأمثلة لغوية. وبينما تنظر الدراسات القائمة عادةً إلى المصادر على أنها مجرد صيغ ضمن جداول التصريف، فإن هذه الدراسة تدافع عن دور المصدر في هندسة المعنى. وفي الأدبيات، غالباً ما تُوصَف تنوّعات المصادر الثلاثية بأنها "سماعية"، ويُقال إن هذا التنوع لا بد من تجاوزه بالحفظ. ومن دون إنكار أهمية الحفظ، فإن هذه الدراسة تعالج الفجوة القائمة في الحقل من خلال التأكيد على أن هذا التنوع ليس عرضياً، وأن كل صيغة تحمل حمولة دلالية خاصة بها. ومن خلال الجمع بين التراث اللغوي الكلاسيكي والمقاربات الدلالية الحديثة، تقدّم هذه الدراسة منظوراً جديداً لتعليم العربية ومجال الترجمة، مؤكدة أن اختيار الكلمة ينبغي أن يُوجَّه لا بالمعرفة المعجمية فحسب، بل أيضاً بمعرفة الأوزان. وتزداد أهمية هذا البحث عند النظر في الخصائص الوظيفية للمصادر داخل اللغة. ومن خلال دمج التقليد الكلاسيكي مع الأطر الدلالية الحديثة، يُبرز هذا العمل أن التفضيل المعجمي ــ سواء في التعليم أو في عملية الترجمة ــ لا ينبغي أن يعتمد حصراً على بيانات القاموس؛ بل يقدّم منظوراً أصيلاً يُظهر أن معرفة الأوزان معيار حاسم بحسب السياق. وبالنظر إلى الدور الوظيفي والسياقي للمصادر في اللغة، يتضح أكثر الأهمية البالغة للمقاربة التي تعرضها هذه الدراسة في ما يتعلق بالكفاءة اللغوية والبناء الدقيق للمعنى. ونظراً للتنوّع الكمي والاتساع في صيغ المصادر الثلاثية في اللغة العربية، فإن هذه الدراسة تقتصر على الفروق الدلالية للمصادر الثلاثية ذات القدرة العالية على التمثيل الدلالي والاستخدام الواسع في اللغة.

المنهجية

اعتمد هذا البحث منهج تحليل الوثائق، وهو أحد تصاميم البحث النوعي. ولتشكيل مجموعة البيانات، جرى فحص عشرات المصادر الأساسية في مجالات اللغة العربية الكلاسيكية والأدب والبلاغة، وفي مقدمتها أعمال أعلام مثل سيبويه، السيوطي، ابن السكيت، ابن الورّاق، الجمحي، ابن قتيبة، وابن منظور. وإلى جانب ذلك، تمت مراجعة الدراسات الحديثة في مجال اللغة العربية. وقد خضعت البيانات المستخلصة لتحليل مقارن في ضوء النظريات اللغوية الحديثة. وفي هذا السياق، جرى تناول العلاقة بين الجذر والوزن بصورة شمولية ضمن إطار صرفي ودلالي، من خلال معايير مثل طبيعة الفعل، قيمته السياقية، ومجال استعماله.

النتائج

أظهرت التحليلات أن الفروق في صيغ المصادر الثلاثية ليست ظواهر لغوية عرضية، بل إنها تعبّر عن بنية منهجية عالية متأصلة في منطق اللغة الداخلي. وقد لوحظ ـ في النصوص الكلاسيكية والحديثة على السواء ـ أن اختيار المصدر يتجاوز العشوائية، ويستند إلى ضرورة دلالية محددة. وتبيّن أن أنماط المصادر المختلفة الناشئة من جذر ثلاثي واحد تحمل حقولاً دلالية ملموسة أو مجردة بحسب سياق الاستعمال. وتأكد أن السياق هو السلطة الأساسية التي تحدّ وتوجّه المعنى في استعمال المصادر الثلاثية. فاختيار مصدر معين في تركيب ما يرتبط مباشرةً لا بمعنى الجذر فحسب، بل أيضاً بالانسجام الدلالي الذي يوفره الوزن لذلك السياق. ومن هذه الزاوية، فإن اختيار المصدر المناسب ليس مجرد مسألة جمالية أسلوبية؛ بل هو ضرورة "رياضية" يجب مراعاتها لضمان التعبير الخالي من الخطأ ضمن آلية إنتاج المعنى في اللغة. وفي ضوء البيانات المستخلصة، يتضح أن استعمال مصدر غير مناسب للسياق يؤدي إلى انحراف دلالي أو تعبير خاطئ.

المناقشة والخاتمة

يثبت البحث أن نظام الاشتقاق في العربية ليس مجرد آلية شكلية، بل يحتوي أيضاً على نظام دلالي يتميز بدقة رياضية. وهذه الصلة الجوهرية بين البنية الجذرية والمعنى ذات أهمية مركزية في عمل اللغة. وفي البنية الصرفية للعربية، تُقيَّم المصادر لا باعتبارها أسماء مشتقة من فعل فحسب، بل باعتبارها وحدات وظيفية للمعنى تعكس وجوهاً مختلفة للدلالة. وفي هذا السياق، يظهر تعدّد المصادر للفعل الواحد كفرصة دلالية تُلزم الفرد باتخاذ خيارات دلالية محددة في سياق النص، لا كتنوع عشوائي. فالمصدر ليس مجرد قاعدة نحوية؛ بل هو حامل للمعنى والانتقائية الدلالية أمر حيوي ضمن هذا البناء النحوي. إن وجود خيارات متعددة للمصدر يتيح للمتعلم أن يحدد التأكيد الخاص الذي يرغب في إضفائه على الفعل. وفي النهاية، فإن الاستعمال داخل النص هو الذي يُشكّل طبيعة الفعل ذاتها.

التوصيات

يُوصى بأن تشكّل الدراسات حول القيم الدلالية لأنماط المصادر أساساً، ولا سيما في تحليل النصوص الحديثة ومجال دراسات الترجمة. ويمكن أن تركز البحوث المستقبلية على مدى تمثيل هذه الفروق الدلالية في المعاجم الحديثة. وعلى وجه الخصوص، فإن القاعدة الغنية التي توفرها المصادر الثلاثية ـ التي تحتل مكانة واسعة في البنية الصرفية للعربية وتنبثق من منظور الجذر الواحد ـ تتيح التحقيق في الفروق الدلالية والوظيفية الكامنة في أنماط المصادر المختلفة.

الكلمات المفتاحية: اللغة العربية، المصدر، الصرف، الدلالة، المنظور الجذري.

Résumé Structuré:

Cette étude vise à examiner les couches sémantiques des différentes formes infinitives dérivées d'un même radical, en s'appuyant sur le système trilitère qui constitue le fondement de la morphologie arabe. La recherche entend démontrer que les schémas de masdar ne sont pas de simples catégories grammaticales, mais des systèmes fonctionnels qui construisent des champs sémantiques uniques grâce à l'interaction entre le radical et le schéma. La structure radicale de l'arabe, en tant que langue sémitique, offre un système pluristratifié tant sur le plan morphologique que sémantique. L'originalité de cette étude réside dans le fait de considérer les différences entre les masdars non pas comme une « variation formelle », mais comme des indicateurs sémantiques qui orientent le sens. En déplaçant les discussions sur les masdars — qui restent généralement confinées au niveau morphologique dans la littérature — vers le domaine de la sémantique, ce travail met en lumière la richesse de la langue et l'ordre systématique de sa logique dérivationnelle. L'un des objectifs principaux est de montrer que les formes de masdar issues d'un même radical en arabe ne sont pas interchangeables ; au contraire, chacune est enracinée dans un cadre contextuel spécifique. Bien qu'elles proviennent du même radical trilitère, les différences sémantiques subtiles entre les masdars et leur rôle décisif dans les préférences syntaxiques sont présentées au lecteur à travers une analyse fondée sur des données cohérentes et des exemples linguistiques. Alors que les études existantes considèrent généralement les masdars comme de simples formes dans les tableaux de conjugaison, cette recherche défend le rôle du masdar dans l'architecture du sens. Dans la littérature, la diversité des masdars trilitères est souvent qualifiée de « samâ'î » (irrégulière, d'origine auditive), et l'on soutient que cette diversité doit être surmontée par la mémorisation. Sans nier l'importance de celle-ci, cette étude comble une lacune en affirmant que cette diversité n'est pas fortuite et que chaque forme porte une charge sémantique propre. En synthétisant l'héritage linguistique classique et les approches sémantiques modernes, cette recherche propose une nouvelle perspective pour l'enseignement de l'arabe et pour la traduction, en affirmant que le choix lexical doit être guidé non seulement par la connaissance lexicographique, mais aussi par la connaissance des schémas. L'importance de cette recherche apparaît encore plus clairement si l'on considère les caractéristiques fonctionnelles des masdars dans la langue. En intégrant la tradition classique aux cadres sémantiques modernes, ce travail souligne que la préférence lexicale — que ce soit dans l'enseignement ou dans la traduction — ne doit pas reposer uniquement sur les données des dictionnaires ; il offre une perspective originale montrant que la connaissance des schémas

constitue un critère décisif selon le contexte. Compte tenu du rôle fonctionnel et contextuel des masdars, l'approche proposée ici apparaît comme essentielle pour la compétence linguistique et la construction précise du sens. Étant donné la diversité quantitative et l'ampleur des formes de masdar trilitères en arabe, cette étude se limite aux différences sémantiques des masdars trilitères dotés d'une forte représentativité sémantique et d'un usage répandu.

Méthodologie

Cette recherche adopte la méthode d'analyse documentaire, l'un des modèles de recherche qualitative. Pour constituer le corpus, des dizaines de sources fondamentales dans les domaines de la langue arabe classique, de la littérature et de la rhétorique ont été examinées, notamment les œuvres de figures telles que Sîbawayh, al-Suyûṭî, Ibn Sikkît, Ibn al-Warrâq, al-Jumaḥî, Ibn Qutaybah et Ibn Manẓûr. En complément, des études modernes sur la langue arabe ont été consultées. Les données recueillies ont été soumises à une analyse comparative à la lumière des théories linguistiques contemporaines. Dans ce cadre, la relation entre radical et schéma a été étudiée de manière holistique, à la fois sur le plan morphologique et sémantique, à travers des paramètres tels que la nature de l'action, sa valeur contextuelle et son champ d'usage.

Résultats

Les analyses ont montré que les différences entre les formes de masdar trilitères ne sont pas des phénomènes linguistiques accidentels, mais qu'elles traduisent une structure hautement systématique inhérente à la logique interne de la langue. Il a été observé — tant dans les textes classiques que modernes — que le choix du masdar dépasse la sélection aléatoire et repose sur une nécessité sémantique précise. Il a été établi que les différents schémas de masdar issus d'un même radical trilitère véhiculent des champs sémantiques concrets ou abstraits selon le contexte d'utilisation. Il ressort que, dans l'usage des masdars trilitères, le contexte constitue l'autorité fondamentale qui limite et oriente le sens. La préférence pour un masdar particulier dans une composition donnée est directement liée non seulement au sens du radical, mais aussi à l'harmonie sémantique que le schéma apporte à ce contexte. Ainsi, le choix du masdar approprié n'est pas une simple question d'esthétique stylistique ; c'est une nécessité quasi « mathématique » qui doit être respectée pour garantir une expression correcte dans le mécanisme de production du sens de la langue. Les données montrent clairement que l'utilisation d'un masdar inadapté au contexte entraîne une déviation sémantique ou une expression erronée.

Discussion et conclusion

La recherche démontre que le système dérivationnel de l'arabe n'est pas une simple mécanique formelle, mais qu'il contient également un système sémantique d'une précision mathématique. Ce lien intrinsèque entre la structure radicale et le sens est d'une importance centrale pour le fonctionnement de la langue. Dans la structure morphologique de l'arabe, les masdars ne sont pas évalués uniquement comme des noms dérivés d'un verbe, mais comme des unités fonctionnelles de sens reflétant différentes facettes de la signification. Dans ce contexte, le fait qu'un verbe possède plusieurs masdars apparaît comme une opportunité sémantique qui oblige l'individu à faire des choix précis dans le flux du texte, plutôt que comme une diversité aléatoire. Le masdar n'est pas simplement une règle grammaticale ; il est porteur de sens. La sélectivité sémantique est vitale dans cette structure grammaticale. La multiplicité des options de masdar permet à l'apprenant de déterminer l'accent particulier qu'il souhaite attribuer à l'action. En définitive, l'usage dans le texte façonne la nature même de l'action.

Recommandations

Il est recommandé que les études sur les valeurs sémantiques des schémas de masdar servent de base, notamment dans l'analyse des textes modernes et dans le domaine de la traductologie. Les recherches futures pourraient s'intéresser à la manière dont ces différences sémantiques sont représentées dans la lexicographie moderne. En particulier, la richesse offerte par les masdars trilitères — qui occupent une place importante dans la structure morphologique de l'arabe et émergent d'un même radical — permet d'explorer les distinctions sémantiques et fonctionnelles contenues dans les différents schémas de masdar.

Mots-clés : langue arabe, infinitif, morphologie, sémantique, perspective radicale.

Resumen Estructurado:

Este estudio tiene como objetivo examinar las capas semánticas de las diferentes formas infinitivas derivadas de un mismo radical, basándose en el sistema triliteral que constituye el fundamento de la morfología árabe. La investigación pretende demostrar que los patrones de los masdar no son meras categorías gramaticales, sino sistemas funcionales que construyen campos semánticos únicos mediante la interacción entre el radical y el patrón. La estructura radical del árabe, como lengua semítica, ofrece un sistema multinivel tanto en la construcción morfológica como semántica de las palabras. El valor original de este estudio reside en tratar las diferencias entre los masdar no como una "variación formal", sino como indicadores semánticos que determinan la dirección del significado. Al trasladar las discusiones sobre los masdar —que generalmente permanecen en el nivel morfológico en la literatura— al ámbito de la semántica, este trabajo revela la riqueza de la lengua y el orden sistemático dentro de su lógica derivacional. Uno de los objetivos principales es demostrar que las formas de masdar que surgen de un mismo radical en árabe no son intercambiables; por el contrario, cada forma está arraigada en un marco contextual específico. A pesar de originarse en el mismo radical triliteral, las diferencias semánticas matizadas entre los masdar y el papel decisivo de estas diferencias en las preferencias sintácticas se presentan al lector mediante un análisis sustentado en datos consistentes y ejemplos lingüísticos. Mientras que los estudios existentes suelen considerar los masdar como simples formas dentro de las tablas de conjugación, esta investigación defiende el papel del masdar en la arquitectura del significado. En la literatura, la diversidad de los masdar triliterales suele calificarse de "samâ'î" (auditiva/irregular), y se sostiene que esta diversidad debe resolverse mediante la memorización. Sin negar la importancia de la memorización, este estudio aborda la brecha en el campo afirmando que dicha diversidad no es casual y que cada forma porta su propia carga semántica. Al sintetizar tanto la herencia lingüística clásica como los enfoques semánticos modernos, este trabajo ofrece una nueva perspectiva para la enseñanza del árabe y la traducción, afirmando que la elección léxica debe guiarse no solo por el conocimiento lexicográfico, sino también por el conocimiento de los patrones. La importancia de esta investigación se hace aún más evidente al considerar las características funcionales de los masdar dentro de la lengua. Integrando la tradición clásica con marcos semánticos modernos, este estudio enfatiza que la preferencia léxica —ya sea en la enseñanza o en la traducción— no debe basarse únicamente en los datos del diccionario; más bien, ofrece una perspectiva original que destaca que el conocimiento de los patrones es un criterio decisivo según el contexto. Considerando el papel funcional y contextual de los masdar en la lengua, la importancia crítica del enfoque presentado aquí respecto a la competencia lingüística y la construcción precisa del significado se vuelve más clara. Dada la diversidad cuantitativa y el alcance de las formas de masdar triliterales en árabe, este estudio se limita a las diferencias semánticas de los masdar triliterales que poseen un alto poder representacional y un uso extendido en la lengua.

Metodología

En esta investigación se adoptó el método de análisis documental, uno de los diseños de investigación cualitativa. Para establecer el corpus del estudio, se examinaron decenas de fuentes fundamentales en los campos de la lengua árabe clásica, la literatura y la retórica, principalmente las obras de autoridades como Sîbawayh, al-Suyûṭî, Ibn Sikkît, Ibn al-Warrâq, al-Jumaḥî, Ibn Qutaybah e Ibn Manẓûr. Además, se revisaron estudios modernos realizados en el ámbito de la lengua árabe. Los datos obtenidos fueron sometidos a un análisis comparativo a la luz de las teorías lingüísticas modernas. En este contexto, la relación entre radical y patrón se examinó de manera holística tanto en el marco morfológico como semántico, a través de parámetros como la naturaleza de la acción, su valor contextual y su campo de uso.

Resultados

Como resultado de los análisis realizados, se ha determinado que las diferencias en las formas de masdar triliterales no son fenómenos lingüísticos accidentales; por el contrario, presentan una estructura altamente sistemática inherente a la lógica interna de la lengua. Se ha observado —tanto en textos clásicos como modernos— que la elección del masdar va más allá de una selección aleatoria y se basa en una necesidad semántica específica. Se encontró que los diferentes patrones de masdar que emergen de un mismo radical triliteral portan campos semánticos concretos o abstractos dependiendo del contexto de uso. Se establece que en el uso de los masdar triliterales, el contexto sirve como la autoridad fundamental que limita y dirige el significado. La preferencia por un masdar específico dentro de una composición está directamente relacionada no solo con el significado del radical, sino también con la armonía semántica que el patrón proporciona a ese

contexto. En este sentido, elegir el masdar adecuado no es simplemente una cuestión de estética estilística; es, por así decirlo, una necesidad matemática que debe observarse para una expresión libre de errores dentro del mecanismo de producción de significado de la lengua. A la luz de los datos obtenidos, es evidente que el uso de un masdar inapropiado para el contexto conduce a una desviación semántica o a una expresión errónea.

Discusión y conclusión

La investigación demuestra que el sistema derivacional del árabe no es meramente un mecanismo formal, sino que también contiene un sistema semántico de precisión matemática. Este vínculo inherente entre la estructura radical y el significado es de importancia central para el funcionamiento de la lengua. Dentro de la estructura morfológica del árabe, los masdar se evalúan no solo como sustantivos derivados de un verbo, sino como unidades funcionales de significado que reflejan diferentes facetas del sentido. En este contexto, el hecho de que un verbo posea más de un masdar aparece como una oportunidad semántica que obliga al individuo a realizar elecciones semánticas específicas dentro del flujo del texto, en lugar de ser un caso de diversidad aleatoria. El masdar no es simplemente una regla gramatical; es portador de significado. La selectividad semántica es vital dentro de esta estructura gramatical. Tener múltiples opciones de masdar permite al aprendiz determinar el énfasis específico que desea atribuir a la acción. En última instancia, el uso dentro del texto da forma a la propia naturaleza de la acción.

Recomendaciones

Se recomienda que los estudios sobre los valores semánticos de los patrones de masdar sirvan como base, particularmente en el análisis de textos modernos y en el campo de los estudios de traducción. Las investigaciones futuras podrían centrarse en la medida en que estas diferencias semánticas se representan en la lexicografía moderna. En particular, la rica base proporcionada por los masdar triliterales —que ocupan un lugar destacado en la estructura morfológica del árabe y emergen desde la perspectiva del mismo radical— permite investigar las distinciones semánticas y funcionales contenidas en los diferentes patrones de masdar.

Palabras clave: lengua árabe, infinitivo, morfología, semántica, perspectiva radical.

结构化摘要:

本研究旨在考察由同一词根派生出的不同动名词形式的语义层次，基于构成阿拉伯语形态学基础的三辅音词根系统。研究意在证明，动名词的模式不仅仅是语法范畴，而是通过词根与词型之间的互动构建独特语义场的功能性系统。作为一种闪族语言，阿拉伯语的词根结构在词汇的形态与语义建构中提供了多层次的系统。本研究的原创价值在于，将动名词之间的差异视为决定意义走向的语义标志，而不仅仅是“形式上的变化”。通过将关于动名词的讨论——在文献中通常停留在形态学层面——转移到语义领域，本研究揭示了语言的丰富性以及其派生逻辑中的系统秩序。本研究的主要目标之一是证明，源自同一语义词根的动名词形式并非可以互换；相反，每一种形式都扎根于特定的语境框架。尽管它们源自同一三辅音词根，但动名词之间细微的语义差异及其在句法选择中的决定性作用，通过一致的数据与语言实例加以呈现。现有研究通常仅将动名词视为动词变位表中的形式，而本研究则主张动名词在意义架构中的作用。在文献中，三辅音动名词的多样性常被称为“ سماعي ”（听觉/不规则），并认为这种多样性只能通过死记硬背来解决。本研究并不否认记忆的重要性，但指出这种多样性并非偶然，而是每一种形式都承载着独特的语义负荷。通过综合古典语言学遗产与现代语义学方法，本研究为阿拉伯语教学与翻译领域提供了新的视角，强调词汇选择不仅应依赖词典知识，更应依赖词型知识。当考虑动名词在语言中的功能特征时，本研究所提出的方法在语言能力与意义的准确建构方面的重要性更加凸显。鉴于阿拉伯语中三辅音动名词的数量多样性与广泛分布，本研究限于对那些具有高度语义表现力且使用频繁的三辅音动名词的语义差异进行探讨。

方法论

本研究采用质性研究设计中的文献分析法。为建立研究数据集，查阅了数十部阿拉伯语经典语言、文学与修辞领域的基础性文献，主要包括西卜外赫、苏尤提、伊本·西克特、伊本·瓦拉克、朱

马希、伊本·库泰拜与伊本·曼祖尔等学者的著作。此外，还参考了现代阿拉伯语研究成果。所得数据在现代语言学理论的框架下进行了比较分析。在此过程中，词根与词型之间的关系在形态与语义双重框架下得到整体性考察，分析参数包括动作的性质、语境价值及其使用领域。

研究发现

分析结果表明，三辅音动名词形式的差异并非偶然的语言现象，而是语言内部逻辑所固有的高度系统化结构。在古典与现代文本中均观察到，动名词的选择并非随机，而是基于特定的语义需求。研究发现，同一三辅音词根派生出的不同动名词模式，根据使用语境，分别承载具体或抽象的语义场。在三辅音动名词的使用中，语境是限制并引导意义的根本权威。在特定语篇中选择某一动名词，不仅与词根意义相关，还与词型在该语境中所提供的语义协调性密切相关。因此，选择合适的动名词并非单纯的文体美学问题，而是一种必须遵循的"数学必然性"，以确保语言意义生产机制中的表达无误。研究数据清楚显示，若在语境中使用不当的动名词，将导致语义偏离或表达错误。

讨论与结论

研究证明，阿拉伯语的派生系统不仅是形式机制，同时也包含具有数学精确性的语义系统。词根结构与意义之间的内在联系对语言的运作至关重要。在阿拉伯语的形态结构中，动名词不仅被视为动词的派生名词，更是反映不同意义层面的功能性单位。在此语境下，动词拥有多个动名词形式并非随机的多样性，而是一种语义契机，迫使使用者在文本流中做出特定的语义选择。动名词不仅是语法规则，更是意义的承载体。在这一语法结构中，语义选择性至关重要。多样的动名词选项使学习者能够决定他们希望赋予动作的特定强调。最终，文本中的使用塑造了动作本身的性质。

建议

建议未来关于动名词模式语义价值的研究，尤其在现代文本分析与翻译学领域中，作为基础性工作展开。后续研究可聚焦于这些语义差异在现代词典学中的体现程度。特别是，三辅音动名词在阿拉伯语形态结构中占据重要地位，并源自同一词根视角，这为探讨不同动名词模式所包含的语义与功能差异提供了丰富的基础。

关键词： 阿拉伯语，动名词，形态学，语义学，词根视角。

Структурированное резюме

Цель данного исследования — рассмотреть семантические слои различных форм инфинитива (масдара), образованных от одного и того же корня, на основе трёхсогласной корневой системы, лежащей в основе арабской морфологии. Исследование стремится показать, что модели масдаров представляют собой не просто грамматические категории, а функциональные системы, создающие уникальные семантические поля посредством взаимодействия корня и модели. Корневая структура арабского языка как семитского обеспечивает многоуровневую систему как в морфологическом, так и в семантическом построении слов. Оригинальность работы заключается в том, что различия между масдарами рассматриваются не как «формальные вариации», а как семантические индикаторы, определяющие направление смысла. Перенос дискуссий о масдарах — которые в литературе обычно остаются на морфологическом уровне — в сферу семантики позволяет выявить богатство языка и системный порядок его деривационной логики. Одной из главных целей исследования является доказательство того, что формы масдаров, возникающие из одного семантического корня, не являются взаимозаменяемыми; напротив, каждая форма укоренена в определённом контекстуальном каркасе. Несмотря на происхождение от одного трёхсогласного корня, тонкие семантические различия между масдарами и их решающая роль в синтаксических предпочтениях представлены читателю через анализ, основанный на последовательных данных и языковых примерах. В то время как существующие исследования обычно рассматривают масдары как формы в таблицах спряжения, данная работа утверждает их роль в архитектуре смысла. В литературе разнообразие трёхсогласных масдаров часто обозначается как «самаи» (слуховое/неправильное), и утверждается, что оно должно преодолеваться

посредством заучивания. Не отрицая важности памяти, исследование восполняет пробел, утверждая, что это разнообразие не случайно и каждая форма несёт собственную семантическую нагрузку. Синтезируя классическое лингвистическое наследие и современные семантические подходы, работа предлагает новый взгляд на преподавание арабского языка и перевод, утверждая, что выбор слова должен определяться не только лексикографическими знаниями, но и знанием моделей. Значимость исследования становится особенно очевидной при рассмотрении функциональных характеристик масдаров в языке. Объединяя классическую традицию с современными семантическими рамками, работа подчёркивает, что лексический выбор — будь то в обучении или переводе — не должен опираться исключительно на данные словаря; напротив, она предлагает оригинальную перспективу, показывающую, что знание моделей является решающим критерием в зависимости от контекста. Учитывая функциональную и контекстуальную роль масдаров, критическая важность предложенного подхода для языковой компетенции и точного построения смысла становится очевидной. Ввиду количественного разнообразия и широты трёхсогласных масдаров в арабском языке, исследование ограничено семантическими различиями тех форм, которые обладают высокой семантической репрезентативностью и широким употреблением.

Методология

В исследовании применён метод анализа документов, один из качественных исследовательских подходов. Для формирования корпуса были изучены десятки фундаментальных источников по классическому арабскому языку, литературе и риторике, прежде всего труды таких авторитетов, как Сибавайхи, ас-Суюти, Ибн Сиккит, Ибн аль-Варрак, аль-Джумахи, Ибн Кутайба и Ибн Мандзур. Кроме того, были рассмотрены современные исследования в области арабского языка. Полученные данные подверглись сравнительному анализу в свете современных лингвистических теорий. В этом контексте связь между корнем и моделью изучалась комплексно в морфологическом и семантическом аспектах, через такие параметры, как природа действия, его контекстуальная ценность и сфера употребления.

Результаты

Анализ показал, что различия в формах трёхсогласных масдаров не являются случайными языковыми явлениями; напротив, они представляют собой высоко систематизированную структуру, присущую внутренней логике языка. Было замечено — как в классических, так и в современных текстах — что выбор масдара выходит за рамки случайности и основан на конкретной семантической необходимости. Установлено, что различные модели масдаров, возникающие из одного трёхсогласного корня, несут конкретные или абстрактные семантические поля в зависимости от контекста употребления. В употреблении трёхсогласных масдаров контекст выступает как основная инстанция, ограничивающая и направляющая смысл. Предпочтение определённого масдара в составе текста связано не только с корневым значением, но и с семантической гармонией, которую модель обеспечивает данному контексту. Таким образом, выбор подходящего масдара — это не просто вопрос стилистической эстетики; это своего рода «математическая необходимость», которую следует учитывать для безошибочного выражения в механизме порождения смысла языка. На основе полученных данных очевидно, что использование масдара, не соответствующего контексту, ведёт к семантическому отклонению или ошибочному выражению.

Обсуждение и заключение

Исследование доказывает, что система деривации арабского языка является не только формальным механизмом, но и содержит семантическую систему математической точности. Эта внутренняя связь между корневой структурой и значением имеет центральное значение для функционирования языка. В морфологической структуре арабского масдары рассматриваются не просто как имена, образованные от глагола, но как функциональные единицы смысла, отражающие различные грани значения. В этом контексте наличие у глагола более чем одного масдара выступает как семантическая возможность, вынуждающая индивида делать конкретные семантические выборы в тексте, а не как случайное разнообразие. Масдар — это не просто грамматическое правило; он является носителем смысла. Семантическая избирательность жизненно важна в рамках этой грамматической структуры. Наличие нескольких вариантов масдара позволяет учащемуся определить конкретный

акцент, который он хочет придать действию. В конечном счёте, употребление в тексте формирует саму природу действия.

Рекомендации

Рекомендуется, чтобы исследования семантических значений моделей масдаров стали основой, особенно в анализе современных текстов и в области переводоведения. Будущие исследования могут сосредоточиться на том, в какой мере эти семантические различия отражены в современной лексикографии. В частности, богатая база трёхсогласных масдаров, занимающих значительное место в морфологической структуре арабского языка и происходящих из одного корня, позволяет исследовать семантические и функциональные различия, заключённые в различных моделях масдаров.

Ключевые слова: арабский язык, инфинитив, морфология, семантика, корневая перспектива.

संरचित सारांश:

इस अध्ययन का उद्देश्य एक ही त्रिलाक्षरी मूल से व्युत्पन्न विभिन्न infinitive (मसदर) रूपों की अर्थ-परतों का परीक्षण करना है। यह शोध यह प्रदर्शित करना चाहता है कि मसदर के पैटर्न केवल व्याकरणिक श्रेणियाँ नहीं हैं, बल्कि ऐसे कार्यात्मक तंत्र हैं जो मूल और पैटर्न के बीच अंतःक्रिया के माध्यम से विशिष्ट अर्थ-क्षेत्रों का निर्माण करते हैं। एक सेमिटिक भाषा के रूप में अरबी की मूल-आधारित संरचना शब्दों के रूपात्मक और अर्थगत निर्माण में बहु-स्तरीय प्रणाली प्रदान करती है। इस अध्ययन का मौलिक मूल्य इस तथ्य में निहित है कि मसदर के बीच के अंतर को केवल "औपचारिक विविधता" के रूप में नहीं, बल्कि अर्थ-संकेतकों के रूप में देखा जाता है जो अर्थ की दिशा को निर्धारित करते हैं। मसदर पर होने वाली चर्चाओं को — जो सामान्यतः साहित्य में रूपविज्ञान के स्तर पर ही रहती हैं — अर्थविज्ञान के क्षेत्र में स्थानांतरित करके, यह कार्य भाषा की समृद्धि और उसकी व्युत्पत्तिगत तर्कशक्ति में निहित प्रणालीबद्ध क्रम को उजागर करता है। इस अध्ययन के प्रमुख उद्देश्यों में से एक यह दिखाना है कि अरबी में एक ही मूल से उत्पन्न मसदर रूप परस्पर विनिमेय नहीं हैं; बल्कि प्रत्येक रूप एक विशिष्ट संदर्भात्मक ढाँचे में निहित है। यद्यपि वे एक ही त्रिलाक्षरी मूल से उत्पन्न होते हैं, मसदर के बीच सूक्ष्म अर्थगत भिन्नताएँ और वाक्यविन्यासिक प्राथमिकताओं में उनकी निर्णायक भूमिका, सुसंगत डेटा और भाषाई उदाहरणों के आलोक में पाठक के सामने प्रस्तुत की जाती हैं। जहाँ मौजूदा अध्ययन सामान्यतः मसदर को केवल संयोजन तालिकाओं के भीतर की रूपों के रूप में देखते हैं, वहीं यह अध्ययन मसदर की भूमिका को अर्थ की संरचना में रेखांकित करता है। साहित्य में त्रिलाक्षरी मसदर की विविधता को अक्सर "समाई" (श्रवण/अनियमित) कहा जाता है और यह तर्क दिया जाता है कि इस विविधता को रटने के माध्यम से ही हल किया जा सकता है। स्मरण की महत्ता को नकारे बिना, यह अध्ययन इस क्षेत्र में मौजूद अंतराल को संबोधित करता है और यह दावा करता है कि यह विविधता आकस्मिक नहीं है, बल्कि प्रत्येक रूप अपनी विशिष्ट अर्थगत भार वहन करता है। शास्त्रीय भाषावैज्ञानिक परंपरा और आधुनिक अर्थविज्ञान दृष्टिकोणों का संश्लेषण करके, यह अध्ययन अरबी शिक्षा और अनुवाद के क्षेत्र के लिए एक नया दृष्टिकोण प्रस्तुत करता है, यह दावा करते हुए कि शब्द चयन केवल शब्दकोशीय ज्ञान पर आधारित नहीं होना चाहिए, बल्कि पैटर्न के ज्ञान पर भी आधारित होना चाहिए। भाषा में मसदर की कार्यात्मक विशेषताओं पर विचार करते समय, इस शोध द्वारा प्रस्तुत दृष्टिकोण की भाषाई दक्षता और अर्थ के सटीक निर्माण के संदर्भ में महत्वपूर्णता और भी स्पष्ट हो जाती है। अरबी भाषा में त्रिलाक्षरी मसदर रूपों की मात्रात्मक विविधता और व्यापकता को देखते हुए, यह अध्ययन उन त्रिलाक्षरी मसदर के अर्थगत भिन्नताओं तक सीमित है जिनमें उच्च अर्थगत प्रतिनिधित्व शक्ति और व्यापक उपयोग है।

कार्यप्रणाली

इस शोध में गुणात्मक अनुसंधान डिजाइनों में से एक, दस्तावेज़ विश्लेषण पद्धति अपनाई गई है। अध्ययन के लिए डेटा सेट तैयार करने हेतु, शास्त्रीय अरबी भाषा, साहित्य और अलंकार के क्षेत्रों में दर्जनों मौलिक स्रोतों की जाँच की गई, विशेष रूप से सिबावेह, अल-सयूती, इब्न सिक्कीत, इब्न अल-वर्राक, अल-जुमही, इब्न कुतैबा और इब्न मंज़ूर जैसे विद्वानों के कार्य। इसके अतिरिक्त, अरबी भाषा के क्षेत्र में किए गए आधुनिक अध्ययनों की भी समीक्षा की गई। प्राप्त डेटा का आधुनिक भाषावैज्ञानिक सिद्धांतों के आलोक में तुलनात्मक विश्लेषण किया गया। इस संदर्भ में, क्रिया की प्रकृति, उसका संदर्भात्मक मूल्य और उसके उपयोग के क्षेत्र जैसे मानकों के माध्यम से, मूल और पैटर्न के बीच संबंध को रूपात्मक और अर्थगत ढाँचे में समग्र रूप से जाँचा गया।

निष्कर्ष

किए गए विश्लेषणों के परिणामस्वरूप यह निर्धारित किया गया है कि त्रिलाक्षरी मसदर रूपों में अंतर आकस्मिक भाषाई घटनाएँ नहीं हैं; बल्कि वे भाषा की आंतरिक तर्कशक्ति में निहित अत्यधिक प्रणालीबद्ध संरचना प्रस्तुत करते हैं। शास्त्रीय और आधुनिक दोनों ग्रंथों में यह देखा गया है कि मसदर का चयन यादृच्छिक नहीं है, बल्कि एक विशिष्ट अर्थगत आवश्यकता पर आधारित है। पाया गया कि एक ही त्रिलाक्षरी मूल से उत्पन्न विभिन्न मसदर पैटर्न, उपयोग के संदर्भ के आधार पर ठोस या अमूर्त अर्थ-क्षेत्र वहन करते हैं। यह स्थापित किया गया है कि त्रिलाक्षरी मसदर के उपयोग में, संदर्भ अर्थ को सीमित और निर्देशित करने वाला मूलभूत प्राधिकरण है। किसी विशेष संरचना में एक विशिष्ट मसदर की प्राथमिकता न केवल मूल अर्थ से संबंधित है, बल्कि उस संदर्भ में पैटर्न द्वारा प्रदान की गई अर्थगत सामंजस्य से भी संबंधित है। इस दृष्टि से, उपयुक्त मसदर का चयन केवल शैलीगत सौंदर्य का मामला नहीं है; बल्कि यह एक प्रकार की "गणितीय आवश्यकता" है जिसे भाषा के अर्थ-उत्पादन तंत्र में त्रुटिरहित अभिव्यक्ति के लिए पालन करना आवश्यक है। प्राप्त डेटा के आलोक में यह स्पष्ट है कि संदर्भ के लिए अनुपयुक्त मसदर का उपयोग अर्थगत विचलन या त्रुटिपूर्ण अभिव्यक्ति की ओर ले जाता है।

चर्चा और निष्कर्ष

यह शोध सिद्ध करता है कि अरबी का व्युत्पत्ति तंत्र केवल एक औपचारिक तंत्र नहीं है, बल्कि इसमें गणितीय सटीकता वाला एक अर्थगत तंत्र भी निहित है। मूल-आधारित संरचना और अर्थ के बीच यह अंतर्निहित संबंध भाषा के कार्य के लिए केंद्रीय महत्व रखता है। अरबी की रूपात्मक संरचना में, मसदर को केवल क्रिया से व्युत्पन्न संज्ञा के रूप में नहीं, बल्कि अर्थ की विभिन्न परतों को प्रतिबिंबित करने वाली कार्यात्मक इकाई के रूप में आंका जाता है। इस संदर्भ में, किसी क्रिया के पास एक से अधिक मसदर होना एक अर्थगत अवसर के रूप में सामने आता है, जो व्यक्ति को पाठ के प्रवाह में विशिष्ट अर्थगत विकल्प बनाने के लिए बाध्य करता है, न कि यादृच्छिक विविधता के रूप में। मसदर केवल एक व्याकरणिक नियम नहीं है; यह अर्थ का वाहक है। इस व्याकरणिक संरचना में अर्थगत चयनात्मकता अत्यंत महत्वपूर्ण है। कई मसदर विकल्पों का होना भाषा-शिक्षार्थी को यह निर्धारित करने की अनुमति देता है कि वह क्रिया को कौन सा विशिष्ट बल देना चाहता है। अंततः, पाठ में उपयोग ही क्रिया की प्रकृति को आकार देता है।

सिफारिशें

यह अनुशंसा की जाती है कि मसदर पैटर्न के अर्थगत मूल्यों पर अध्ययन विशेष रूप से आधुनिक पाठ विश्लेषण और अनुवाद अध्ययन के क्षेत्र में आधार के रूप में कार्य करें। भविष्य के शोध इस पर ध्यान केंद्रित कर सकते हैं कि ये अर्थगत भिन्नताएँ आधुनिक शब्दकोश विज्ञान में किस हद तक परिलक्षित होती हैं। विशेष रूप से, त्रिलाक्षरी मसदर द्वारा प्रदान किया गया समृद्ध आधार — जो अरबी की रूपात्मक संरचना में बड़ा स्थान रखता है और एक ही मूल दृष्टिकोण से उत्पन्न होता है — विभिन्न मसदर पैटर्न में निहित अर्थगत और कार्यात्मक भिन्नताओं की जाँच की अनुमति देता है।

कीवर्ड: अरबी भाषा, infinitive (मसदर), रूपविज्ञान, अर्थविज्ञान, मूल-आधारित दृष्टिकोण।

Yapılandırılmış Özet:

Bu çalışma, Arapça morfolojisinin temelini oluşturan sülâsî kök sistemini esas alarak, aynı kökten türetilmiş farklı mastar formlarının semantik (anlambilimsel) katmanlarını incelemeyi hedeflemektedir. Araştırma, mastar kalıplarının sadece dilbilgisel birer kategori olmadığını, kök ile kalıp arasındaki etkileşim sonucunda özgün anlam alanları inşa eden fonksiyonel birer sistem olduğunu ispatlamayı amaçlamaktadır. Arapçanın bir Sami dili olarak sahip olduğu kök temelli yapısı, kelimenin hem morfolojik hem de semantik inşasında çok katmanlı bir sistem sunmaktadır. Bu çalışmanın özgün değeri mastarlar arasındaki farklılıkları "biçimsel bir çeşitlilik" olmaktan çıkarıp, anlamın yönünü tayin eden semantik birer gösterge olarak ele almasında yatmaktadır. Literatürde genellikle şekil bilgisi (sarf) düzeyinde kalan mastar tartışmalarını, anlambilimsel alana taşıyarak dilin zenginliğini ve türetme mantığındaki düzenli sistemi ortaya koymaktadır. Bu çalışmanın temel gayelerinden birisi, Arapçada aynı semantik kökten neşet eden mastar formlarının birbirinin yerine geçemeyeceğini; aksine her bir formun belirli bir bağlamsal zemine bağlı olduğunu ortaya koymaktır. Aynı sülâsî köke bağlı olmalarına karşın, mastarlar arasındaki nüans düzeyindeki anlamsal farklılıklar ve bu farklılıkların sözdizimsel tercihler üzerindeki belirleyici rolü, tutarlı veriler ve dilsel örnekler ışığında analiz edilerek okura sunulmaktadır. Mevcut çalışmalar genellikle mastarları sadece çekim tablolardaki birer form olarak görür. Bu çalışma ise daha çok mastarın anlamı mimarisindeki rolünü

savunmaktadır. Literatürde sülâsî mastarların çeşitliliği genellikle "semâî" (işitmeye dayalı) olarak adlandırılır. Bu çeşitliliğin ezbere dayanarak çözümü savunulur. Bu çalışma ise ezberin önemini inkâr etmeksizin bu çeşitliliğin tesadüfi olmadığını, her bir formun kendine has bir semantik yükü olduğunu iddia ederek bu alandaki açıklığı kapatmaktadır. Çalışma, hem klasik dil mirasını hem de modern anlambilim yaklaşımlarını sentezleyerek, Arapça eğitiminde, çeviri alanında kelime seçiminin sadece sözlük bilgisiyle değil, kalıp bilgisiyle yapılması gerektiğine dair yeni bir perspektif sunacaktır. Özellikle mastarların bir dilde işlevsel özelliğini dikkate alırsak bu araştırmanın önemi bir daha ortaya çıkacaktır. Klasik dil mirası ile modern anlambilim yaklaşımlarını sentezleyen bu çalışma; gerek Arapça eğitimi, gerekse çeviri aşamasında sözcük tercihinin yalnızca leksikografik verilere dayanmaması gerektiğini, aksine bağlama göre kalıp bilgisinin belirleyici bir nokta olduğunu vurgulayan özgün bir perspektif sunmaktadır. Özellikle mastarların dildeki işlevsel ve bağlamsal rolü göz önüne alındığında, araştırmanın sunduğu bu yaklaşımın dilsel yetkinlik ve isabetli anlam inşası bakımından taşıdığı kritik önem daha net bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Arap dilinde sülâsî mastar formlarının niceliksel çeşitliliği ve kapsamı göz önünde bulundurularak; bu çalışma, anlamsal temsil gücü yüksek olan ve dilde kullanımı yaygınlık arz eden sülâsî mastarların semantik farklılıkları ile sınırlandırılmıştır.

Yöntem:

Bu araştırmada, nitel araştırma çeşitlerinden doküman analizi yöntemi benimsenmiştir. Çalışmanın veri kümesini oluşturmak amacıyla başta Sîbeveyhi, es-Suyûtî, İbn Sikkît, İbnü'l-Verrâk, el-Cumâhî, İbn Kuteybe ve İbn Manzûr gibi otoritelerin eserleri olmak üzere, Klasik Arap Dili, Edebiyatı ve Belâgatı alanında temel teşkil eden onlarca kaynak tetkik edilmiştir. Bunlarla yanı sıra Arap dili alanında yapılmış modern çalışmalar incelenmiştir. Elde edilmiş veriler, modern dilbilim teorileri ışığında karşılaştırmalı bir analize tabi tutulmuştur. Bu bağlamda kök ve kalıp (vezin) ilişkisi; eylemin mahiyeti, bağlamsal değeri ve kullanım alanı gibi parametreler üzerinden hem şekilbilgisel (morfolojik) hem de anlambilimsel (semantik) bir çerçevede bütüncül olarak incelenmiştir.

Bulgular:

Gerçekleştirilen analizler neticesinde, sülâsî mastar formlarındaki farklılıkların rastlantısal birer dilsel olgu olmadığı; aksine dilin içsel mantığına bağlı, son derece sistemli bir yapı arz ettiği tespit edilmiştir. İster klasik ister modern metinlerde olsun, mastar tercihlerinin tesadüfi birer seçimin ötesinde, belirli bir anlamsal zorunluluğa dayandığı gözlemlenmiştir. Aynı sülâsî kökten neşet eden farklı mastar kalıplarının, kullanım bağlamına (siyak) göre somut veya soyut anlam alanlar taşıdığı saptanmıştır. Sülâsî mastar kullanımında bağlamın, anlamı sınırlandıran ve yönlendiren temel bir otorite olduğu sabittir. Bir masterın belirli bir terkip içerisinde tercih edilmesi, sadece kök anlamıyla değil, kalıbın o bağlama sağladığı semantik uyumla da doğrudan bir ilişkisi vardır. Bu bağlamda, uygun masterın seçilmesi sadece bir üslup estetiği değil; dilin anlam üretim mekanizmasında hatasız ifade için riayet edilmesi gereken sanki matematiksel bir zorunluluktur diyebiliriz. Elde edilen veriler ışığında, bağlama uygun olmayan mastar kullanımının anlamsal bir sapmaya veya hatalı ifadeye yol açacağı aşikârdır.

Tartışma ve Sonuç:

Araştırma, Arapçanın türetme sisteminin (iştikak) yalnızca şekilsel bir düzenek değil, aynı zamanda matematiksel kesinlikte bir semantik sistem ihtiva ettiğini kanıtlamaktadır. Kök-temelli yapı ile anlam arasındaki bu doğal bağ, dilin işleyişi bakımından merkezi bir öneme sahiptir. Arapça morfolojik yapısında mastarlar, yalnızca bir fiilden türetilmiş isimler olmanın ötesinde, anlamın farklı yönlerini yansıtan işlevsel birer anlam birimi olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, bir fiilin birden fazla mastara sahip olması, rastgele bir çeşitlilikten ziyade, metin akışında kişiyi belirli anlamsal tercihler yapmaya zorlayan semantik birer imkân olarak karşımıza çıkmaktadır. Mastar, sadece gramer kuralı değil, bir anlam taşıyıcısıdır. Bu gramer yapısında semantik seçicilik önemlidir. Birden fazla mastar seçeneği, dil öğrenen bireyi eyleme yüklemek istediği vurguyu belirlemesini sağlamaktadır. Metin içerisindeki kullanım, eylemin mahiyetini şekillendirir.

Öneriler:

Mastar kalıplarının semantik değerleri üzerine yapılacak çalışmaların, özellikle modern metin tahlillerinde ve çeviribilim alanında temel alınması önerilmektedir. Gelecek araştırmalarda, bu semantik farklılıkların modern sözlükçülükte ne ölçüde temsil edildiği üzerine odaklanılabilir. Özellikle Arapçanın

morfolojik yapısında geniş bir yer tutan ve aynı kök perspektifinden neşet eden sülâsî mücerret mastarların sunduğu zengin taban; farklı mastar kalıplarının ihtiva ettiği anlamsal ve işlevsel farklılıkların incelenmesine de olanak tanımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Arap Dili, Mastar, Semantik, Morfoloji, Kök-Kalıp İlişkisi, Ortak Kök Perspektifi.

www.turkishstudies.net/language

Turkish Studies - Language and Literature

eISSN: 2667-5641

ANKARA SCIENCE UNIVERSITY

Semantic Layers of Simple Infinitive Forms in Arabic: A Common Root Perspective

Introduction

In the field of Arabic linguistics, Arabic is regarded as an almost engineering marvel on account of its inflectional (fusional) structure. Inflection refers to the phenomenon whereby a word changes its form in accordance with its grammatical function while its root remains unchanged. This language, which belongs to the northern branch of the southern group of the Semitic languages, is based, in each grammatical form, predominantly on a root consisting of three, and more rarely four, consonants. These consonants function almost as the genetic code of the words that will subsequently emerge. Through internal changes within the root, countless words are derived in a wide variety of structural forms. This feature is not limited solely to the category of the verbal noun, but also encompasses other grammatical categories of the language. Indeed, nouns, adjectives, numerals, and other nominal expressions can likewise be formed on the basis of the same root.

Verbal nouns, one of the fundamental grammatical categories of Arabic, are also based on the verbal root system and are derived through internal inflection. In this context, it is possible for a triliteral basic verb to have more than one verbal noun form; this situation gives rise not only to formal differences but also to semantic distinctions. Therefore, having an accurate understanding of the meanings of verbal nouns derived from the same root is of great importance. In general, subtle differences in meaning can be observed among words derived from triliteral roots. For this reason, it is essential to determine whether the verbal nouns occurring in a text belong to the basic or augmented forms and to interpret them correctly.

Recognizing the basic verb patterns of basic verbs, understanding their structural logic, expanding one's vocabulary, learning the grammatical system of the language, and preventing translation errors when translating either the Qurʾân and other sacred texts or various types of texts are of great importance. Particular attention should be paid to the fact that triliteral verbal nouns may appear in different morphological forms and that there are no fixed grammatical rules governing their usage. Therefore, learning such verbal nouns together with their corresponding verbs, or determining the form of the verbal noun by consulting dictionaries, is regarded as one of the sound methods for learning the language. In classical sources, such verbal nouns have also been studied primarily under the heading of "semâʿî verbal nouns," and it has been stated that the correct determination **(ضبط)** of semâʿî (hearing-based) verbal nouns can only be achieved through listening and memorization (al-Râzî, 1999, p. 8). The following important points should be taken into consideration when examining the subject of triliteral verbal nouns. First of all, it should not be forgotten that several verbal nouns may sometimes be derived from the same root. For example, the verb هرب meaning "he fled," has three verbal noun forms: هَرَبٌ, هَرَبان, and هُروبٌ. Similarly, the verb قَرَأ meaning "he read," has two verbal noun forms in the Arabic language. One of these is قُرْآنٌ while the other is قِراءَة (Memmedov, 2014, p. 165). This demonstrates that the verbal noun is not merely a word that simultaneously

possesses the characteristics of both a verb and a noun; rather, it also acquires a considerably broader dimension in terms of subtle differences in meaning and fields of usage.

Thus, the second important issue is that the diversity of verbal noun forms is related to diversity of meaning. Indeed, the verb قرأ meaning "he read," may constitute a clear example of this phenomenon. As stated above, two different verbal noun forms are derived from this verb in the Arabic language: قُرْآن and قِرَاءَة Both are based on the three-consonant basic root **قَرَأَ** However, in Arabic, the verbal noun قِرَاءَة expresses the basic meaning of the verb, namely the act of "reading." In everyday language and in classical texts, it is widely used in the sense of reading a text or a piece of writing. At times, together with the Persian word خانه (hâne), which has entered our language with the meaning "house," it forms a compound word and, in the form of "kıraathane," carries the meanings of "reading center" and "library."

By contrast, although the word قُرْآن also conveys the meaning of "reading," its semantic field expanded within a historical and religious context, whereby it acquired the status of a proper name. It came to be used as the name of the holy book of Islam, the Qurʾân, and over time became a proper name in its own right. Here, the verbal noun form became fully nominalized and, by taking the adjective الكَرِيمُ which conveys the meanings of honorable, respected, distinguished, valuable, and noble, formed the adjectival phrase القُرآنُ الكَرِيمُ What is noteworthy here is that the two verbal noun forms based on the same root initially share a common semantic foundation, yet have differentiated according to their contexts of use; while one has retained its general and lexical meaning, the other has acquired a specific meaning as a technical term. In this respect, studies of this type should focus not only on morphological patterns but also on the layers of meaning that a word has acquired throughout its historical development and on the contexts in which it is used.

This important point demonstrates that verbal nouns in Arabic are not merely linguistic structures but also carriers of cultural and conceptual meaning. In particular, the fact that the word قرآن proceeding from the meaning "that which is recited," points to the revelation as a text that is recited and transmitted in its verbal form is noteworthy in terms of demonstrating the meaning-generating capacity of the verbal noun. For this reason, when examining the subject of triliteral verbal nouns, form (morphology), meaning (semantics), and the contextual use of the word should be evaluated together. Another issue is that, like other nouns, verbal nouns may occur within an Arabic sentence in positions such as subject, predicate, adjective, object, and adverbial. This demonstrates the remarkably broad range of functions they can perform in the language. In addition, under certain circumstances, verbal nouns may also represent verbs in terms of expressing an action, which derives from their function as nouns denoting an act, state, or movement (Memmedov, 2014, p. 165). The differences in meaning among these verbal nouns are of considerable importance in sentence translation. For example, what meaning does a verbal noun functioning as the subject of a sentence convey in accordance with the morphological form it possesses? Knowing this contributes to a more accurate and reliable translation. For instance, the verbal nouns كُفْران, كُفُور and كُفْر derived from the triliteral verb كفر although originating from the same root, exhibit differences in meaning with respect to their fields of usage. The verbal noun كُفْران has become established primarily in the sense of denying or rejecting blessings. The verbal noun كُفْر on the other hand, is used in the sense of denying or rejecting religion. كُفور however, encompasses both meanings (Sâmarrâi, 2007, p. 19).

Morphologically, these verbal nouns also occur in different patterns (فُعْل، فُعْلان، فُعُول) and each pattern carries its own distinctive semantic nuances and frameworks of usage in Arabic. This clearly demonstrates the importance of the relationship between morphological pattern and meaning in the Arabic language. Consequently, properly understanding and appropriately using these types of verbal nouns, which differ both semantically and morphologically, requires penetrating the deeper structure of the Arabic language and being able to distinguish the subtleties of the relationship

between morphological pattern and meaning. From this perspective, examining such verbal nouns, which exhibit diversity in both meaning and form, contributes to presenting the pattern–meaning relationship in a more systematic and comprehensible manner.

For students learning Arabic, the subject of verbal nouns may likewise be regarded as one of the most complex and difficult areas of the language to comprehend. Therefore, studies conducted in this field also offer significant gains from a pedagogical perspective. By understanding which verbal noun should be preferred in which context, the learner does not rely solely on memorization-based learning but also develops both conscious and practical competence at the semantic and functional levels.

When classical sources are examined, the subject of verbal nouns is found to have been addressed in greater detail in comparison with modern studies. At present, the number of studies that particularly place the semantic dimension of verbal nouns at the center of analysis appears to be limited. This situation indicates that the subject remains relevant and provides an important foundation for further research, particularly studies conducted from a semantic perspective.

The number of verbal nouns derived from the same root but possessing different meanings is quite large in the Arabic language, and this constitutes a field too extensive to be addressed within the scope of a single article. For this reason, the present study examines the subject only through examples of verbal nouns derived from commonly used verbs. The rich and comprehensive nature of the subject is nevertheless significant in that it provides an opportunity to revisit this issue in future studies

From Verb to Noun: The Concept of "Maṣdar" in Arabic

In the Arabic language, the verbal noun مصدر is the name of an action. It may also be referred to as a noun that expresses an action (al-Faḍlî, 2017, p. 351). The verbal noun can also be defined as a word that is not associated with time and expresses an abstract meaning (Akbaş, 2024, p. 282). In Turkish, it is generally formed by transforming a verb into a nominal form, primarily with the help of the suffixes "mak" and "mek." From an etymological perspective, the word "mastar" is a noun of place meaning "place of emergence" or "point of origin," derived from the Arabic root صدر which carries meanings such as "to come into being," "to originate," "to be born," and "to proceed"; in some usages, it also conveys meanings such as "to be published" and "to be printed." Its plural form is مصادر "mesâdir" (Ömer, 2008, vol. 2, p. 1279). When the fundamental semantic field of this root is taken into consideration, mastar denotes, in the dictionary, the meanings of "source," "place of emergence," or "point of beginning." However, the relationship between the lexical meaning of the word and its terminological meaning has also given rise to various discussions at both the linguistic and conceptual levels. Indeed, the idea that the verbal noun, in the sense of "source," represents the original form from which the verb is derived has been the subject of different interpretations and debates among classical grammarians. From this perspective, the question arose as to whether the verbal noun is derived from the verb or, conversely, whether the verb is derived from the verbal noun. Classical scholars generally defended the view that the verb originates from the verbal noun. As evidence for their position, they stated the following: "Undoubtedly, the verbal noun denotes only its own meaning. Do you not see that when you say ḍarabtu ضَرَبْتُ (I struck), this expression indicates 'striking,' that is, a pain resulting from it? Thus, the word 'ḍarb (ضرب) denotes the essence (substance) of the act of striking (Ibn al-Warrâq, 1999, p. 359)." As can be seen, what is fundamental in this understanding is not the verb itself but the essence upon which it is based. Every verb is, in reality, considered to be connected to its own essence and origin and, consequently, to its verbal noun. For this reason, the verbal noun has been regarded as the ontological and conceptual foundation of the action. Another aspect is as follows: "The verb denotes two things: time and the verbal noun. The verbal noun, however, points only to its own meaning. In this case, since the verb indicates two

things, it occupies a compound status. That which is one precedes that which is two or more. Therefore, the verbal noun must precede the verb (Ibn al-Warrâq, 1999, p. 359)." The verbal noun can be used independently and does not require an agent. For example, in the sentence "عِلمُهُ عَمِيقٌ" (His knowledge is profound), the verbal noun of the verb عَلِمَ (he knew) is used in a nominalized form and does not require an agent. The verb, by contrast, requires an agent. In this respect, that which does not require something else (the verbal noun) is considered stronger than that which requires it (the verb). Likewise, among the grammarians of the classical period, Ibn al-Warrâq states that the word verbal noun refers in the language to "the place of the spring to which camels return," and argues that since it has been given this name, the verb must proceed from it; and since the verb proceeds from it, the verb must therefore be a derivative (ferʿ) of the verbal noun (Ibn al-Warrâq, 1999, p. 360). Another source likewise establishes a relationship between the verbal noun and camels turning their chests away and departing from the water, maintaining the view that the verb, as though like the camels, "proceeds" (sâdir) from the verbal noun. Furthermore, it is stated that the view that the verbal noun constitutes the source of the verb was particularly adopted by the Basran school of grammar (al-Baghdâdî, 1995, vol. 1, p. 260). However, there are also scholars who have defended the view that the verbal noun is itself derived from the verb. In particular, representatives of the Kufan school of grammar maintained that the verbal noun is formed from the verb (al-Baghdâdî, 1995, vol. 1, p. 260). The verbal noun refers only to the event, whereas the verb denotes both the event and time. It does not indicate a meaning comparable to that of a singular entity, nor does it indicate two meanings in the manner of a compound expression (al-Baghdâdî, 1995, vol. 1, p. 260). It appears that the Kufans here considered time and the event as a single whole (waḥda). They also argued that the verbal noun reinforces the verb and stated that the degree of that which is reinforced is higher than that of the reinforcing element (al-Anbârî, 2003, vol. 1, p. 190). Such scholarly debates continued throughout the history of the language through various claims and arguments.

The Diversity of Verbal Noun Forms

In the Arabic language, verbal nouns are basically classified into two main categories in terms of their structure and derivational characteristics: "mîmî" and "non-mīmī" verbal nouns. Those that contain the letter "mîm" at the beginning are referred to as "mîmî verbal nouns," whereas those without it are termed "non-mīmī verbal nouns." In terms of formation, they are further divided into two categories: basic and augmented. Basic verbal nouns are the verbal nouns of triliteral verbs and occur in numerous patterns (al-Ghalâyînî, 2005, vol. 1, p. 129). Although they can be identified with the aid of certain rules, determining the verbal noun of a basic triliteral verb is quite difficult and is generally learned through a method based on extensive reading, memorization, and listening (samîʿî). In other words, the primary basis for knowing the verbal nouns of triliteral verbs and their various patterns is to examine eloquent Arabic texts and read them extensively. Through practice and repeated exposure, the reader eventually reaches a level at which they can spontaneously identify the correct, hearing-based verbal noun they are seeking (Abbâs, n.d., vol. 3, p. 193).

By contrast, the verbal nouns of augmented verbs are formed according to specific patterns and are governed by particular rules. The mīmī verbal noun in Arabic generally occurs in the patterns مَفْعَل and مَفْعِل (al-Afghânî, 2003, p. 190). In addition, mīmī verbal nouns share the same patterns as the nouns of time and place in Arabic and are derived from augmented verbs in the pattern of the passive participle. Arabic also contains various types of verbal nouns with different meanings and functions. Among these, the "verbal noun of the form of occurrence once" expresses the number of times an action has taken place. Another type of verbal noun, termed the "verbal noun of the form of manner," indicates the manner and state in which the action expressed by the verb takes place (al-Afghânî, 2003, p. 190). The artificial verbal noun is formed by adding the suffix يّة to the end of the relevant noun and denotes the quality or characteristic of that noun (İpek, 2021, p. 122). There are also constructions in which the letters of the verbal noun transform the meaning of a verb or predicate

into the meaning of a verbal noun; these are referred to as "muʾawwal verbal nouns" (Akbaş, 2024, p. 294).

Grammatical Functions

The linguistic functions of verbal nouns are also multifaceted. Like other types of nouns, verbal nouns can assume different syntactic functions within a sentence. In this context, verbal nouns may be used in various functions, such as mubtadaʾ (subject), khabar (predicate), adverbial complement, object, and adjective (modifier) (Memmedov, 2014, p. 165). Verbal nouns may also be used within an iḍâfa construction, in which they may occupy either the position of muḍâf or muḍâf ilayh. For example, in the iḍâfa construction انتِشارُ القِرَاءَةِ meaning "the spread of reading," the modifying element (muḍâf ilayh) is a basic verbal noun, whereas the modified element (muḍâf) is an augmented verbal noun. Furthermore, verbal nouns can traditionally perform grammatical functions such as fâʿil, mafʿûl bihi, mafʿûl li-ajlihi, and many others within a sentence (Ibn Ṣâʾigh, 2004, vol. 1, p. 357).

In the sentence الدُّخولُ مَمْنوعٌ "Entry is prohibited," the verbal noun is found in the position of mubtadaʾ; in the sentence أوّل العلمِ الصمتُ "The beginning of knowledge is silence," it is used as the khabar; in the sentence نظر أحمدٌ الى أخيه بنفاد الصبر "Ahmet looked at his brother impatiently," it functions as an adverbial of manner; in the sentence أعجبني ضربُ علي زيدا "Ali's striking of Zayd surprised me," it occupies the position of the fāʿil; and in the sentence أحِبّ قراءته "I love his reading," it functions as the mafʿūl bihi (object). In addition to these, verbal nouns can perform other functions and occupy other syntactic positions in the language. Indeed, unlike other nouns, verbal nouns can even represent verbs in terms of expressing an action within a sentence; this derives from the fact that verbal nouns are nouns denoting acts, states, and movements (Memmedov, 2014, p. 165). This linguistic function of the verbal noun can be observed concretely in the following sentence:

فِي نِيّتي الذهابُ الى الأردُنِ

"I intend to go to Jordan." (That is, "In my intention there is going to Jordan.)

As can be seen, in this case the verbal noun assumes the meaning conveyed by the verb. In general, knowledge of the linguistic functions of verbal nouns facilitates an understanding of the functions assumed by verbs when they become nominalized within a sentence. This contributes both to the accurate syntactic analysis of sentence structures and to a more accessible understanding of semantic relationships.

A Semantic Analysis of Verbal Nouns from the Perspective of Morphological Patterns

In Arabic, verbal nouns (maṣdars) are not merely nominalized forms of verbs; rather, depending on the morphological pattern (wazn) from which they are derived, they also convey specific general meanings. Accordingly, the meaning expressed by a maṣdar varies in accordance with the semantic characteristics associated with its morphological pattern. Although there are numerous and widely used maṣdar patterns of triliteral verbs, the most frequently occurring ones include the following:

فَعْلٌ - The maṣdars of triliteral basic (mujarrad) and transitive verbs most commonly occur in the pattern فَعْل (faʿl). This pattern generally denotes a simple and basic action. Examples of maṣdars following this pattern include ضَرْب (ḍarb, to strike), أَكْل (akl, to eat), فَهْم (fahm, to understand), طَمْر (ṭamr, to conceal or bury), and طَمْع (ṭamaʿ, to desire or covet)

فُعُولٌ - The maṣdars of intransitive verbs derived from the Arabic فَعَل (faʿala) pattern most commonly occur in the فُعُول (fuʿūl) pattern. This pattern generally conveys the aspect of an action that is characterized by continuity or persistence. As illustrated by the examples جَلَسَ → جُلُوسًا, قَعَدَ → قُعُودًا, سَمَا → سُمُوًّا and نَمَا → نُمُوًّا intransitive verbs whose medial radical bears a fatḥa acquire a

particular semantic nuance in the process of forming their maṣdars according to this pattern (al-Ghalâyînî, 2005, vol. 1, p. 131). Within this framework, an examination of the meanings expressed by these verbs indicates that the elements of continuity and persistence are particularly prominent in actions such as "sitting," "rising," and "increasing."

فِعَالَة - The maṣdars of verbs denoting professions, crafts, and authority (dominion) generally occur in the فِعَالَة (fiʿâla) pattern (Sâmarrâi, 2007, p. 21). Examples of maṣdars in this pattern include حِياكَة (weaving), خِياطَة (tailoring), تِجارَة (trade), كِتابَة (writing or the practice of writing), سِياسَة (governance or politics), خِلافَة (caliphate), and إمارَة (emirate or rulership). These maṣdars exemplify usages denoting professions, crafts, and forms of authority or dominion.

فُعَالٌ - The maṣdars of verbs denoting illnesses and sounds generally occur in the فُعَال (fuʿâl) pattern. In this context, examples such as سُعَال (coughing), زُكَام (the common cold), صُرَاخ (screaming), and دُعَاء (supplication/prayer) exemplify this pattern. This maṣdar pattern is also attested in words such as دُوارٌ meaning "dizziness"; صُداعٌ denoting "headache"; ظُهَار denoting abdominal swelling and flatulence; and سُلالٌ denoting tuberculosis (Ibn Mâlik, 1990, vol. 3, p. 470). Ibn Mâlik further emphasizes that this maṣdar pattern is also used to express sounds and provides the following examples: الرّغاء (the bellowing of a camel), الثُّغاء (the bleating of a sheep), المُواء (the sound of a cat, i.e., meowing), العُواء (the howling of a wolf), الخُوار (the lowing of an ox), الضُّباح (the barking of a fox), النُّباح (the barking of a dog), النُّعاق (the croaking/cawing of a crow), and النُّهاق (the braying of a donkey) (Ibn Mālik, 1990, vol. 3, p. 470). Indeed, the verb بَكَى (to weep) has two different maṣdar forms, بُكًى and بُكَاء. There is a subtle semantic distinction between these two forms: when tears alone are intended, the maṣdar البُكَى is preferred; by contrast, when the shedding of tears is accompanied by vocal expression, the maṣdar بُكَاء is used (Sâmarrâi, 2007, p. 23).

Samarrai further notes, on the basis of the work Dîwân al-Adab by the Turkic scholar Isḥâq al-Fârâbî, that this pattern may also be used to denote objects that have been broken or fragmented. In this context, he cites examples such as حُطَام (debris or fragments) and دُقَاق (something pulverized or ground into fine particles) (Sâmarrâi, 2007, p. 23).

فَعِيل - This pattern is also used for the maṣdars of verbs denoting sounds and movement. Examples such as صَهِيل (neighing), هَدِير (rumbling or roaring), هَرِير (purring or murmuring), and رَحِيل (setting out or departing) belong to this pattern. In addition, verbs denoting sounds may also form their maṣdars according to the فُعَال (fuʿâl) pattern. In this regard, there are also maṣdars in which the فُعَال and فَعِيل patterns overlap. Examples include نَهِيق الحِمَار / نُهَاق الحِمَار (the braying of a donkey), نُبَاح / نبيح الكلب / الكَلْب (the barking of a dog), زَحِير / زُحَار (groaning), and أَنِين / أَنَان (moaning).

In this context, the فُعَال pattern provides a more emphatic and expressive form than the فَعِيل pattern. This is attributed to the fact that the phonetic realization of the letter alif is longer than that of the letter yāʾ: when alif is pronounced, the mouth opens more widely, whereas the degree of mouth opening is more limited in the articulation of yāʾ (Sâmarrâi, 2007, p. 25). This pattern also conveys the meanings of departure and movement. The maṣdars رَحْل / رَحِيل denoting departure or leaving, and ذَمَل / ذَمِيل denoting rapid movement or travelling quickly, may be cited as examples.

فَعَلان - The maṣdars derived according to this pattern generally express meanings associated with confusion, fluctuation, or movement. Examples include النَّقَزَان (jumping or movement), الغَلَيَان (boiling or bubbling), and الغَثَيَان (nausea or agitation) (Ṣubḥî 1960, p. 149). In this context, قَفَزَان derived from the root ق ف ز and denoting "jumping," as well as the words "cereyan" and "heyecan," which have entered Turkish from Arabic, may also be cited as examples. From a semantic perspective, an examination of these words reveals that the maṣdar in question encompasses the semantic elements of excitement, enthusiasm, and dynamism.

فِعَال - The maṣdars of verbs denoting abstention, avoidance, reluctance, or refusal generally occur in the فِعَال (fiʿâl) pattern. In his commentary on Ibn Mâlik's Alfiyya, Ibn ʿAqîl states (Ibn ʿAqîl, 1980, vol. 3, p. 125) :

فِعال - هو كل فعل دل على امتناع كأبي إباء ونفر نفارا وشرد شرادا وهذا هو المراد بقوله فأول لذى امتناع

"The فِعَال pattern is used for verbs denoting abstention or avoidance. Examples include أَبَى إِبَاءً (he refused or he abstained), نَفَرَ نِفَارًا (he recoiled and moved away), and شَرَدَ شِرَادًا ('he fled and dispersed). This is what is intended by the statement فَأَوِل لِذِي امْتِنَاع (therefore, interpret it as referring to that which denotes abstention)"

This pattern also encompasses semantic fields involving the coming together of beings, particularly the act of mating (Sâmarrâi, 2007, p. 26). Accordingly, maṣdars such as الجِمَاع, الصِّرَاف and الضِّرَاب which in Arabic convey the meanings of "coming together" and "mating," may be understood within this semantic framework. Furthermore, the fact that النِّكَاح (nikâḥ), a word that entered Turkish from Arabic, likewise conforms to this morphological pattern constitutes a significant linguistic indication supporting the association of this structure with the meanings of proximity and union.

The renowned Arab grammarian Sîbawayhi also drew attention to this aspect of the maṣdar pattern. Emphasizing the meaning of proximity, Sîbawayhi substantiated his position by citing الصِّرَاف as an example, a maṣdar denoting mating among sheep together with the state of excitement accompanying the act (Sîbawayhi, 1988, vol. 4, p. 11). On the other hand, this pattern also serves to denote a "trace, sign, or mark." In his work Adab al-Kâtib, Ibn Qutayba cites maṣdars such as العِلَاط, الخِبَاط, العِرَاض, الجِنَاب and الكِشَاح as examples of this usage, stating that all of them are nouns denoting a "characteristic, sign, stamp, or mark" (Ibn Qutayba, n.d., p. 583). Indeed, the word الكِشَاح is used to denote a "trace or mark found on the flank (side) of the body." The more familiar Arabic word وِسَام meaning "medal, sign, or mark," likewise belongs to this pattern.

تَفْعَال - This maṣdar pattern is also widely used. In general, the pattern تَفْعَال expresses intensification, abundance, and excess. An important point to note in this regard is that the initial letter, tāʾ, must bear a fatḥa (تَـ). When this letter instead bears a kasra, producing the pattern تِفْعَال the meaning of intensification is no longer applicable. Sîbawayhi explains this distinction through the following examples: التَّلْعَاب denoting excessive or intensive engagement in play; التَّجْوَال denoting excessive or extensive walking; and التَّقْتَال, denoting intensification in fighting or warfare (Sîbawayhi, 1988, vol. 4, p. 84). By contrast, the form تِفْعَال with a kasra on the initial tāʾ, constitutes a different morphological pattern and does not convey the meaning of intensification. Examples of this pattern include تِبْيَان, meaning "explanation" or "clarification," and تِلْقَاء, which conveys meanings such as "meeting," "in the presence of," "opposite," or "spontaneously."

فَعَالَة - The فَعَالَة pattern (with a fatḥa on the initial radical) differs from the فِعَالَة pattern, which denotes professions, only with respect to the vowel of the first syllable. This maṣdar pattern is also frequently encountered in actual usage. Examples include فَصَاحَة, ظَرَافَة, ضَخَامَة, بَلَاغَة and جَزَالَة These maṣdars respectively denote eloquence, gracefulness, largeness, eloquence/rhetorical excellence, and abundance. As can be observed, they predominantly express a fixed quality, state, or condition.

In addition, Arabic contains various other maṣdar patterns of triliteral verbs, such as فَعَال, فَعْلَة, فِعْلَة, فُعُولَة, فَعْلُولَة, فَعَالِيَّة, مَفْعَل, مَفْعِل and فِعْل Among these patterns, there are also subtle semantic distinctions that arise depending on the context of usage and the root from which the maṣdar is derived.

Semantic Layers of Triliteral Verbal Nouns Derived from a Common Root in Arabic

The maṣdar (verbal noun) of a triliteral Arabic verb may occur in a variety of forms. For instance, the maṣdars of the verb لقي (laqiya, to meet) appear in the forms لِقاء, لُقًى, لُقْيان, لُقْي and لُقْية while those of مكث (makaṯa, to remain, stay) occur in the forms مَكْث, مُكْث, مَكْثان, مَكثة, مُكوث among others. The classical Arab linguist al-Suyûṭî mentions approximately ten maṣdar forms for the verb لقي (to meet) and nine for مكث (to remain, stay), which are among the verbs cited above (al-Suyûṭî, 1998, vol. 2, p. 88). Likewise, for the verb تمّ (to be completed, to come to an end), he provides nine different maṣdar forms, including تِمّا, تَمامًا and تُمّة (al-Suyûṭî, 1998, vol. 2, p. 88).

The verb وجد (to find) may likewise have the maṣdar forms وَجْد, وُجْد, وِجْدان, and مَوْجِدَة whereas the maṣdars of صدّ (to prevent, obstruct) occur in the forms صَدّ and صُدود and those of فاض (to overflow) in the forms فَيْض and فَيَضان Similarly, the verb سقى (to give water, give someone to drink) may yield different maṣdar forms, such as سَقْي and سِقاية, according to different morphological patterns (al-Sâmarrâi, 2007, p. 17). This diversity can be attributed to two principal factors:

The first is dialectal variation among the Arab tribes. It is well established that a lexical item or expression used by one Arab tribe might not be used by another tribe, or might be used by the latter in a different form. The modern Arab philologist Fâḍil Ṣâliḥ al-Sâmarrâi, drawing on the classical grammarian ʿAmr b. ʿUthmân b. Qanbar Sîbawayhi, identifies كِتاب as the maṣdar of the verb كتب however, he notes that some Arabs use كَتْب as the maṣdar on the basis of analogy. Likewise, he states that some Arabs use قُبوحة as the maṣdar of the verb قبُح whereas others use قَبَاحَة. Similarly, the maṣdar of وسُم is used as وَسامة by some Arabs and as وَسام by others, while the maṣdar of بخُل occurs in the forms بُخْل, بَخَل, and بَخْل (al-Sâmarrâi, 2007, p. 17).

This phenomenon constitutes one of the significant sources of maṣdar variation. As the differences among Arabs in the ways in which they use the maṣdar of a given verb increase, the diversity of maṣdar forms correspondingly increases. It should also be noted that such differences among the Arab tribes are not confined to maṣdars. Similar variation can be observed in lexical items other than maṣdar forms. Abû Yûsuf Yaʿqûb b. Isḥâq al-Sikkît (d. 858), for instance, records in his well-known work two variant forms of the word رَغْوة meaning "foam," namely رِغوة and رُغوة He also cites this word in the iḍāfa construction رغوة اللبن meaning "milk foam," with the letter rāʾ bearing a kasra (Ibn Sikkît, 2002, p. 92). Likewise, he records the forms رِبوة and رُبوة as variants of رَبْوَة a word in Arabic meaning "hill," "elevation," or "mound" (Ibn Sikkît, 2002, p. 92). The same source also records various forms of numerous lexical items that are not maṣdars (Ibn Sikkît, 2002, p. 92). Such variation is also evident in the plural forms of certain nouns. For example, the Arabic noun بَحْرٌ meaning "sea," has four different plural forms: بِحَار, بُحور, أَبْحُر and أَبْحَار The noun نَهْر meaning "river," likewise occurs with three different plural forms: أَنْهُر, أَنْهَار and نُهُور (Mammadov, 2014, p. 124). The Arabic word لِسَانٌ meaning "tongue" or "language," has two plural forms, ألسُن and أَلْسِنَة (al-Mursî, 1996, vol. 5, p. 138). There are numerous examples of this type of noun variation.

The variation in the broken-plural patterns of these and certain other nouns is, in some cases, also related to differences in meaning. Accordingly, care must be taken not to conflate certain Arabic homonymous words on this basis. For instance, while the plural form بُيُوتٌ of بَيْتٌ means "houses," its other plural form أَبْيَات denotes "verse couplets" in poetry (Mammadov, 2014, p. 124). Variation is also found among verbs. For example, whereas the Qays tribe uses رضَع - يَرْضِع the people of the Ḥijâz use رضِع - يَرْضَع (al-Sâmarrâi, 2007, p. 18). Although variation in the vocalization of verbs sharing the same root does not always affect meaning, it can do so in certain cases. For instance, the verbs شَمَلَ and شَمِلَ both mean "to encompass." By contrast, حَسَبَ means "to count, calculate," حَسِبَ means "to reckon, suppose," whereas حَسُبَ means "to belong to a distinguished or renowned family" (Mammadov, 2014, p. 86). As can be seen, this variation affects the vocalization of the medial radical

of the verbs. Differences can also be observed in expressions and idiomatic usages. Thus, while the people of the Ḥijāz say ما هذا بشرًا the Tamīm tribe uses ما هذا بشرٌ (al-Sâmarrâi, 2007, p. 18).

The second factor is semantic variation associated with morphological patterns. One of the significant causes of variation among maṣdars is the semantic distinction between them. One maṣdar may carry a meaning that is not expressed by another, or the use of one maṣdar may be more widespread than that of another. Accordingly, the differences among Arabic maṣdars cannot be reduced merely to differences in form or morphological pattern. Rather, such variation may also arise from differences in meaning, domain of use, expressive force, and frequency of usage. In this respect, maṣdars constitute one of the important morphological structures through which the richness and expressive potential of the Arabic language are manifested.

Semantic Differences among Commonly Used Maṣdars of Triliteral Verbs

The maṣdars of Arabic triliteral (three-letter) verbs exhibit differences not only grammatically but also semantically, depending on their morphological patterns (awzân). In triliteral verbs, more than one maṣdar may sometimes occur for the same root. This phenomenon demonstrates the richness of the language. In turn, this directly reveals, particularly from the perspectives of rhetoric (balâgha) and semantics, the purpose behind the selection of a particular word in textual analysis.

The Maṣdars قرآءة and قرآن

The verb قَرَأَ has two maṣdars. One of these is قِرَاءَة (qirâʾa), while the other is قُرْآن (Qurʾân) (Ibn Manẓûr, 1414 AH, vol. 13, p. 202). Although both words convey the meaning of "to read," the term قُرْآن has become fully lexicalized as the proper name of the sacred scripture of Muslims. In a ḥadîth, the Prophet Muhammad is reported to have said: زَيِّنُوا الْقُرْآنَ بِأَصْوَاتِكُمْ "Adorn the Qurʾân with your voices" (Abû Dâwûd, 1999, vol. 2, p. 103, ḥadîth no. 774). Although the word قُرْآن in this ḥadīth is maṣdar-derived, it gradually became fully established as a proper name and came to be used as the designation of the sacred scripture of Muslims. Nevertheless, some scholars hold that the maṣdar origin of the word قُرْآن is also alluded to in this ḥadīth. Accordingly, the expression may be understood not only as "Adorn the Qurʾân with your voices," but also as "Beautify your reading (qirâʾa) with your voices." Indeed, the following explanation supports this interpretation (Ibn Manẓûr, vol. 13, p. 202):

أرادَ بِالْقُرْآنِ الْقِرَاءَةَ، وَهُوَ مَصْدَرُ قَرَأَ يَقْرَأُ قِرَاءَةً وَقُرْآنًا أَي زَيِّنُوا قِرَاءَتَكُمُ الْقُرْآنَ بأَصواتكم

"Here, what is meant by Qurʾân is 'qirāʾa' (reading). This word is the maṣdar of the verb قَرَأَ / يقرأ and occurs in the forms قِرَاءَة and قُرْآن Accordingly, the meaning is: 'Beautify your recitation of the Qurʾân with your voices." Likewise, in a verse of the sacred scripture, the maṣdar قُرْآن "Qurʾân," occurs in the sense of "reading": اِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ "Indeed, its collection and its recitation are Our responsibility" (Qiyâma 75/17). In the immediately following verse, this maṣdar may be translated as "recitation": فَاِذَا قَرَأْنَاهُ فَاتَّبِعْ قُرْآنَهُ "So when We have recited it, follow its recitation" (Qiyâma 75/18). In a verse in Sûrat al-Aʿrâf, however, the maṣdar قرآن is used as a proper noun:

وَاِذَا قُرِئَ الْقُرْاٰنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَاَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

"When the Qurʾân is recited, listen to it attentively and remain silent so that you may receive mercy" (al-Aʿrâf 7/204). This verse provides one of the clearest examples within the sacred text of how a word originally derived from a maṣdar can become conceptualized and eventually develop into the proper name of a sacred scripture. In addition, it is emphasized that the word Qurʾân also encompasses the meanings of "collecting" and "bringing together." This is because the Qurʾân is also understood as the collected form of the pages brought together and compiled into a single volume (Muṣḥaf). Here, the bringing together and compilation of the sūras may be intended (Ibn Daqîq,

2003, p. 14). When the morphological structure of the other maṣdar, قِرآءة is examined, it can be seen that it is formed according to the pattern فِعَالَة In Arabic morphology, this pattern does not denote merely a simple action; it may also signify an enduring faculty, a mental or physical skill, or a professional competence. Accordingly, the occurrence of the word قِرَاءَة in this pattern indicates that the act of reading extends beyond a momentary action and encompasses an intellectual ability, a professional skill, and an established culture of reading (malaka). The maṣdar qirāʾa has also been conceptualized as a scholarly discipline and has acquired the meaning of a science concerned with the various modes of Qurʾânic recitation and the rules governing them.

The Maṣdars ثَبوت and ثَبات

The two maṣdars derived from the Arabic root ثَبَت exhibit distinct usages in terms of meaning. The maṣdar ثَبَاتٌ, derived from this root, conveys the meanings of firmness, steadfastness, continuity, and remaining stationary, whereas the maṣdar ثُبُوتٌ likewise derived from the same root, denotes the meanings of establishing, proving, and substantiating something (Mammadov, 2014, p. 165). For example, in a maxim, the maṣdar ثَبات is used in the sense of continuity and steadfastness (Ibn al-Muqaffaʿ, 1937, p. 193):

وقد قيل في أشياء ليس لها ثباتٌ ولا بقاء: ظل الغمامة في الصيف

"The wise are reported to have said: "Things that lack permanence and continuity are like the shade of a cloud during the summer season." As for the maṣdar ثُبُوت a term that has also entered the Turkish language, in addition to conveying the sense of steadfastness and firmness, it also carries the meanings of "to prove" and "to establish or substantiate an idea or a crime." For example, in a modern press report, this maṣdar can be observed being used in the sense of demonstration and proof (https://www.aljazeera.net) :

اقتناعه يُذكر أن القانون السويدي والتشريعات المتعلقة بجرائم الحرب وقتل المدنيين تخول المدعي العام -في حال بثبوت الجريمة والأدلة المقدمة- رفع الأمر إلى المدعي العام الدولي

"Swedish laws and legislation concerning war crimes and the killing of civilians grant the prosecutor the authority to refer the matter to the international prosecutor if the crime is proven and the evidence presented is deemed sufficient"

The Maṣdars كُفْر, and كَفَران, كفور

In the Arabic language, the maṣdars كُفْرَان ,كُفُور and كُفْر derived from the verb كفر exhibit semantic differences in terms of their areas of usage, despite originating from the same root. The maṣdars derived from this root convey a range of meanings, including "to cover," "to conceal," "to deny," and "to be ungrateful" (al-Zabîdî, 1965–2001, vol. 14, p. 50).

The maṣdar كُفْرَان is used primarily in the sense of denying or showing ingratitude for blessings. The maṣdar كُفْر, on the other hand, is essentially used in the sense of denying or rejecting religion. كُفُور encompasses both of these meanings (al-Sâmarrâi, 2007, p. 14).

The maṣdar كُفْر occurs twenty-seven times in the Qurʾān, and in all of these instances it is used in the sense of religious denial or rejection (al-Sâmarrâi, 2007, p. 19). By contrast, the maṣdar كُفْرَان occurs only once, in verse 94 of Sûrat al-Anbiyâʾ:

و إنّا لَهُ كَاتِبونَ فَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا كُفْرَانَ لِسَعْيِهِ

"In that case, whoever, as a believer, performs righteous deeds that are beneficial for this world and the Hereafter, his efforts will never be denied, and We are recording them" (al-Anbiyâʾ 21/94). The word used here conveys the meaning of denying or showing ingratitude for a blessing and thus stands in opposition to the term شكر (shukr, gratitude). In this context, the expression "will not be denied" may also be interpreted as "will not go unrewarded." Accordingly, the verse may be

understood to mean that the attitude demonstrated toward a blessing will not be without consequences. As for the maṣdar كُفُور which derives from the same root, it occurs in three verses of the Qurʾân and, semantically, encompasses the meanings expressed by the other two maṣdars as well. This maṣdar is used in the Qurʾân in different contexts to express the human tendency toward ingratitude and denial. Indeed, the maṣdar in question occurs in Sūrat al-Furqân as follows:

وَلَقَدْ صَرَّفْنَاهُ بَيْنَهُمْ لِيَذَّكَّرُواْ فَأَبَىٰ اَكْثَرُ النَّاسِ اِلَّا كُفُورًا

In Turkish translations of the Qurʾân, this verse is generally rendered as follows: “Indeed, We have explained it to them in various ways so that they may take heed; yet most people persist in ingratitude” (al-Furqân 25/50). Similarly, the same maṣdar occurs in the final part of verse 99 of Sûrat al-Isrâʾ, where the expression فَأَبَى الظَّالِمُونَ إِلَّا كُفُورًا is used. This expression is generally translated into Turkish as: “But the wrongdoers refused to accept anything other than denial” (al-Isrâʾ 17/ 99).

These usages demonstrate that, within its Qurʾānic contexts, the maṣdar in question possesses a broad semantic range that encompasses not only ingratitude toward a particular blessing, but also a deliberate attitude of denial and rejection of the truth. From the perspective of the same root, the maṣdar كَفْر also carries the meanings of “covering” and “concealing.” Indeed, the fundamental meaning of the word “kufr” (كفر), with fatḥa on the letter kāf, is the act of covering and concealing. Within this semantic framework, “kaffāra” (كفارة), as a religious term, refers to a form of expiation or compensation that conceals and removes the effects of a mistake or sin (Ibn ʿÂshûr, 1984, vol. 7, p. 19). It has also been suggested that the term kāfir derives from this meaning and denotes a person who covers over the truth and blessings. It may be said that when God calls the kāfir to tawḥīd (divine unity), He is, in fact, calling him to a blessing. If the kāfir responds to God’s call, he attains this blessing. If, however, he does not respond, he is considered a kāfir with respect to that blessing; that is, he has covered it, denied it, and concealed it from himself (al-Wâḥidî, 1430 AH, vol. 2, p. 90).

The Maṣdars وُجْد and وَجْد، وَجادة، مَوْجِدة، وَجْدَة، وِجْدَانٌ، وُجُودٌ،

When the root وَجَد (to find) is considered as the common root underlying maṣdars that convey different meanings, it can be observed that a variety of maṣdars, such as وَجَادة, وَجْد, مَوْجدة, وَجْدة, وِجْدان, and وُجُود are derived from this basic triliteral root. Although these maṣdars share a common root, they are distinguished from one another by subtle differences in meaning (Ibn Ṣalâḥ, 1986, p. 178). Scholars of the classical period noted that subtle semantic nuances exist among the different uses of this verb, whose general meaning is “to find.” Indeed, the Arabs employed different maṣdars of this verb in order to distinguish among its various meanings. Accordingly, it has been stated that when a person finds something that has been lost, the maṣdar وِجْدان (wijdân) should be used; when one finds something that one has been searching for, وُجُود (wujûd); in a state of anger, مَوْجِدَة (mawjida); upon attaining wealth, وُجْد (wujd); and when experiencing love, وَجْد (wajd) should be used (Ibn Ṣalâḥ, 1986, p. 178). Among these triliteral maṣdars, the maṣdars vecd, vicdān, and wujūd have become fully lexicalized as nouns in Turkish and have acquired profound semantic layers. For example, the word “vecd,” as a Sufi technical term, denotes “a spiritual ecstasy that comes to the sâlik as a divine grace, without intention or exertion, and causes him to lose awareness of himself.” Its opposite is faqd (فقد) meaning “loss,” and it is regarded as one of the exalted attributes of the Sufi wayfarer who perceives the existence of God and leaves no room in his heart for anyone other than Him (Ceyhan, 2012, p. 583). The use of the maṣdar وَجْد (vecd) in the sense of profound love and the state of attaining divine love can also be observed in the following verses by the renowned Sufi poet Ibn al-Fârid (al-Hamadânî, 1998, vol. 2, p. 180):

يَا مَانِعِي طِيبَ المَنَام ومَانِحي ثوبَ السقامِ به ووَجْدِي المُتْلِفِي

عطفاً على رَمَقي وما أبقيتَ لي مِن جِسْمِي المضْنَي وَقَلْبِي المُدنِفِ

O you who have taken away my sweet sleep and clothed me in the garment of sorrow,

Who have left me alone with that ecstasy (the fire of love) that has brought about my destruction,

Have mercy upon what remains of my dissolving body and my sorrow-stricken heart,

Upon the final breath, the last remnant of life that remains within me.

This maṣdar is also used in Turkish in the senses of ecstasy, excitement, and love. The great poet Mehmet Akif Ersoy uses the word "vecd" in this sense in a line from the Turkish national anthem, saying: "O zaman vecd ile bin secde eder varsa taşım," thereby employing the term "vecd" in the aforementioned sense. The maṣdar مَوجِدة which occurs in the mîm-prefixed form, is used to denote a state of anger or tension. For example, in a classical source, the meaning of this maṣdar is explained as follows: إنَّ فِي نَفْسِهِ عَلَيْكَ لَكَتِيفَةً أَيْ مَوْجِدَةً "There is anger and resentment toward you in his heart" (al-Shaybânî, 1974, vol. 3, p. 178). The maṣdar "vicdân," which carries profound semantic connotations, denotes the moral authority within a person, as well as the capacity to form judgments and evaluations concerning moral values and behavior. In this sense, vicdān is also a form of finding or discovery. It may be understood as a divine intuition perceived within the depths of the human soul. In classical Islamic logic, moreover, the term "vicdâniyyât" is said to have been used for self-evident propositions apprehended through the internal senses (Demir, 2013, p. 100).

As for the maṣdar "vucûd," it refers to the state in which something possesses real existence both in the mind and outside the mind, or to the quiddity of something determined through rational analysis, that is, its essence or dhāt. In addition, vücūd is used in the sense of the actual realization of the essence of something in the external world (Yavuz, 2013, p. 136). These examples demonstrate the extent to which the maṣdars of an Arabic triliteral verb can carry profound and diverse meanings. Even in everyday Turkish usage, without necessarily functioning as technical terms, expressions derived from these roots display a range of distinct meanings. For example, usages such as "vücut geliştirme" (bodybuilding), "vecde gelmek" (to enter into a state of ecstasy), and "vicdanlı" (conscientious) further expand the semantic range of these words.

The Maṣdars الصِّغَرُ and الصَّغَارَةُ

In the Arabic language, the verb صغُر, meaning "to be small," likewise has two maṣdars that are used with different meanings. One is الصِّغَرُ, which primarily denotes smallness or insignificance in terms of crime or sin, while the other, الصَّغارة, denotes a lack or deficiency in terms of value and worth (al-Sâmarrâi, 2007, p. 18). In some contexts, the maṣdar الصِّغَر may denote smallness both in a figurative and a physical sense. For example, the maṣdar الصِّغَر occurs in this sense in an Arabic poem (al-Qurashî, n.d., p. 60):

أَصبحَ في هَتومٍ على وَجَلٍ، وَأَهلُهُ غافِلونَ ما شَعَرُوا

رأَوا غُلاماً بالأمسِ عندَهمُ أَزْرَى لَدَيهم جَهْلاً بهِ الصِّغَرُ

"The child whom they regarded yesterday as insignificant and ignorant among them has today been overcome by anxiety and distress, while his family remains unaware, oblivious, and has sensed nothing. In another verse, the maṣdar الصَّغارة can likewise be seen to convey the sense of smallness or deficiency in value and worth (Abû Diḥbal, 1972, p. 49):

يارَبِّ حَيِّ بِخَيرِ ما حَيَّيتُ إنساناً عُمارَه

أَعطى وَهَنَّأَنا وَلَم تَكُ مِن عَطِيَّتِهِ الصّغارَه

"My Lord! Just as You have enabled people to live in goodness and well-being, I too have become a means of benefit to a person. He gave to us and made us taste happiness and joy; nothing that he gave was insignificant or of little worth."

According to another source, two additional forms of the maṣdar of the same verb are also attested, namely صَغرا and صَغرانًا (Ibn Sîda, 2000, vol. 5, p. 421).

The Maṣdars هُدىً, هِدايةً, and هَدْيٌ

The Arabic triliteral verb root هَدَى, meaning "to guide" or "to direct," has three maṣdars with different structural forms. The maṣdars هُدًى, هَدْيًا, and هِدايَة, which also differ in meaning, are distinguished from one another according to their contexts of use. The maṣdar هُدًى, which conveys the meanings of showing the right path, correct belief, and guiding someone to the right path, is used predominantly in a religious context (Ibn Marzubân, 1998, p. 128). شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْاٰنُ هُدًى لِلنَّاسِ In the verse, "The month of Ramadan is the month in which the Qurʾān was revealed as a guide for humanity, showing them the right path" (al-Baqara 2:185), the maṣdar is used in a fully religious sense, acquiring the meanings of the right path and the path of God. Here, it is used specifically in the sense of "the right path" (the path of God) The maṣdar هداية may likewise carry a religious meaning, while also encompassing the sense of showing or directing someone toward a particular path. In a ḥadīth that the Prophet Muhammad (peace be upon him) taught to ʿAlî, the maṣdars هُدًى and هِدايَة, both derived from this verbal root, are used within the same sentence:

سَلِ اللهَ الْهُدَى وَأَنْتَ تَعْنِي بِذَلِكَ هِدَايَةَ الطَّرِيقِ، وَاسْأَلِ اللهَ السَّدَادَ وَأَنْتَ تَعْنِي بِذَلِكَ تَسْدِيدَكَ السَّهْمَ

"When you ask Allah for guidance, ask Him by this to enable you to find the right path, just as a person who has lost his way in the desert finds the path. And when you ask Allah for sadâd (uprightness), ask Him by this as though you were seeking an arrow to strike its target with perfect accuracy" (Aḥmad b. Ḥanbal, 2001, vol. 2, p. 345, ḥadîth no. 1124). As observed in this noble ḥadīth, the concept of "al-hudâ" denotes "the path of Allah," which is connected to divine approval; at the same time, the concept of "hidāya," in addition to referring to the servant's attainment of divine guidance, also encompasses, semantically, the concrete and functional sense of "a traveler who has lost his way finding the direction he is seeking." The maṣdar هَدْيًا (hadyan), meanwhile, conveys the meanings of guidance and direction, while also exhibiting a range of meanings that may include a state or condition, a method, and even a sacrificial animal. Indeed, in the Qurʾân, the expression هَدْيًا بَالِغَ الْكَعْبَةِ a sacrificial animal brought to the Kaʿba" (al-Mâʾida 5/95) illustrates the use of this maṣdar in the sense of a sacrificial offering.

It is also sometimes used in the meanings of method, manner, and approach. For example, the Arabic expressions سَارَ عَلى هَدْيِهِ / هَدَى هدْيَهُ, meaning "He followed his path" and, by extension, "He took him as an example and adopted his method," are widely used.

The Maṣdars ضَرٌّ and ضُرٌّ

When the maṣdars ḍarr (ضَرّ) and ḍurr (ضُرّ) are examined among such forms, it can be observed that the maṣdar "ḍarr" is used in the sense of "general harm," whereas the maṣdar "ḍurr" denotes the harm inflicted upon the soul by illness and weakness (ʿUmar, 2008, vol. 2, p. 1357). Both maṣdars derive from the Arabic verbal root ضَرّ, which carries the meanings "to cause harm" and "to be harmful" (ʿUmar, 2008, vol. 2, p. 1357). This semantic distinction is clearly observable in the Qurʾân. Indeed, in verse 83 of Sûrat al-Anbiyâʾ, when the Prophet Ayyûb (Job) appeals to his Lord, the harm resulting from the illness that had afflicted him is expressed through the phrase أَنِّي مَسَّنِيَ الضُّرُّ meaning "Indeed, harm (affliction) has touched me." On the other hand, in verse 16 of Sûrat al-Raʿd, it is stated that the deities worshipped by those who take protectors other than Allah are incapable of bringing them either benefit or harm, as expressed in the following:

لَا يَمْلِكُونَ لِأَنْفُسِهِمْ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا

The expression occurring here denotes harm in a general sense. In Sûrat al-Naḥl, by contrast, the maṣdar الضُّرُّ denotes general hardship, affliction, or inner distress:

ثُمَّ إِذَا كَشَفَ الضُّرَّ عَنْكُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِنْكُمْ بِرَبِّهِمْ يُشْرِكُونَ

"Then, as soon as Allah removes that affliction from you, some among you immediately begin associating partners with their Lord." (Nahl 16/54) Accordingly, the difference in the morphological patterns of the maṣdars "ḍarr" (ضَرّ) and "ḍurr" (ضُرّ) occurring in these verses is related to the difference in meaning conveyed by these words.

The Maṣdars كَتْبٌ, كِتَابٌ, and كِتَابَةٌ

One of the common verbs in Arabic, كَتَبَ, meaning "to write," also has maṣdars that are semantically noteworthy. The three maṣdars derived from this basic triliteral root - كَتْب, كِتَاب, and كِتَابَة have highly frequent and functional usages (al-Maghribî, 1994, vol. 1, p. 47). The maṣdar كَتْب generally means "writing," but depending on the context, it may also convey meanings such as "collecting," "gathering," and "combining" (al-Maghribî, 1994, vol. 1, p. 47). Accordingly, the expression كتْب الأوراق may be understood as "the gathering of the papers." It may also be suggested that the sense of "unit" in the Arabic word كتيبة (katîba), which denotes a "detachment," "battalion," or "military unit," derives from this same root. The maṣdar كِتَاب unlike the other forms, has undergone a process of complete lexicalization over time, with its familiar meaning of "book" becoming predominant. Nevertheless, when used in conjunction with the verb, this maṣdar may also acquire meanings such as "to decree," "to prescribe," and "to hold someone responsible." For example, the expression كتب الله كتابًا عليكم should be understood as "Allah has prescribed it for you" or "He has held you responsible for it." This meaning is likewise evident in the following Qurʾânic verse:

اِنَّ الصَّلٰوةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا

"Indeed, prayer has been prescribed for the believers at appointed times" (al-Nisâʾ 4/103). In the ḥadīth given below, however, the word "kitâb" should be understood in the sense of "pre-eternal divine decree" (al-Khaṭlî, 1994, p. 23, ḥadîth no. 6):

كَتَبَ اللهُ كِتَابًا قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضَ بِأَلْفَيْ عَامٍ

"Allah wrote the decree two thousand years before He created the heavens and the earth."

As for the maṣdar كِتَابَة it can likewise be observed that this word has undergone a process of lexicalization similar to that of كِتَاب Although it generally denotes the act of "writing," it may acquire different semantic layers depending on the context. In this framework, kitāba is used not only in the senses of "recording" and "drawing up documents and official records," but also, in archaeological contexts, to refer to inscriptions and epigraphic texts that provide information about an artifact. From a morphological perspective, the fact that this maṣdar occurs on the pattern فِعالة is noteworthy, since this pattern in Arabic may also denote a profession or an art (al-Sâmarrâi, 2007, p. 21). Accordingly, kitāba should also be understood as the art or skill of writing (al-Azharî, 2001, vol. 10, p. 88). For example:

كان سليمان يكتب عن كتابة الكتاب القدماء

"Süleyman was writing about the kitāba of the ancient scribes."

Indeed, فنّ الكتابة (fann al-kitâba) is also encountered in Arabic literary studies as a technical term denoting an important genre of prose (Demirayak, 1998, p. 151). In the Sharîʿa (fiqh) context, kitāba refers to a contractual arrangement whereby a slave is granted a degree of freedom

immediately and is to attain complete emancipation in the future upon fulfilling the required payment (al-Nasafî, 2011, p. 558).

The Maṣdars رُقودٌ and رُقادٌ

The Arabic triliteral verb رقد carries meanings such as "to sleep," "to lie down," "to recline," and "to rest." Semantic distinctions can likewise be observed among the maṣdars derived from this root. Although the maṣdars رُقاد and رُقود generally both convey the meaning of "sleeping," they exhibit subtle differences in usage. For example, the maṣdar رُقود is used particularly to refer to nighttime sleep, whereas the maṣdar رُقاد is generally preferred to denote a midday nap or a short period of sleep (Riḍâ, 1958, vol. 2, p. 629). The fact that the maṣdar رُقود may indicate a prolonged and deep state of sleep can be clearly observed in the Qurʾānic account in Sūrat al-Kahf, where the young men remain asleep in the cave for an extended period:

وَتَحْسَبُهُمْ اَيْقَاظًا وَهُمْ رُقُودٌ "You would have thought that they were awake, although they were asleep" (al-Kahf 18/110).

Their prolonged sleep was evaluated in comparison with the state of death. Since they were thought to be dead, this sleep was regarded as short or light in comparison with death (al-Iṣfahânî, 1412 AH, p. 362). As a consequence of this prolonged state of sleep, the word "marqad" (مَرْقَد) derived from the same root, came to be used as a noun of place in the sense of "grave." The maṣdar رُقاد on the other hand, primarily denotes a light and short period of sleep. Indeed, in classical sources, the sleep of an ostrich is expressed by means of this maṣdar: "وأَرْقَدَ الظَّلِيمُ: أَسْرَعَ، كأَنَّه رَفَضَ رُقَادَهُ" "The male ostrich ran swiftly, as though it had abandoned its sleep" (al-Iṣfahânî, 1412 AH, p. 362). In this context, the expression implies that a being rapidly emerges from a brief and superficial state of sleep and becomes active; thus, it demonstrates that "ruqâd" denotes a light and temporary state of sleep. In dictionaries, the verb رقد and the forms رُقاد and رُقود derived from it are sometimes found, together with the maṣdar رَقْد which derives from the same root, in the meanings of "to become worn out," "to cease functioning," or "to lose its effectiveness." It appears that "ruqâd," which denotes a short period of sleep, may likewise shift toward this meaning in certain contexts. The following example clearly illustrates this usage (Riḍâ Aḥmad, 1958, vol. 2, p. 629):

رقدًا ورُقادًا الثوب: أخلق ولم يبق فيه مستمتع

"The garment has become completely worn out and threadbare, and there is now no one who can make use of it." Here, too, the meaning of "to sleep" is essentially employed metaphorically. Human sleep is associated with a temporary cessation of activity and a state of inactivity. Within the framework of this semantic extension, the use of the expression رقدت السّوق (the market became stagnant, literally, in a sense, fell asleep) to denote a lull in commercial activity is particularly noteworthy. In this context, the verb comes to approximate كَسَدَ in meaning, namely, "to be stagnant" or "to become slack/stagnant" (Riḍâ, 1958, vol. 2, p. 629).

The Masdars كُدُورَة , كُدْرَة and كَدَرَ

Likewise, the verbal nouns كُدْرَة, كُدُورَة, and كَدَر derived from another Form I triliteral root, namely كَدِرَ which may be rendered in Turkish as "to become turbid," "to spoil," "to disturb," or "to fade," also exhibit semantic distinctions. According to classical sources, among these verbal nouns, كُدْرَة denotes turbidity in colors, whereas كُدُورَة refers to turbidity in water and in life. The verbal noun كَدَر, on the other hand, expresses turbidity in a general sense encompassing all of these meanings (Ibn Manẓûr, 1414 AH, vol. 5, p. 134; Ibn Sîda, 2000, vol. 6, p. 746). The fact that the verbal noun كُدْرَة (kudra) primarily denotes turbidity in color is attested in numerous sources. Indeed, in works of Islamic jurisprudence, discussions concerning a woman's menstrual state may be found under the

heading Bâb al-Kudra (باب الكدرة) (Ibn al-Ḥarrât, 2001, vol. 1, p. 523). The Lisân al-ʿArab dictionary contains the following statement concerning this verbal noun:

الكُدْرَةُ مِنَ الأَلوان: مَا نَحا نَحوَ السَّوَادِ والغُبْرَةِ "Kudra is a type of color that tends toward blackness and a dusty, dingy appearance" (Ibn Manẓûr, 1414 AH, vol. 5, p. 134). The verbal noun كُدُورَة (kudûra), on the other hand, primarily denotes turbidity and difficulty in relation to water and the state of life:

يُقَالُ: ثَوَّرْتُ كُدُورَةَ الْمَاءِ فَثَارَ "I stirred up the turbidity of the water, and it foamed / became turbulent" (Ibn Manẓûr, vol. 4, p. 110). Here, the genitive construction كُدُورَةُ الْمَاءِ refers specifically to the turbidity of the water. The semantic range of the verbal noun كَدَر, derived from the same root, is considerably broader. The term denotes turbidity, difficulty, or disturbance in relation to things in general. For example, an Arab poet describes an army in the following verse (Ibn Manẓûr, vol. 5, p. 134):

فإن أَصابَ كَدَراً مَدَّ الكَدَرَ، سَنابِكُ الخَيْلِ يُصَدِّعْنَ الأَيَرّ

"When turbidity descends, it spreads in every direction;

The blows of the horses' hooves cleave through the earth as they pass."

The word كَدَر in this context may denote both physical turbidity, as in water or air, and, in a figurative sense, confusion, distress, or sorrow. The Turkish word keder, which derives from Arabic, likewise carries connotations of turbidity, sadness, and deterioration. In Azerbaijani Turkish, the expression kin-küdurət, used together with the word kin (resentment or grudge), employs küdurət in the sense of anger and hatred. This is not merely coincidental, since one of the semantic meanings associated with the Arabic root كَدَر is "to become angry" or "to be angered." This constitutes a noteworthy example of Arabic-derived verbal nouns that remain actively used in our language to this day.

The Masdars عِثَار and عُثُور، عَثْر،

Another noteworthy verbal noun is that of the Arabic verb عَثَرَ, which, in addition to the meanings "to stumble," "to err," and "to be mistaken," may also, at times, convey the meanings "to find" and "to come across." This verb has different verbal-noun forms, namely عَثْرًا, عُثُورًا, and عِثَارًا. Although these verbal nouns are derived from the same root, they differ not only in terms of morphological pattern but also exhibit subtle distinctions in meaning. The verbal noun عُثُور, as in the expression عَثَرَ عَلَى الشَّيْءِ, denotes coming upon something, becoming aware of it, recognizing it, or discovering it. The verbal noun عَثْر is also close to this meaning (Ibn Qutayba, n.d., p. 334). By contrast, عِثَار is the verbal noun of عَثَرَ when it denotes falling into error while walking, speaking, or thinking. Accordingly, عُثُور, in the sense of coming across, finding, or discovering something, is used predominantly in its literal sense, whereas عِثَار, in the sense of falling into error or being mistaken in one's judgment, generally represents a figurative usage (Ibn ʿÂshûr, 1984, vol. 1, p. 295).

In an Arabic poem, the conflict between the descendants of ʿAbd Shams and the Banû Hâshim is described as follows; in this context, the verbal noun عِثَار is used in the aforementioned sense (al-Mubarrad, 1997, vol. 4, p. 7) :

طلبُوا وتْرَ هاشمٍ فشَفَوْهُ بَعْدَ مَيلٍ من الزَّمان وياسِ

لا تُقِيلَنَّ عَبْدَ شَمْسٍ عِثارًا واقْطَعَنْ كلَّ رَقْلَةٍ وأَواسي

They pursued vengeance for Hâshim's blood, and in the end they assuaged their wrath,

After time had dragged on and hopes had been exhausted.

Show no indulgence toward ʿAbd Shams for a single stumble,

But cut off all their roots and every source of their support.

Likewise, in the following line of a poem found in the sources, the verbal noun عُثُور is used with a distinctive meaning (Ibn Sallâm, n.d., vol. 2, p. 744):

قمنا بجد لم يكن عثورا وشزب قد طويت شهورا

We exerted all our strength, yet we could not reach a result;

Our efforts, sustained for months, passed in vain.

As can be seen, the verbal noun can here be translated as "to arrive at a result.

The Masdars سَكْر and سُكُور

The verbal nouns سَكْر and سُكُور, derived from the triliteral Arabic root س ك ر constitute an example of verbal nouns that, despite sharing the same root consonants, differ in meaning and usage. When the middle radical of the root is vocalized with fatḥa, the verb سَكَرَ conveys the meaning "to close" or "to lock," whereas with kasra, سَكِرَ acquires the meaning "to become intoxicated" or "to become drunk." In certain contexts, when this verb is used with the preposition على it may also convey the meaning "to become angry" or "to be enraged." In Arabic, the verbal noun سَكْرًا depending on these differences in vocalization, may be used in both the senses of "intoxication" and "closing" or "locking." Indeed, it is possible to establish a conceptual relationship between the state of intoxication and the "locking" or impairment of mental faculties, as it were. The sense of "intoxication" is also sometimes expressed in the form سُكْر, with the initial radical vocalized with ḍamma. The verbal noun سُكُور, derived from the same root, is used primarily to denote the state of stillness and calm that occurs after the wind has blown with great force (Ibn Qutayba, n.d., p. 334). In several sources, the word سُكُور is explained as follows: "According to Abū Zayd, sākir water (الماء الساكر) is water that does not flow, that is, stagnant water. Thus, the expression the water entered a state of sukūr (سَكَرَ سُكُورًا) is used to denote that it became still. Likewise, the expression the sea became still (سُكِرَ البحرُ) is also used." This usage is predominantly metaphorical (Ibn Manẓûr, vol. 4, p. 375; al-Zabîdî, vol. 12, p. 66). The use of the verbal noun سُكْرًا in the sense of "intoxication" is also attested in a ḥadīth attributed to the Prophet Muḥammad (peace be upon him). In a narration recorded in Aḥmad b. Ḥanbal's Musnad, it is stated as follows (Ibn Ḥanbal, 2001, vol. 11, p. 240, ḥadîth no. 6659):

مَنْ تَرَكَ الصَّلَاةَ سُكْرًا مَرَّةً وَاحِدَةً، فَكَأَنَّمَا كَانَتْ لَهُ الدُّنْيَا وَمَا عَلَيْهَا فَسُلِبَهَا

"Whoever misses a prayer even once while in a state of intoxication is as though the world and everything in it had been given to him and then taken away from him." The renowned man of letters Ibn Qutayba, meanwhile, states the following regarding the verbal noun سَكْرًا, which at times conveys the meaning "to close": وسَكَرْتُ البِثْقَ أسكُرُه سَكْراً إذا سددته "And I performed sakran (سَكْرًا), that is, I closed the fissure, stopped it up, and thereby repaired it." Here, سَكْرًا derived from the root سَكَر is used in the sense of "to block," "to stop up," or "to close." The term البِثْق denotes an opening, breach, or fissure. Accordingly, the verb expresses the act of closing or stopping up such an opening or fissure (Ibn Qutayba, n.d., p. 334).

The Masdars عَبْر, عِبَارَة, and عُبُور

The Arabic verbal root عَبَرَ, which carries the meanings "to shed tears," "to weep," "to cross a path," "to cross from one side to the other," "to explain," or "to interpret," likewise gives rise to three distinct and functional verbal nouns. These are عَبْر, عِبَارَة, and عُبُور. As for their semantic distinctions, عِبَارَة is used in the sense of interpreting a dream or explaining something; عُبُور denotes, in particular, the crossing of an obstacle, especially a body of water; while عَبْرًا generally means crossing a path or moving along it (Ibn Qutayba, n.d., p. 334). For example, the

verbal noun عُبُور is used in the following headline, which also appeared on the international news website Al Jazeera (https://www.aljazeera.net/ebusiness):

إيران تدرس السماح لناقلات نفط بالعبور من هرمز لكن بشرط

"Iran considers allowing tankers to pass through the Strait of Hormuz, but imposes a condition"

As can be seen, this verbal noun is used primarily in the sense of crossing or passing through water. Although عَبْرًا and عِبَارَة derive from the same root, neither is semantically appropriate in this context. In classical sources, a report attributed to ʿUmar b. al-Khaṭṭâb demonstrates the use of the verbal noun عِبَارَة in the sense of "interpretation." This usage is made explicit in the following statement (al-Qurashî, 2003, vol. 3, p. 42) :

أَعْرِبُوا الْقُرْآنَ فَإِنَّهُ عَرَبِيٌّ، وَتَفَقَّهُوا فِي السُّنَّةِ، وَأَحْسِنُوا عِبَارَةَ الرُّؤْيَا، وَإِذَا قَصَّ أَحَدُكُمْ عَلَى أَخِيهِ فَلْيَقُلِ: اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ خَيْرًا فَلَنَا، وَإِنْ كَانَ شَرًّا فَعَلَى عَدُوِّنَا

"Properly inflect the Qur'an, for it is Arabic. Acquire a profound understanding of the Sunnah. Interpret dreams well. When one of you relates his dream to his brother, let him say: 'O Allah, if it is good, let it be for us; and if it is evil, let it befall our enemy"

The expression أحسنوا عِبارة الرؤيا in this passage indicates not merely the reporting of a dream, but also its correct and appropriate interpretation. Accordingly, the word عِبارة is used here in a sense that extends beyond its classical lexicographical meaning of "expression" or "articulation" to encompass the meaning of dream interpretation or exegesis. Despite deriving from the same root, the verbal nouns عَبْرًا and عُبُورًا cannot be used in this context. The verbal noun عَبْر, by contrast, denotes crossing or moving across something in a general sense, rather than being restricted to crossing water. Thus, the morphological variation in the patterns of these verbal nouns is accompanied by corresponding semantic distinctions.

The Masdars جُود and جَوْدَة، جُودَة،

The verbal noun forms of the Arabic verb جَادَ, which conveys such meanings as "to be good," "to be beautiful," "to be pleasant," "to give generously," "to rain abundantly," "for a horse to run," and, in some contexts, "to weep," likewise exhibit semantic differences. The following verbal nouns derived from the same root are particularly noteworthy: جَوْدَة، جُودَة، جَوْدًا، جُود, and جَوَاد (Ibn Qutayba, n.d., p. 335). Although all of these verbal nouns share a common semantic core at the level of their root meaning, or a meaning closely related to it, they vary in terms of their contexts of use and semantic functions. More specifically, جُود denotes generosity expressed in material terms; جَوْدًا refers to abundant rainfall and its bestowal of fertility upon the land; جَوْدَة and جُودَة denote the excellence and quality with which an action or task is performed; while جَوَاد denotes the graceful and swift running of a horse (Ibn Qutayba, n.d., p. 335). For example, the verbal noun جَوَاد is used substantivally in an Arabic proverb to refer to a horse that runs beautifully and swiftly (al-Harawî, 1980, p. 51):

إنَّ الجوادَ قَدْ يَعْثُرُ "Indeed, even the finest horse may stumble." The word جَوَاد may also be used in the expression رَجُلٌ جَوَادٌ to describe a person in terms of generosity (Ibn Manẓûr, vol. 3, p. 135). The related form جَوْدًا, by contrast, refers to the abundance of rainfall. Arabic dictionaries likewise illustrate this usage with the expression جَوْدًا الْمَطَرُ: وَبَلَ وَغَزُرَ، فَهُوَ جَائِدٌ, meaning that "when the rain is abundant and plentiful—falling both intermittently and continuously- it is said to be jāʾid" (Riḍâ, 1958, vol. 1, p. 597).

The verbal nouns جَوْدَة and جُودَة, meanwhile, may generally be used in the senses of goodness, beauty, excellence, quality, and proficiency. Of these two verbal nouns, جَوْدَة is more commonly used. For example, modern news sources have used this verbal noun in this sense in the following headline (https://www.aljazeera.net):

نصيحة لزيادة الإنتاجية في شركتك وتحسين جودة العمل ١٤

"Fourteen recommendations for increasing productivity and improving the quality of work in your company"

As can be seen, جَوْدَة in this context may generally be translated as "quality," "performance," or "efficiency" in relation to work. The fact that the verbal noun جُود more specifically denotes generosity and material assistance can be observed in the following verses by the renowned Arab poet Jarīr b. ʿAṭiyya (al-Ḥamawî, 1995, vol. 5, p. 364):

فلا بخل فيوئس منك بخل ولا جود فينفع منك جود

You have neither such stinginess that we should lose hope in you,

Nor such generosity that it might be of any benefit.

In light of these examples, it can be argued that the differences among triliteral verbal nouns derived from the same root are not merely a matter of morphological variation; rather, they constitute a semantic and structural choice that defines the nature and purpose of the action. Understanding these subtle distinctions is of great importance for penetrating the spirit of a text and grasping the intended meaning of a writer or speaker who possesses a profound command of the language.

Conclusion

In conclusion, the occurrence of verbal nouns derived from the same root in different morphological patterns (فُعْل، فُعْلان، فُعُول etc.) constitutes one of the clearest indications, alongside the richness of the Arabic language, of the profound and systematic relationship between form and meaning. These patterns reflect not only morphological variation but also subtle semantic distinctions, such as the manner in which the action expressed by the verb is performed and its contextual values. Therefore, a proper understanding of verbal nouns is not limited to knowing their dictionary equivalents. Rather, it is essential to recognize the semantic load carried by the respective morphological patterns. From this perspective, examining verbal-noun forms in terms of both their formal and semantic dimensions provides a deeper and more comprehensive perspective on the internal workings of the Arabic language. From a pedagogical standpoint, this approach enables learners to move beyond mechanically memorizing linguistic patterns and contributes to the development of an ability to use them appropriately and consciously according to context. Thus, awareness of the relationship between morphological pattern and meaning lays the foundation for a lasting learning experience in Arabic, both at the theoretical and practical levels. The research process has demonstrated that the use of the same verbal root in multiple verbal-noun patterns, together with the considerable number of verbs exhibiting this feature, clearly reveals the richness of Arabic word formation and its expressive capacity. It is evident that this diversity does not merely indicate a formal distinction. Rather, it also reflects subtle semantic distinctions concerning the nature, intensity, continuity, and manner of occurrence of the action. Accordingly, these subtle distinctions among verbal nouns demonstrate the extent to which the semantic structure of the language possesses a layered and systematic character. On the other hand, the explanations found in both classical and modern linguistic sources concerning the contexts in which particular verbal-noun forms should be preferred make it necessary to examine this subject in depth rather than superficially. Indeed, the selection of the appropriate verbal noun is of great importance not only in terms of grammatical accuracy but also with regard to the appropriateness of an expression and the preservation of semantic nuance. This further demonstrates why the subject of verbal nouns constitutes an indispensable area of Arabic language study that requires careful attention.

In this context, addressing this diversity systematically contributes both to a better understanding of the fundamental structure of the language and to the learner's ability to develop contextually appropriate, conscious, and functional language use. It is clear that enabling learners of Arabic to understand correctly the relationships between verbs and their derivatives will help them distinguish between different contexts of usage and make more effective use of the expressive possibilities of the language. Furthermore, having a sound understanding of the functions of the various types of verbal nouns in Arabic and of the contexts in which each is used will contribute to the development of learners' reading, writing, speaking, and textual analysis skills, while enabling them to acquire a more conscious, accurate, and contextually appropriate command of the language. From this perspective, the study of verbal nouns is of considerable importance for learning Arabic at both the theoretical and practical levels. Thus, understanding verbal nouns in terms of both their semantic and morphological dimensions may be regarded as one of the fundamental means of penetrating the deeper layers of the Arabic language.

www.turkishstudies.net/language

Turkish Studies - Language and Literature

eISSN: 2667-5641

ANKARA SCIENCE UNIVERSITY

Arapçada Sülâsî Mastar Formlarının Semantik Katmanları: Ortak Kök Perspektifi

Giriş

Arapça dilbilim dünyasında flektif (bükümlü) yapısıyla adeta bir mühendislik harikası olarak bilinmektedir. Fleksiya (büküm) bir kelimenin kökü değişmeden, gramer görevine bağlı olarak biçim değiştirmesi olayıdır. Sami dillerinin güney grubunun kuzey alt koluna dâhil olan bu dilde, her bir gramer formu çoğunlukla üç, nadiren dört ünsüzden oluşan bir köke dayanmaktadır. Bu sessiz harfler sonradan ortaya çıkacak kelimelerin sanki genetik kodu mesabesindedir. Kökten gerçekleştirilen içsel değişimler aracılığıyla çok çeşitli yapısal formlarda sayısız kelime türetilmektedir. Bu özellik, yalnızca mastar kategorisi ile sınırlı olmayıp dilin diğer gramer kategorilerini de kapsamaktadır. Nitekim isim, sıfat, sayı ve diğer ad grubu sözler de aynı kök esasına dayanılarak oluşturulabilmektedir.

Arap dilinin temel gramer kategorilerinden biri olan mastarlar da fiil kökü sistemine dayanmaktadır ve dâhili büküm yoluyla türetilmektedir. Bu bağlamda, bir mücerret fiilin birden fazla mastar formuna sahip olması mümkündür; bu durum, yalnızca biçimsel değil, anlamsal farklılıklar da doğurmaktadır. Dolayısıyla aynı kökten türeyen mastarların anlamlarını doğru şekilde bilmek büyük önem arz etmektedir. Genel olarak, üç ünsüz (sülâsi) köklerden türetilen kelimeler arasında ince anlam değişimleri gözlenmektedir. Bu nedenle metinde geçen mastarların mücerret mi, yoksa mezîd mi olduğunu belirlemek ve doğru anlamlandırmak esastır.

Mücerret fiil bablarını tanımak, bunların yapısal mantığını kavramak, kelime hazinesini genişletmek, dilin gramer sistemini öğrenmek, ister Kur'ân-ı Kerim ve diğer kutsal metinleri isterse de çeşitli metin türlerini çevirirken tercüme hatalarını önlemek açısından büyük önem taşımaktadır. Özellikle sülâsî mastarların farklı morfolojik biçimlerde karşımıza çıkması ve bunların kullanımını yönlendiren sabit gramer kurallarının bulunmaması dikkate alınmalıdır. Bu nedenle bu tip mastarların, fiilleriyle birlikte öğrenilmesi veya sözlüklerden yararlanılarak mastar formununun tespit edilmesi dilde sağlıklı metotlardan biri olarak kabul görmektedir. Klasik kaynaklarda da bu tip mastarlar daha çok "semâî mastar" başlığı altında araştırılmış ve semâî (işitmeye dayalı) mastarların doğru şekilde belirlenmesinin (ضبط) yolu ancak işitme ve ezberlemeye bağlıdır denilmiştir (er-Râzî, 1999, s. 8).

Sülâsî mastar konusu araştırılırken aşağıdaki önemli noktalar dikkate alınmalıdır. İlk önce unutmamak gerekir ki, bazen aynı köke dayanan filden birkaç mastar yapılabilir. Örneğin "kaçtı" manasına gelen هرب fiilinin هَرَبٌ, هَرَبان هُروبٌ kalıplarında üç mastar şekli vardır. Veya قَرَأ "okudu" fiilinin Arap dilinde iki mastar formu vardır. Bunlardan birisi قُرْآنٌ diğeri ise قِراءَة kelimeleridir (Memmedov, 2014, s. 165). Bu durum, masterın sadece hem fiilin hem de ismin özelliklerini beraber taşıyan bir söz olmadığını aynı zamanda anlam incelikleri ve kullanım alanları bakımından çok farklı bir boyut kazandığını göstermektedir. Şöyle ki ikinci önemli mesele mastar çeşitliliğinin anlam çeşitliliği ile alakalı olmasıdır. Nitekim قرأ "okudu" fiili bu duruma açık bir örnek teşkil edebilir.

Söylenildiği gibi bu fiilden Arap dilinde iki farklı mastar formu türetilmiştir: قُرْآن ve قِرَاءَة Her ikisi üç harfli mücerred bir kök olan قَرَأَ köküne dayanmaktadır. Fakat Arap dilinde bu mastarlardan قِرَاءَة kelimesi, fiilin yalın anlamını yani "okuma" eylemini ifade eder. Günlük dilde ve klasik metinlerde, bir metnin ya da bir yazının okunması anlamında yaygın biçimde kullanılır. Bazen Fars dilinden dilimize geçmiş "ev" anlamı veren خانه (hâne) sözü ile beraber mürekkep bir kelime oluşturarak "kıraathane" şeklinde "okuma merkezi" ve "kütüphane" anlamlarını taşır. Buna karşılık قُرْآن kelimesi de "okumak" anlamını vermekle birlikte, anlam alanı tarihî ve dinî bağlamda genişleyerek özel bir isim kimliği kazanmış, İslam dininin kutsal kitabının adı olan Kur'ân-ı Kerîm için kullanılmış ve zamanla özel bir isme dönüşmüştür. Mastar formu burada tam isimleşerek kendine şerefli, saygın, seçkin, kıymetli, soylu manalarına gelen الكَرِيمُ sıfatını alarak bir sıfat tamlaması الْقُرآنُ الكَرِيمُ oluşturmuştur.

Burada dikkat çeken nokta şudur ki, aynı kök perspektifine dayanan iki mastar formu, başlangıçta ortak bir anlam temeline sahipken, kullanım bağlamına göre farklılaşmış; biri genel ve sözlük anlamını korurken diğeri terim olarak özel bir anlam kazanmıştır. Bu bakımdan bu tip araştırmalarda yalnızca vezin kalıplarına değil, kelimenin tarihsel süreçte kazandığı anlam katmanlarına ve kullanım bağlamlarına da dikkat edilmelidir.

Bu önemli nokta Arapçada mastarların sadece dil ile alakalı bir yapı değil, aynı zamanda kültürel ve kavramsal bir taşıyıcı olduğunu da gözler önüne sermektedir. Özellikle **قرآن** kelimesinin, "okunan şey" anlamından hareketle vahyin lafız hâlinde okunup aktarılan bir metin oluşuna işaret etmesi, masterın anlam üretme gücünü göstermesi bakımından dikkate şayandır. Bu sebeple sülâsî mastar konusu ele alınırken, hem şekil (morfoloji) hem anlam (semantik) hem de o kelimenin kullanım manevrası birlikte değerlendirilmelidir. Diğer bir mesele her bir isim gibi mastarların da Arap dilinde bir cümle dâhilinde mübteda, haber, sıfat, nesne, zarf gibi pozisyonlarda bulunabilmesidir. Bu durum onun dilde ne kadar geniş bir kullanım alanına sahip olduğunu göstermektedir. Bunun yanı sıra mastarlar belirli durumda fiilleri de eylem bildirmek yönünden temsil edebilir ki, bu da onların iş, hal ve hareket adları olmasından kaynaklanır (Memmedov, 2014, s. 165). Bu mastarların mana farkları cümle tercümesinde önem arz etmektedir. Örneğin cümlede müpteda olan bir mastar sahip olduğu morfoloji şekilde hangi anlama gelmektedir? Bunu bilmek çeviriyi daha sağlam kılacaktır. Örneğin üç harfli كفر fiilinden türeyen كُفْران , كُفُور ve كُفْر mastarları da aynı kökten türemiş olmalarına rağmen kullanım alanı bakımından anlam farklılığı arz etmektedir. كُفْران mastarı daha çok nimetleri inkar etme anlamında yerleşmiş bir kullanıma sahiptir. كُفْر mastarı ise dini inkar etme anlamında kullanılmaktadır. كُفور ise her ikisini de kapsayan bir anlama sahiptir (Semarrâi, 2007, s.19). Morfolojik bakımdan da bu mastarlar farklı vezinlerde gelmekte olup (فُعْل، فُعْلان، فُعُول), her bir vezin Arapçada kendine özgü anlam incelikleri ve kullanım çerçeveleri taşımaktadır. Bu durum, vezin ile anlam arasındaki ilişkinin Arap dilindeki önemini açıkça ortaya koymaktadır. Dolayısıyla hem semantik hem de morfolojik bakımdan farklı olan bu mastar türlerini doğru biçimde kavrayabilmek ve yerli yerinde kullanabilmek, Arap dilinin derin yapısına nüfuz etmeyi ve kalıp-anlam ilişkisine dair incelikleri ayırt edebilmeyi gerektirmektedir. Bu yönüyle hem anlam hem de şekil bakımdan çeşitli olan bu tür mastarların incelenmesi, vezin-anlam ilişkisinin daha sistematik ve anlaşılır bir biçimde ortaya konulmasına katkı sağlar. Arapça öğrenen öğrenciler açısından da mastar konusu, dilin en karmaşık ve kavranması güç alanlarından biri olarak değerlendirilebilir. Bu nedenle söz konusu alanda gerçekleştirilen çalışmalar, pedagojik açıdan da önemli kazanımlar sunmaktadır. Öğrenci, hangi bağlamda hangi masterın tercih edilmesi gerektiğini kavrayarak yalnızca ezbere dayalı bir öğrenime dayanmaz, aynı zamanda anlamsal ve işlevsel düzeyde hem bilinçli hem de pratik yeterlik de kazanabilir. Klasik kaynaklara bakıldığında mastar konusu modern araştırmalarla mukayesede daha ayrıntılı biçimde ele alınmıştır. Günümüzde özellikle mastarların semantik boyutunu merkeze alan çalışmaların sayısının sınırlı olduğu görülmektedir. Bu durum, araştırmanın güncelliğini koruduğunu göstermekte ve özellikle anlamsal

bağlamda yapılacak yeni araştırmalar için önemli bir zemin hazırlamaktadır. Aynı kökten türeyen ancak farklı anlamlar içeren mastarların sayısı Arap dilinde oldukça fazladır ve bu durum tek bir makale kapsamında ele alınamayacak kadar geniş bir alan oluşturmaktadır. Bu nedenle söz konusu konu, burada yalnızca kullanımı yaygın olan fiillerin mastar örnekleri üzerinden incelenmiştir. Konunun zengin ve kapsamlı bir yapıya sahip olması ise ilerleyen çalışmalarda bu meseleye yeniden temas edebilme imkânı sunması bakımından önem arz etmektedir.

Fiilden İsme: Arapçada "Mastar" Kavramı

Arap dilinde mastar مصدر bir eylemin adıdır. Ona eylemi ifade eden isim de diye biliriz (el-Fadlî, 2017,s.351). Mastar, zamanla ilgisi olmayan ve soyut anlam ifade eden sözcük olarak da tanımlanabilir (Akbaş, 2024, s. 282). Türkçede bir fiilin isim biçimine gelmiş hali olarak daha çok "mak" ve "mek" eklerinin yardımıyla oluşturulur. Etimolojik açıdan "mastar" kelimesi, Arapçada "meydana gelmek", "kaynaklanmak", "doğmak", "sadır olmak"; bazı kullanımlarda ise "yayımlanmak" ve "basılmak" gibi anlamlara gelen صدر kökünden türemiş "çıkış yeri" anlamında bir ismi-mekândır. Çoğul formu مصادر "mesâdir" dir (Ömer, 2008, cilt 2, s. 1279). Bu kökün temel anlam alanı dikkate alındığında mastar, sözlükte "kaynak", "çıkış yeri" veya "başlangıç noktası" anlamlarını ifade etmektedir. Ancak kelimenin sözlük anlamı ile terim anlamı arasındaki ilişki, dilbilimsel ve kavramsal düzeyde çeşitli tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Zira masterın "kaynak" anlamıyla fiilin türediği asıl formu temsil ettiği düşüncesi, klasik dilciler arasında farklı yorumlara ve tartışmalara konu olmuştur. Bu yönü ile mastar mı fiilden türemiş, yoksa fiil mi mastardan sorusu ortaya çıkmıştır. Klasik dönem âlimleri bu konuda genellikle fiilin mastardan ortaya çıktığı düşüncesini savunmuşlardır. Onlar fikirlerine delil olarak bunları ifade etmişler: "Şüphesiz mastar yalnızca kendi anlamına delâlet eder. Görmez misin ki ḍarabtu ضَرَبْتُ (vurdum) dediğinde bu ifade "vurmayı", yani ondan meydana gelen bir acıyı gösterir. Böylece "ḍarb (ضرب)" kelimesi, darp eyleminin özüne (cevherine) delâlet etmiş olur (İbnu'l-Verrâk, 1999, s.359)". Görüldüğü üzere bu anlayışta esas olan fiilin kendisi değil, onun dayandığı cevherdir. Her bir fiil, hakikatte kendi özüne ve aslına; dolayısıyla mastarına bağlı kabul edilmektedir. Bu sebeple mastar, eylemin ontolojik ve kavramsal temeli olarak değerlendirilmiştir. Bir diğer yön ise şudur: "Fiil iki şeye delalet eder; zamana ve mastara. Mastar ise sadece kendi anlamına işaret eder. Bu durumda fiil iki şeye işaret ettiği için mürekkep konumdadır. Bir olan ise iki ve daha fazladan önce gelir. Dolayısıyla masterın fiilden önce olması gerekir (İbnu'l-Verrâk, 1999, s.359)". Mastar tek başına kullanılabilir ve faile ihtiyaç duymaz. Örneğin "عِلْمُهُ عَمِيقٌ" "Onun ilmi derindir" cümlesinde, عَلِمَ (bildi) fiilinin masterı isimleşmiş hâlde kullanılmış ve faile ihtiyaç duymamıştır. Fiil ise bir faile ihtiyaç duyar. Bu bakımdan, ihtiyaç duymayan (mastar), ihtiyaç duyana (fiile) göre daha kuvvetlidir. Yine klasik dönem dilcilerinden İbnu'l Verrâk mastar kelimesinin dilde, "develerin geri döndüğü kaynak yer" anlamına geldiğini, bu ismi hak ettiğine göre fiilin ondan sâdır olması gerektiğini, ondan sâdır olduğuna göre de fiilin, masterın bir fer'i (türevi) olmasını gerektiğini söylemektedir (İbnu'l-Verrâk, 1999, s. 360). Başka bir kaynakta da yine develerin göğüslerini çevirerek sudan ayrılması ile mastar arasında bir ilişki kurulmuş; fiilin, sanki develer gibi mastardan koparak "sâdır" olduğu görüşü savunulmuştur. Ayrıca, masterın fiile kaynak teşkil ettiği düşüncesinin özellikle Basra dil okulunca benimsendiği belirtilmiştir (el-Bağdâdî, 1995, cilt 1, s.260). Fakat masterın da fiilden türediği görüşünü savunanlar vardır. Özellikle Kûfe dil okulu temsilcileri masterın fiilden teşekkül ettiğini savunmuşlar (el-Bağdâdî, 1995, cilt 1, s.260). Mastar sadece olaya işaret eder, fiil ise hem olaya hem de zamana delalet eder. Ne müfret gibi bir manaya ne de mürekkep gibi iki manaya işaret eder (el-Bağdâdî, 1995, cilt 1, s 260). Görünen o ki, Kûfeliler burada zaman ve olayı bir bütün (vahdet) olarak ele almışlardır. Onlar, ayrıca masterın fiili pekiştirdiğini ileri sürmüş ve pekiştirilenin derecesinin pekiştirenden daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir (el-Enbârî, 2003, cilt 1, s. 190). Bu tür ilmî tartışmalar, dil tarihi boyunca çeşitli iddialarla devam etmiştir.

Mastar Çeşitliliği

Arap dilinde mastarlar, yapı ve türeme özellikleri bakımından temel olarak "mimli" ve "mimsiz" mastarlar olarak iki ana kategoride değerlendirilir. Başında "mim" harfi bulunanlar "mimli mastar" bulunmayan mastarlar ise "mimsiz mastar" terimiyle anılır. Kuruluş itibariyle ise mücerret ve mezid olmak üzere ikiye ayrılır. Mücerret mastarlar, sülasi fiillerin mastarlarıdır ve birçok kalıba sahiptir (el-Ğalayîni, 2005, cilt 1, s. 129). Bazı kurallar yardımıyla tespit edilebilse de, sülasi mücerret masdarın belirlenmesi oldukça zordur ve genellikle çok okuyup ezberlemeye, işitmeye dayalı (semâî) yöntemle öğrenilir. Şöyle ki üç harfli sülâsi fiillerin mastarlarını ve onların farklı kalıplarını bilmenin ilk temeli, fasih Arapça metinleri incelemek ve onları çokça okumaktır. Öyle ki okuyucu, alıştırma ve pratik sayesinde, ulaşmak istediği doğru ve işitmeye dayalı masdarı kendiliğinden bulabilecek seviyeye gelir (Abbas, t.y, cilt 3, s.193). Buna karşılık mezîd fiillerin mastarları, belirli vezinlere göre yapılır ve belli kurallara bağlıdır. Mimli mastar türü Arapçada genellikle مَفْعَل ve مَفْعِل kalıplarında görülür (el-Afgânî, 2003, s. 190). Ayrıca mimli mastarlar, Arap dilinde ism-i zaman ve ism-i mekân ile aynı kalıpları paylaşmakta olup, mezîd fiillerden ism-i mef'ûl kalıbında türemektedir. Arapçada ayrıca farklı anlam ve işlevlere sahip çeşitli mastar türleri bulunmaktadır. Bunlardan "mastar-ı binâ-i merre", bir işin kaç kez meydana geldiğini ifade eder. "Mastar-ı binâ-i nevi" terimiyle adlanan diğer bir mastar türü ise, fiilin gerçekleştiği andaki tarzı ve durumunu gösterir (el-Afgânî, 2003, s.190). Sınâî mastar, ilgili ismin sonuna يّة ekinin getirilmesiyle oluşturulur ve o ismin niteliğine veya özelliğine delalet eder (İpek, 2021, s. 122). Bazen mastar harflerinin, fiil veya haber anlamını mastar anlamına dönüştürmesiyle ortaya çıkan terkipler de vardır ki, bunlar "müevvel mastar" adını almaktadır (Akbaş, 2024, s 294).

Gramatik işlevleri

Mastarların dilsel işlevleri de çok yönlüdür. Tıpkı diğer isim türleri gibi mastarlar da cümle içerisinde farklı sözdizimsel görevler üstlenebilir. Bu bağlamda mastarlar; mübteda (özne), haber (yüklem), zarf tümleci, nesne ve sıfat (niteleyici) gibi çeşitli işlevlerde istifade edilebilir (Memmedov, 2014, s. 165). Mastarlar izafet terkibi içerisinde de kullanılabilmekte; bu yapı içinde "muzâf" ya da "muzâf ileyh" konumunda yer alabilmektedir. Örneğin "okumanın yaygınlaşması" anlamına gelen انتِشارُ القِرَاءَةِ izafet terkibinde tamlayan unsur (muzâf ileyh) sade, tamlanan unsur (muzâf) ise mezid mastar niteliğindedir. Ayrıca mastarlar, cümlede klasik olarak fâil, mef'ûlun bih, mefûlun-leh ve diğer birçok gramatikal işlevleri de üstlenebilme özelliğine sahiptir (İbn Sâiğ, 2004, cilt 1, s. 357).

الدُّخولُ مَمْنوعٌ "Giriş yasaktır" cümlesinde masdarın mübteda konumunda yer aldığı, أوّل العلمِ الصمتُ "İlmin başı susmaktır" cümlesinde haber olarak kullanıldığı, نظر أحمدٌ الى أخيه بنفاد الصبر "Ahmet kardeşine sabırsızlıkla baktı" cümlesinde tarz zarfı işlevi gördüğü, أعجبني ضربُ علي زيدا "Ali'nin Zeydi vurması beni şaşırttı" cümlesinde fâil konumunda bulunduğu, أحِبّ قراءته "Onun okumasını seviyorum." cümlesinde mefûl-bih (nesne) görevinde kullanıldığı görülmektedir. Bununla birlikte masdarların dilde üstenebileceği başka işlevler ve sentaktik pozisyonlar da bulunmaktadır.

Hatta mastarlar, diğer isimlerden farklı olarak, bir cümle içerisinde fiilleri dahi eylem yönünden temsil edebilmektedir; bu durum ise mastarların iş, hâl ve hareket adları olmalarından kaynaklanmaktadır (Memmedov, 2014, s. 165). Masdarın bu dilsel işlevi, aşağıdaki cümlede somut bir biçimde görülmektedir:

فِي نِيّتي الذهابُ الى الأردُنِ Ben Ürdün'e gitmek istiyorum. (Yani benim niyetimde Ürdün'e gitme var) Görüldüğü üzere mastar bu durumda fiilin verdiği anlamı üstenmektedir.

Genel olarak masdarın dilsel işlevlerinin bilinmesi, fiillerin cümle içinde isimleşerek üstlendiği görevlerin anlaşılmasını sağlar. Bu durum, hem cümle yapısının doğru çözümlenmesine hem de anlam ilişkilerinin daha rahat biçimde kavranmasına katkıda bulunur.

Vezin Perspektifinden Mastarların Semantik Analizi

Arap dilinde mastarlar, yalnızca fiilin isimleşmiş biçimleri olmayıp, aynı zamanda türedikleri vezne bağlı olarak kendilerine özgü genel anlamlar taşımaktadır. Bu çerçevede masterın ifade ettiği anlam, ait olduğu veznin semantik özelliklerine göre farklılaşmaktadır. Bu tür sülâsî mastarlar çoktur ve yaygındır; ancak bunlar arasında en sık kullanılan vezinler şunlardır:

فَعْل - Sülâsî mücerret ve müteaddî fiillerin mastarları çoğunlukla فَعْل vezni üzere gelmektedir. Bu vezin, genellikle yalın ve temel eylemi ifade eder. Nitekim ضَرْب (vurmak), أَكْل (yemek) ve فَهْم (anlamak), طَمْر (gizlemek, gömmek), طَمْع (istemek, arzulamak) gibi mastarlar bu kalıba örnek teşkil etmektedir.

فُعُول - Arapça فَعَل vezninden gelen lâzım fiillerin mastarları ise çoğunlukla فُعُول kalıbı üzere gelmektedir. Bu vezin, genellikle eylemin süreklilik veya devamlılık arz eden yönünü ifade eder. Nitekim سَمَا → سُمُوًّا , قَعَدَ → قُعُودًا , جَلَسَ → جُلُوسًا ve نَمَا → نُمُوًّا örneklerinde olduğu gibi orta harfinin harekesi fetha olan lâzım fiiller, bu bâbda mastarlaşma esnasında belirli bir anlam rengi de kazanmaktadır (el-Ğalayînî, 2005 cilt 1, s. 131). Bu çerçevede, söz konusu fiillerin ifade ettiği anlamlar incelendiğinde "oturmak", "yükselmek" ve "çoğalmak" gibi eylemlerde süreklilik ve devamlılık unsurunun ön plana çıktığı görülmektedir.

فِعالة - Meslek, sanat ve hâkimiyet (egemenlik) ifade eden fiillerin mastarı genellikle فِعَالَة vezninde gelmektedir (Semarrâi, 2007, s. 21). Nitekim حِياكَة (dokumacılık), خِياطَة (terzilik), تِجارَة (ticaret), كِتابَة (yazıcılık/yazma işi), سِياسَة (yönetim, siyaset), خِلافَة (hilafet) ve إمارَة (emirlik) gibi mastarlar, meslek, sanat ve hâkimiyet ifade eden kullanımlara örnek teşkil etmektedir.

فُعَالٌ - Hastalık ve ses ifade eden fiillerin mastarları genellikle فُعَال vezninde gelmektedir. Bu bağlamda سُعَال (öksürük), زُكَام (soğuk algınlığı), صُرَاخ (çığlık atmak) ve دُعَاء (dua etmek) gibi örnekler bu kalıba işaret etmektedir. Arapça baş dönmesi anlamına gelen **دُوارٌ** , baş ağrısını ifade eden صُداعٌ karın şişliği, gaz hastalığını ifade eden ظُهَار**,** verem hastalığını ifade eden سُلالٌ kelimeleriyle bu mastar kalıbında karşılaşmaktayız (İbn Mâlik, 1990, cilt 3, s. 470). İbn Mâlik, bu mastar kalıbının aynı zamanda sesleri ifade etmek için de kullanıldığını vurgulamış ve örnek olarak şunları vermiştir: الرّغاء (deve böğürmesi), الثُّغاء (koyun melemesi), المُواء (kedi sesi, miyavlama) العُواء (kurt sesi), الخوار (öküz sesi), الضباح (tilki sesi), النُّباح (köpek havlaması), النُّعاق (karga sesi) ve النهَاق (eşek sesi) (İbn Mâlik,1990, cilt 3, s.470).

Nitekim بَكَى (ağladı) fiilinin mastarı بُكًى ve بُكَاء şeklinde iki farklı biçimde kullanılmaktadır. Bu kullanımlar arasında anlam bakımından ince bir fark bulunmaktadır: Şayet yalnızca gözyaşı kastediliyorsa البُكَى mastarı tercih edilir; buna karşılık gözyaşına sesin de eşlik etmesi durumunda بُكَاء mastarı kullanılmaktadır (Semarrâi, 2007, s. 23).

Öte yandan Semarrâi Türk soylu dilci İshâk el-Fârabi'nin "Divânu'l-Edeb" adlı eserine istinaden bu veznin ayrıca kırılmış ve parçalanmış nesneleri ifade etmek için de kullanılabildiğini belirtmektedir. Bu bağlamda حُطَام (enkaz, kırıntı) ve دُقَاق (toz hâline getirilmiş, öğütülmüş) gibi örnekleri zikretmiştir (Semarrâi, 2007, s.23).

فَعِيل - Bu kalıp mastarlar da ses ve hareket ifade eden fiiller için kullanılır. Örneğin صَهِيل (kişneme), هَدِير (çağıldama), هَرِير (mırıltı) ve رَحِيل (yola çıkma) gibi örnekler bu kalıptadır. Ayrıca ses ifade eden fiiller فُعَال vezninden de türetilmektedir. Bu noktada فُعَال ve فَعِيل vezinlerinin birleştiği mastarlar da mevcuttur; örnek olarak نَهِيق الحِمَار / نُهَاق الحِمَار (eşek anırması), نَبِيح الكَلْب / نُبَاح الكَلْب (köpek havlaması), زَحِير / زُحَار (inilti) ve أَنِين / أَنَان (inilti) verilebilir. Bu bağlamda, فُعَال vezni, فَعِيل vezninden daha beliğ ve güçlü bir ifade sağlar. Bunun nedeni, "elif" harfinin lafzının "yâ" harfinden daha uzun olmasıdır; "elif" telaffuz edildiğinde ağız daha geniş açılırken, "yâ" harfinin telaffuzunda ağız

açıklığı daha kısadır (Semarrâî 2007, s.25). Bu kalıp gidiş ve hareket de ifade eder. Ayrılıp gitme رَحل / رحيل , hızlı gitme ذَمَل / ذَمِيل gibi fiil mastarları buna örnek olabilir.

فَعَلان - Bu vezinden türetilen mastarlar, genellikle karışıklık, dalgalanma veya hareket anlamlarını ifade eder. Örnek olarak النَّقَزَان **(**zıplama, hareket), الغَلَيَان **(**kaynama, köpürme) ve الغَثَيَان (bulantı, dalgalanma) verilebilir (Subhî, 1960, s.149). Bu bağlamda قفز kökünden türetilen ve "sıçramak" anlamını taşıyan قفزان ve Arapçadan dilimize geçmiş "cereyan" ve "heyecan" kelimeleri de örnek teşkil edebilir. Kelime semantik açıdan değerlendirildiğinde, söz konusu masterın heyecan, coşku ve hareketlilik unsurlarını ihtiva ettiği görülmektedir.

فِعَال -İmtina (kaçınma, yanaşmama, ret) ifade eden fiillerin mastarlarıdır. İbn Akîl, İbn Mâlik'in "Elfiyyesi"ne yazdığı şerhte şöyle demektedir (İbn Akîl, 1980, cilt 3,s.125):

فِعال - هو كل فعل دل على امتناع كأبي إباء ونفر نفارا وشرد شرادا وهذا هو المراد بقوله فأول لذى امتناع

" **فِعال** *vezni kaçınma ve uzak durma anlamı ifade eden fiildir.* أبى إباءً *(reddetti, kaçındı),* نفر نِفارًا *(ürküp uzaklaştı),* شرد شِرادًا *(kaçıp dağıldı) bu duruma örnektir. İşte* فأوّل لذى امْتِناع **(***o hâlde bu, kaçınma/imtina ifade edenler içindir) sözünden kastedilen de budur".* Bu vezin, aynı zamanda varlıkların birbirine yaklaşmasını, özellikle de "çiftleşme" fiilini ifade eden anlam alanlarını da kapsamaktadır (Semarrâi,2007,s.26). Arapçada "yakınlaşma" ve "çiftleşme" manalarını taşıyan الجِمَاع, الصِّراف ve الضِّراب gibi mastarlar bu semantik çerçevede değerlendirilmektedir. Nitekim Arapçadan Türkçeye geçmiş olan النِّكاح (nikâh) kelimesinin de aynı vezin kalıbında yer alması, söz konusu yapının yakınlık ve birleşme anlamlarını ifade etme yönünü destekleyen önemli bir dilsel işarettir. Ünlü Arap dilcisi Sibeveyhi de bu mastar vezninin bu yönü üzerinde durmuştur. Nitekim, yakınlık anlamına dikkat çeken Sîbeveyhi, bu görüşünü somutlaştırmak üzere koyunlarda çiftleşme ve buna eşlik eden heyecan hâlini ifade eden الصِّرَاف mastarını örnek olarak zikretmiştir (Sîbeveyhi, 1988, cilt 4,s. 11). Öte yandan bu veznin, "iz, işaret ve alâmet" bildirme işlevi de bulunmaktadır. İbn Kuteybe, "Edebu'l-Kâtib" adlı eserinde bu kullanıma örnek olarak الكِشَاح ve العِلَاط, الخِبَاط, العِرَاض, الجِنَاب gibi mastarları zikretmiş; bunların tamamının "özellik, alâmet, damga ve işaret" bildiren isimler olduğunu ifade etmiştir (İbn Kuteybe, t.y, s. 583). Nitekim الكِشَاح kelimesi, kullanımda "böğür (yan taraf) üzerinde bulunan iz veya alâmet" anlamını ifade etmektedir. Arapça daha çok bilinen olan وسَام nişan, alamet, damga kelimesi de bu vezindedir.

تَفْعَال - Bu mastar vezni de kullanım bakımından yaygındır. Söz konusu kalıp, genel olarak mübalağa, çokluk ve kesret ifade etmektedir. Bu noktada dikkat edilmesi gereken husus, ilk harfin (tâ) fethalı (**تَـ**) olmasıdır. Zira bu harf kesralı olduğunda (تِفعال), artık mübalağa anlamı söz konusu olmamaktadır. Nitekim Sîbeveyhi bu durumu şu örneklerle açıklamaktadır: "Oyun oynamada aşırılık için التَّلْعَاب, yürümede aşırılık için التَّجْوَال ve savaşta mübalağa için التَّقْتَال örneklerini zikretmektedir (Sîbeveyhi, 1988, cilt 4, s. 84)". Buna karşılık kesralı form olan تِفعال, farklı bir vezin olup mübalağa anlamı taşımaz. Bu kalıba örnek olarak "açıklama, izah" anlamındaki تِبْيَان ile "görüşmek, karşısında, huzurunda, kendiliğinden" gibi anlamlar ifade eden تِلْقَاء mastarları verilebilir.

فَعَالة -Vezni (ilk harfi fethalı), meslek bildiren فِعَالَة kalıbından yalnızca ilk hecenin harekesi bakımından ayrılmaktadır. Bu mastar kalıbına uygulamada da sıkça rastlanır. Nitekim فَصَاحَة، ظَرَافَة، ضَخَامَة، بَلَاغَة، جَزَالَة gibi örnekler bu vezne dâhildir. Söz konusu mastarlar sırasıyla fesâhat, zarâfet, büyüklük, belâgat ve bolluk anlamlarını ifade etmekte olup, görüldüğü üzere daha ziyade sabit bir nitelik, hâl veya durum bildirmektedir.

Bunların yanı sıra Arap dilinde فَعَالٌ فَعْلَة, فِعْلَة, فُعُولَة, فَعْلُولَة, فَعَالِيَّة, مَفْعَل, مَفْعِل ve فِعَل gibi çeşitli sülâsî mastar kalıpları da bulunmaktadır. Bu kalıplar arasında da kullanım bağlamına ve türedikleri köke bağlı olarak ortaya çıkan ince semantik farklılıklar söz konusudur.

Arapçada Ortak Köke Dayanan Sülâsî Mastar Formlarının Semantik Katmanları

Arapçada sülâsî (üç harfli) bir fiilin mastar formu çeşitlilik gösterebilmektedir. Örneğin لقي fiilinin mastarları لِقاء ve لُقْية biçimlerinde; مَكَث fiilinin mastarları مكثان مُكْث مَكُوث مَكْثة diğer biçimlerinde karşımıza çıkmaktadır. Klasik Arap dilcilerinden es-Suyûtî örnek verdiğimiz fiillerden لقي (karşılaşmak) için yaklaşık on, مَكَثَ (kalmak, durmak) için ise dokuz mastar formundan bahsetmektedir. (es-Suyûtî, 1998, cilt 2, s. 88). O, aynı şekilde تَمّ (tamamlanmak, bitmek) fiili için de تَمامًا, تِمّا ve تُمّة mastar formlarını da içermek üzere dokuz farklı mastar örneği sunmaktadır (es-Suyûtî 1998, cilt 2, s.88). "Bulmak" anlamına gelen وجَد fiilinin mastarları وِجْدان, وُجْد, وَجْد ve مَوْجِدَة biçimlerinde; صدّ (engellemek) fiilinin mastarları صَدّ ve صُدود biçimlerinde; فاض (dolup taşmak) fiilinin mastarları فَيَضان ve فَيْض biçimlerinde; سقى (su vermek, içirmek) fiilinin mastarları ise سَقْي ve سِقاية gibi farklı vezinlerde türeyebilmektedir (Semarrâi, 2007, s.17). Bu çeşitliliğin iki ana sebebi vardır:

Birincisi Arap kabilelerindeki lehçe farklılıklarıdır. Bir Arap kabilesinin kullandığı bir lafzı veya ifadeyi başka bir Arap kabilesinin kullanmadığı ya da farklı şekillerde kullandığı bilinmektedir. Modern Arap filologlarından Fâzıl Salih es-Semarrâi, klasik dönem dilcilerinden Amr b. Osman b. Kanber es-Sîbeveyhi'ye istinaden كتب fiilinin mastarını كِتاب olarak ifade etmekte; ancak bazı Arapların kıyasa dayanarak bu mastarı كَتْب şeklinde kullandıklarını belirtmektedir. Yine قبُح fiilinin mastarı olarak kimi Arapların قُبوحة lafzını, kimilerinin ise قَبَاحَة lafzını kullandığını ifade etmektedir. Aynı şekilde وسُم fiilinin kimi Araplarca وَسامة, kimilerince ise وَسام şeklinde; بخُل fiilinin ise بُخْل, بَخَل ve بَخْل biçimlerinde farklı lafızlarla kullanıldığını söylemektedir (Semarrâi, 2007, s. 17). Bu durum mastar çeşitliliğinin önemli kaynaklarından biridir. Arapların bir fiilin mastarını kullanma biçimindeki farklılıklar arttıkça, buna bağlı olarak masterın çeşitliliği de artmaktadır. Şunu da belirtmek gerekir ki Arap kabileleri arasındaki bu farklılıklar yalnızca mastarlara özgü bir durum değildir. Mastar formu dışındaki lafızlarda da benzer farklılıklar görülmektedir. Nitekim Ebû Yûsuf Ya'kūb b. İshâk es-Sikkît (öl. 858) ünlü eserinde "köpük" anlamına gelen رَغْوة kelimesinin رغوة ve رُغوة şeklindeki iki farklı kullanımını da vermiş ve bu sözü "süt köpüğü" anlamına gelen izafet terkibinde "râ" harfini kesreli kullanarak رِغوة اللبن şeklinde zikretmiştir (İbn Sikkît, 2002, s. 92). Yine Arap dilinde "tepe, yükseklik, tümsek" anlamlarına gelen رَبْوَة kelimesinin ربوة ve رُبوة formlarını da vermiştir (İbn Sikkît, 2002, s. 92). Aynı kaynakta mastar olmayan birçok kelimenin de farklı varyantlarına yer verilmektedir (İbn Sikkît, 2002, s. 92). Bazı isimlerin çoğul formlarında da bu farklılık göze çarpmaktadır. Örneğin "deniz" anlamına gelen بَحْرٌ kelimesinin أَبْحُر, بُحور ve بِحَار şeklinde dört farklı çoğul formu bulunmaktadır. "Nehir" anlamına gelen نَهْر sözcüğünün ise أَنْهُر, أَنْهَار ve نُهُور biçimlerinde üç farklı çoğul formu görülmektedir (Memmedov, 2014, s.124). Arapçada "dil" anlamını veren لِسَانٌ kelimesinin أَلْسُن ve أَلْسِنَة şekilli iki çoğul formuna rastlanmaktadır (el-Mursi, 1996, cilt 5, s.138). Bu tür isim örnekleri çoktur. Bu veya diğer bazı isimlerin kırık çoğul modellerinin bu şekilde farklı olması, bazı durumlarda anlam farklılığı ile de ilişkilidir. Nitekim Arapçada eş sesli (omonim) olan bazı kelimelerin bu bakımdan karıştırılmaması gerekir. Örneğin بَيْتٌ kelimesinin بُيُوتٌ şeklindeki çoğulu "evler" anlamına gelirken, أَبْيَات şeklindeki çoğulu şiirde "beyitler" anlamını taşımaktadır (Memmedov, 2014, s. 124).

Fiillerde de farklılıklar mevcuttur. Örneğin Kays kabilesi رضَع/ يَرْضِع derken Hicâz halkı يَرْضَع/رضِع demektedir (Semarrâi, 2007, s. 18). Kökü aynı olup harekeleri farklı olan bu fiillerde model farklılığı bazen anlamı etkilemese de bazen etkilemektedir. Örneğin شَمَلَ ve شَمِلَ fiilleri her ikisi de "kapsamak" anlamına gelmektedir. Ancak حَسَبَ "saymak, hesaplamak", حَسِبَ "hesap etmek, sanmak", حَسُبَ ise "ünlü, meşhur bir aileye mensup olmak" gibi farklı anlamlar kazanmıştır (Memmedov, 2014, s. 86). Görüldüğü üzere bu değişim, fiillerin orta harfinin harekesini etkilemektedir. Bazen ifade ve tabirlerde de farklılıklar görülmektedir. Yine Hicâz **ما هذا بشرًا** derken Temim kabilesi **ما هذا بشرٌ** demektedir (Semarrâi, 2007, s. 18).

İkincisi ise vezinlerdeki anlam farklılıklarıdır. Mastarların farklılıklarının önemli sebeplerinden biri de aralarındaki anlam farklılıklarıdır. İki mastardan birinin, diğerinde bulunmayan bir anlamı olabilmekte veya bir masdarın kullanımı diğerinin kullanımından daha yaygın olabilmektedir. Dolayısıyla Arapça mastarlar arasındaki farklılıklar yalnızca şekil ve vezin farklılığından ibaret değildir. Bu farklılıklar aynı zamanda anlam, kullanım alanı, ifade gücü ve yaygınlık gibi unsurlardan kaynaklanmakta; böylece mastarlar Arap dilinin zengin anlatım imkânlarını ortaya koyan önemli yapılardan biri hâline gelmektedir.

Kullanımı Yaygın Sülasi Fiil Mastarlarında Semantik Farklılıklar

Arapça sülâsî (üç harfli) fiillerin mastarları, kalıplarına (vezinlerine) göre sadece gramer olarak değil, semantik (anlamsal) olarak da farklılıklar gösterir. Sülasi fiillerde aynı kökte bazen birden fazla mastar gelebilir. Bu durum, dilin zenginliğini gösterir. Bu da kendi sırasında metin analizinde özellikle belâgat ve semantik açıdan kelimenin seçilme amacını doğrudan ortaya koyar.

قرآن ve قرآءة mastarları

قَرَأَ fiilinin iki mastarı bulunmaktadır. Bunlardan biri قِرَاءَة (kıraat), diğeri ise قُرْآن (Kur'ân) kelimesidir (İbn Manzûr, h.1414, cilt 13, s. 202). Her iki kelimede de "okumak" anlamı mevcut olmakla birlikte Kur'ân lafzı Müslümanların kutsal kitabının adı olarak tam anlamıyla isimleşmiştir. Bir hâdis-i şerifte Hz. Peygamber şöyle buyurmaktadır: زَيِّنُوا الْقُرْآنَ بِأَصْوَاتِكُمْ *"Kur'ân'ı seslerinizle süsleyiniz."(*Ebû Dâvûd,1999, cilt 2, s.103, hadis no: 774). Bu hadiste geçen Kur'ân kelimesi, mastar kökenli olmakla birlikte zamanla tam anlamıyla özel isim hâline gelmiş ve Müslümanların kutsal kitabını ifade eden bir ad olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bununla birlikte bazı âlimler, bu hadiste Kur'ân kelimesinin mastar kökenine de işaret edildiği görüşündedir. Buna göre ifade, "Kur'ân'ı seslerinizle süsleyiniz" anlamının yanı sıra "okumanızı (kıraatinizi) seslerinizle güzelleştiriniz" şeklinde de anlaşılabilir. Nitekim şu açıklama bu yorumu desteklemektedir (İbn Manzûr, cilt 13, s.202):

أَرادَ بِالْقُرْآنِ الْقِرَاءَةَ، وَهُوَ مَصْدَرُ قَرَأَ يَقْرَأُ قِرَاءَةً وَقُرْآنًا أَي زَيِّنُوا قِرَاءَتَكُمُ الْقُرْآنَ بأَصواتكم

"Burada Kur'ân ile kastedilen 'kıraat' (okuma) dır. Bu kelime, قَرَأَ / يقرأ *fiilinin mastarıdır ve* قِرَاءَة *ile* قُرْآن *şeklinde gelir. Buna göre anlam: "Kur'ân okumanızı seslerinizle güzelleştiriniz."* demektir" Yine kutsal kitapta bir ayette قُرْآن "Kur'ân" masdarı "okumak" manasında görülmektedir: إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ Şüphesiz ki onu toplamak ve okumak bize aittir (Kıyâmet 75/17). Hemen peşinden gelen ayette ise bu mastar "okunuş" olarak çevrilebilir: فَإِذَا قَرَأْنَاهُ فَاتَّبِعْ قُرْآنَهُ "O halde, biz onu okuduğumuz zaman, sen onun okunuşunu takip et" (Kıyamet 75/18). A'râf suresinde yer alan bir ayette ise قرآن masdarı özel bir isim olarak kullanılmaktadır:

وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

"Kur'an okunduğu zaman ona kulak verip dinleyin ve susun ki size merhamet edilsin (A'râf 7/204*)".* Bu ayet, mastar kökenli bir kelimenin kavramsallaşarak bir kutsal kitabın özel adına dönüşmesinin kutsal metin içindeki en net örneklerinden birini sunmaktadır. Bunun yanı sıra Kur'ân kelimesinin "cem etmek" ve "bir araya getirmek" anlamlarını da içerdiği vurgulanmaktadır. Zira Kur'ân aynı zamanda sayfaların bir araya getirilerek toplanmış (Mushaf) halidir. Burada surelerin bir araya getirilmesi, cem edilmesi kastedilebilir (İbn Dakîk, 2003, s.14). Diğer mastar olan قراءة mastarının morfolojik yapısı incelendiğinde ise, فِعَالَة vezninde kurulduğu görülmektedir. Arap dili morfolojisinde bu kalıp; yalnızca yalın bir eyleme değil, aynı zamanda süreklilik arz eden bir melekeye, zihnî ve bedenî bir beceriye, meslekî bir yetkinliğe delalet etmektedir. Dolayısıyla قِرَاءَة kelimesinin bu vezinde gelmesi, okuma eyleminin sadece anlık bir fiil olmanın ötesinde, entelektüel bir yeteneği, profesyonel bir beceriyi ve yerleşik bir okuma kültürünü (meleke) ihtiva ettiğini

göstermektedir. Kıraat mastarı bir ilim dalı olarak da kavramsallaşmış, Kurân'ın farklı okunuş ve kurallarını inceleyen bilim manasını da kazanmıştır.

ثَبَوت ve ثَبات mastarları

Arapça ثَبَت kökünden türeyen iki mastar, anlam bakımından farklı kullanımlar sergilemektedir. Bu kökten türeyen ثَبَاتٌ mastarı sağlamlık, kararlılık, süreklilik ve hareketsiz biçimde durma anlamlarını ifade ederken; aynı köke dayanan ثُبُوتٌ mastarı ise ispat etme ve kanıtlama anlamlarını karşılamaktadır (Memmedov, 2014, s. 165). Örneğin bir hikmetli sözde ثَبات mastarı süreklilik, karalılık manasında kullanılır (İbnu'l-Mukaffa, 1937, s. 193) :

وقد قيل في أشياء ليس لها ثباتٌ ولا بقاء: ظل الغمامة في الصيف

Hikmet sahipleri tarafından: *"Kalıcılık ve süreklilikten yoksun olan şeylerin, yaz mevsiminde bulut gölgesine benzedikleri ifade edilmiştir."* Sübut mastarına gelince, dilimize de geçmiş olan bu kelimede, bir sebat, kararlılık anlamının söz konusu olmasının yanı sıra, "ispat etmek", "bir fikir veya suçu kanıtlamak" anlamı da bulunmaktadır. Örneğin, modern bir basın haberinde bu masterın kanıtlama ve ispat anlamında kullanıldığını görmek mümkündür (https://www.aljazeera.net):

يُذكر أن القانون السويدي والتشريعات المتعلقة بجرائم الحرب وقتل المدنيين تخول المدعي العام -في حال اقتناعه بثبوت الجريمة والأدلة المقدمة- رفع الأمر إلى المدعي العام الدولي

"İsveç yasaları ve savaş suçları ile sivillerin öldürülmesine ilişkin mevzuat, savcıya suçun kanıtlanması ve sunulan delillerin yeterli olması durumunda konuyu uluslararası savcıya taşıma yetkisi vermektedir."

كُفْر ve كُفْران، كفور mastarları

Arap dilinde كفر fiilinden türeyen كُفْرَان, كُفُور ve كُفْر mastarları, aynı kökten gelmelerine rağmen kullanım alanları bakımından anlam farklılıkları göstermektedir. Bu kökten gelen mastarlar; örtmek, gizlemek, inkâr etmek ve nankörlük etmek gibi bir dizi anlam taşımaktadır (ez Zebîdî, 1965-2001, cilt 14, s. 50).

كُفْران mastarı daha çok nimetleri inkar etme anlamında kullanılmaktadır. كُفْر mastarı ise esasen dini inkar etme anlamında kullanılmaktadır. كُفور ise her ikisini de kapsayan bir anlama sahiptir (Semerrâi, 2007, s. 14).

كُفْر mastarı Kur'ân'da yirmi yedi yerde geçmekte olup bu kullanımların tamamında dini inkâr etme anlamında kullanılmaktadır (Semarrâi 2007, s. 19). Buna karşılık كُفْرَان mastarı ise yalnızca Enbiya Suresi'nin 94. ayetinde geçmektedir:

و إنّا لَهُ كَاتِبونَ فَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا كُفْرَانَ لِسَعْيِهِ

*"Bu durumda her kim mümin olarak dünya ve ahiret için yararlı işler görürse çabası asla inkâr edilmez ve biz onu yazmaktayız (*Enbiya 21/94).*"* Burada kullanılan kelime, "شكر (şükür)" lafzının karşıtı olarak nimeti inkâr etme / nankörlük anlamını ifade etmektedir. Bu bağlamda "inkâr edilmez" ifadesi, "karşılıksız kalmaz" şeklinde de yorumlanabilir. Böylece anlam, nimete karşı gösterilen tutumun sonuçsuz kalmayacağı şeklinde anlaşılabilir. Aynı kökten gelen كُفُور mastarına gelince Kur'ân'da üç ayette yer almakta olup anlam bakımından diğer iki masterın ifade ettiği anlamları da kapsamaktadır. Bu mastar, Kur'ân'da farklı bağlamlarda insanın nankörlük ve inkâr eğilimini ifade etmek üzere kullanılmaktadır. Nitekim Furkân Suresi'nde söz konusu mastar şu şekilde geçmektedir:

وَلَقَدْ صَرَّفْنَاهُ بَيْنَهُمْ لِيَذَّكَّرُواْ فَأَبَى أَكْثَرُ النَّاسِ إِلَّا كُفُورًا

Bu ayet Türkçe meallerde genellikle *"Andolsun, bunu insanların öğüt almaları için aralarında çeşitli şekillerde açıklamışızdır; fakat insanların çoğu nankörlükte ısrar etmiştir.* (Furkân

25/50)*"* şeklinde ifade edilmektedir. Benzer biçimde, İsrâ Suresi'nin 99. ayetinin son kısmında da aynı mastar yer almakta ve: فَأَبَى الظَّالِمُونَ إِلَّا كُفُورًا ifadesi kullanılmaktadır. Bu ifade Türkçe'de genellikle *"Fakat zalimler inkârcılıktan başka bir tutumu kabul etmediler* (İsrâ 17/99)*"* şeklinde çevrilmektedir.

Bu kullanımlar, söz konusu mastarın Kur'ân'daki bağlamında yalnızca bir şeye karşı nankörlüğü değil, aynı zamanda bilinçli bir inkâr ve hakikati reddetme tutumunu da kapsayan geniş bir anlam alanına sahip olduğunu göstermektedir. Aynı kök perspektifine dayalı كَفْر mastarının "örtmek"ve "gizlemek" manaları da vardır. Nitekim "kefr" **(**كفر**)** kelimesinin asıl anlamı (kef harfinin fethasıyla) örtmek, gizlemek eylemleridir. Şu anlam çerçevesinde "kefaret" dini bir terim olarak, işlenen bir hatanın veya günahın etkisini örtüp ortadan kaldıran bir telafi biçimini ifade etmektedir (İbn Âşur, 1984, cilt 7, s.19). Bazen kâfir sözünün bu anlama dayanarak hakkın ve nimetin üzerini örten kişi anlamına geldiğini de söyleyenler vardır. Söylenebilir ki Allah, kâfiri tevhide (birliğe) davet ettiğinde, aslında onu bir nimete çağırmış olur. Eğer kâfir Allah'ın çağrısına cevap verirse, bu nimete erişmiş olur. Ancak cevap vermezse, o nimet açısından kâfir sayılır; yani nimeti örtmüş, inkâr etmiş ve kendisinden gizlemiş olur (el-Vâhidî, h. 1430, cilt 2, s. 90)."

وَجْد، وَجادة، مَوْجِدة، وَجْدَة، وِجْدَانٌ، وُجُودٌ، وُجْد mastarları

Farklı anlamlar taşıyan mastarlarda ortak kök olarak وَجَد (bulmak) kökü ele alındığında, bu mücerret kökten وَجَادة وَجْد, مَوْجدة, وَجْدة, وِجْدان, وُجُود gibi çeşitli mastarların türediği görülmektedir. Ortak köke dayalı olmalarına rağmen, bu mastarlar anlam bakımından birbirinden ince farklarla ayrılmaktadır (İbn Salâh, 1986, s.178). Klasik dönem âlimleri, genel anlamı "bulmak" olan bu fiilin farklı kullanımları arasında bazı ince anlam nüanslarının bulunduğunu belirtmişlerdir. Nitekim Araplar, çeşitli anlamları ayırt etmek amacıyla bu fiilin farklı mastarlarını kullanmışlardır. Buna göre kişi kaybolmuş bir şeyi bulduğunda وِجْدَان (vicdân), aradığı bir şeyi bulduğunda وُجُود (vücûd), kızgınlık durumunda مَوْجِدَة (mevcide), zenginlik elde ettiğinde وُجْد (vucd), sevgi hissettiğinde ise وَجْد (vecd) mastarlarının kullanılması gerektiği ifade edilmiştir (İbn Salâh, 1986, s.178). Bu sülâsi mastarlar içerisinde vecd, vicdan ve vücûd mastarları dilimizde tam anlamıyla isimleşerek derin anlam katmanlarına sahip olmuşlardır. Örneğin "vecd" kelimesi, tasavvuf terimi olarak "kasıt ve zorlama olmadan Allah'ın bir ihsanı şeklinde sâlike gelen ve onu kendinden geçiren mânevî çarpıntı" demektir. Zıddı fakd (فقد) yani "kaybetme" olan bu söz, Hakk'ın varlığını idrak eden ve kalbinde O'ndan başkasına yer vermeyen tasavvuf yolcusu için üstün sıfatlardan sayılır (Ceyhan, 2012, s. 583). وَجْد (vecd) mastarının derin sevgi, ilahi aşkı bulma durumunda kullanıldığı ünlü sufi şair İbnu'l Fârid'in aşağıdaki mısralarında da görülmektedir (el-Hemedânî, 1998, cilt 2, s.180) :

يَا مَانِعِي طِيبَ المَنَام ومَانِحي ثوبَ السقامِ به ووَجْدِي المُتْلِفِي

عطفاً على رَمَقي وما أبقيتَ لي مِن جِسْمِي المضْني وَقَلْبِي المُدنِفِ

Ey tatlı uykumu benden alan, beni dert libasına bürüyen,

Beni helak eden o vecdle (aşk ateşi) baş başa bırakan,

Eriyen bedenimden, dertli kalbimden geriye kalana,

Bendeki son nefese, son cana merhamet et.

Bu mastar Türkçemizde de coşku, heyecan, sevgi manasında kullanılmaktadır. Büyük şair Mehmet Akif Ersoy İstiklal Marşının bir dizesinde "O zaman vecd ile bin secde eder varsa taşım" deyerek "vecd" kelimesini değinilen anlamda kullanmıştır. "Mimli" formda gelen مَوجِدة mastarı ise kızgınlık, gerginlik durumunda kullanılır. Örneğin bir klasik kaynakta bu mastarın manası şu şekilde açıklanmaktadır(eş-Şeybânî, 1974, cilt 3, s.178):

إِنَّ فِي نَفْسِهِ عَلَيْكَ لَكَتِيفَةً أَيْ مَوْجِدَةً "*Onun kalbinde sana karşı bir öfke, kırgınlık vardır*" Derin anlamlar taşıyan "vicdan" mastarı insanın içinde bulunan ahlâkî otoriteyi; ahlâkî değerler ve davranışlar hakkında hüküm verme ve değerlendirme kabiliyetini ifade eder. Vicdan da bir buluştur. Bu insanın ruhunun derinliklerinde hissettiği ilahi bir seziştir. Klasik İslâm mantığında ise iç duyularla kavranabilen belirgin önermeler için "vicdâniyyât" tabirinin kullanıldığı söylenmektedir (Demir, 2013 s. 100). "Vücut" mastarına gelince ise bir şeyin hem zihinde hem de zihnin dışında gerçek varlığa sahip olması ya da bir şeyin aklî tahlil yoluyla belirlenen mahiyeti, yani zatıdır. Ayrıca vücut, bir şeyin özünün dış dünyada fiilen gerçekleşmesi anlamında da kullanılır (Yavuz, 2013, s. 136)." Bu örneklerden, Arapçada üç harfli bir fiilin mastarlarının ne denli derin ve çeşitli anlamlar taşıdığı anlaşılmaktadır. Türkçe günlük kullanımda da terim olmaksızın bu köklerden türeyen ifadelerin farklı anlamları gözlemlenebilir; örneğin "vücut geliştirme", "vecde gelmek" "vicdanlı" gibi kullanımlar, kelimenin anlam manevrasını daha da genişletmektedir

الصِّغَرُ ve **الصَّغَارَةُ mastarları**

Arap dilinde küçük olmak anlamına gelen صغُر fiilinin de farklı manalarda kullanılan iki mastarı vardır. Birisi الصِّغَرُ daha çok suç, günah yönden küçüklüğü, diğeri الصَّغارة ise değer ve kıymet bakımından azlığı ifade etmektedir (Semerrâi, 2007, s. 18). Bazen الصِّغر mastarı hem manen hem de fiziki yönden de küçüklük ifade edebilir. Örneğin bir Arap şiirinde الصِّغر mastarı bu şekilde görülebilir (el-Kuraşi, t.y, s. 60) :

أَصبحَ في هَتومٍ على وَجَلٍ، وَأَهلُهُ غافِلونَ ما شَعَرُوا

رأَوا غُلاماً بالأمسِ عندَهمُ أَزْرَى لَدَيهم جَهْلاً بِهِ الصِّغَرُ

"Dün yanlarında küçük ve cahil saydıkları çocuk, bugün kaygı ve endişe içinde bir hâle büründü ailesi ise farkında değil, habersiz olup bir şey hissetmediler."

Diğer bir beyitte ise الصَّغارة mastarının değer ve kıymette küçüklük ifade ettiği görülmektedir (Ebû Dahbâl, 1972, s. 49):

يارَبِّ حَيِّ بِخَيرِ ما حَيَّيتُ إِنساناً عُمارَه

أَعطى وَهَنَّأَنا وَلَم تَكُ مِن عَطِيَّتِهِ الصّغارَه

"Ey Rabbim! İnsanları iyilik ve esenlik içinde yaşattığın gibi ben de bir insanın yararına vesile oldum. O. bize verdi, mutluluk ve sevinç tattırdı; verdiği hiçbir şey önemsiz, küçük olmadı."

Diğer bir kaynağa göre aynı fiilin صَغَرا ve صَغرانًا formatında diğer iki şekli de verilmektedir (İbn Sîde, 2000, cilt 5, s. 421).

هُدىً ، هِدايةً ve **هَدْيٌ mastarları**

Arapçada "yol göstermek" veya "rehberlik etmek" anlamına gelen هَدَى sülâsî fiil kökünün üç farklı yapısal forma sahip mastarı bulunmaktadır. Anlam bakımından da farklılıklar taşıyan هَدْيًا, هُدًى ve هِدايَة mastarları, kullanım yerleri açısından birbirinden ayrılmaktadır. Doğru yol gösterme, doğru inanç ve doğru yola iletme manalarını ihtiva eden هُدًى mastarı daha çok dinî maksatla kullanılmaktadır (İbn Merzubân, 1998, s. 128).

شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْاٰنُ هُدًى لِلنَّاسِ

"Ramazan ayı, insanlara hidâyet rehberi olup onlara doğru yolu gösteren Kur'ân'ın indirildiği aydır" (Bakara 2/185) ayetinde mastar tam dinî anlamda kullanılmış, doğru yol ve Hakk'ın yolu manalarına bürünmüştür. Burada "doğru yol" (Allah yolu) anlamında kullanılmıştır.

هداية (hidâyet) mastarı da dinî anlam taşıyabildiği gibi herhangi bir yolu göstermek manalarını da ihtiva eden bir mastardır. Hz.Peygamber'in (s.a.v) Hz.Ali'ye öğrettiği bir hadiste bu

fiil kökünden gelen هُدًى ve هِدايَة mastarları aynı cümlede kullanılmıştır (Ahmet b. Hanbel 2001,cilt 2, s. 345, hadis no:1124) :

سَلِ اللهَ الْهُدَى وَأَنْتَ تَعْنِي بِذَلِكَ هِدَايَةَ الطَّرِيقِ، وَاسْأَلِ اللهَ السَّدَادَ وَأَنْتَ تَعْنِي بِذَلِكَ تَسْدِيدَكَ السَّهْمَ

"Allahdan hidayet istediğin zaman bununla (çölde yolunu kaybetmiş bir insanın yolu bulması gibi) doğru yolu bulmanı iste. Allah'tan sedâd (doğru olmak) istediğin zaman ise bununla sanki okun hedefe tam isabet etmesini arzu et."

Bu hadîs-i şerif'te müşahede edildiği üzere, "el-hudâ" kavramı ilahi rızaya bağlı "Allah yolu" anlamına gelmekle birlikte; "hidâyet" kavramı da kulun ilahi rehberliğe mazhariyetinin yanı sıra, semantik olarak "yönünü kaybetmiş bir yolcunun aradığı istikameti bulması" şeklindeki somut ve işlevsel bir anlamı da ihtiva etmektedir. هَدْيًا (hedyen) mastarı ise rehberlik ve kılavuzluk anlamlarına geldiği gibi bazen hâl, metot, hatta kurbanlık gibi anlam çeşitliliğine de sahiptir. Nitekim Kur'ân'da "Kabeye ulaşmış bir kurbanlık" هَدْيًا بَالِغَ الْكَعْبَةِ (Mâide 5/95) ifadesinde masdarın kurbanlık anlamında kullanılması görülmektedir. Bazen metot, tavır, yöntem manalarında da kullanılır. Örneğin Arapçada سَارَ عَلَى هَدْيِهِ / هَدَى هدْيَهُ "Onun yolunu gitti". (Örnek edindi, metodunu uyguladı) ifadeleri yaygın kullanıma sahiptir.

ضَرٌّ ve ضُرٌّ mastarları

Bu tür mastarlardan ḍarr (ضَرّ) ve ḍurr (ضُرّ) lafızlarına bakıldığında, "ḍarr" mastarının "genel bir zarar" anlamında kullanıldığı; "ḍurr" mastarının ise "hastalık ve zayıflığın ruha verdiği zarar" anlamını ifade ettiği görülmektedir (Ömer, 2008, cilt 2, s. 1357). Her iki mastar da Arapçada "zarar vermek" ve "zararı dokunmak" anlamlarına gelen (ضَرّ) fiil köküne dayanmaktadır (Ömer, 2008, cilt 2, s. 1357). Söz konusu anlam farklılığı Kur'ân'da açık biçimde görülmektedir. Nitekim Enbiyâ Suresi'nin 83. ayetinde, Hz. Eyyûb'un Rabbine seslenişinde, içine düştüğü hastalıktan kaynaklanan zarar أَنِّي مَسَّنِيَ الضُّرُّ yani *"Bana bir zarar (dert) dokundu"* ifadesiyle dile getirilmektedir.

Öte yandan Ra'd Suresi'nin 16. ayetinde, Allah'tan başka dost edinen kimselerin taptıkları ilahların kendilerine herhangi bir fayda ya da zarar veremeyecekleri şu şekilde ifade edilmektedir:

لَا يَمْلِكُونَ لِأَنْفُسِهِمْ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا

Burada geçen ifade genel anlamda bir zararı ifade etmektedir. Nahl Sûresi'nde ise **الضُّرُّ** masdarı genel bir darlık, musibet veya içsel sıkıntıyı ifade etmektedir:

ثُمَّ إِذَا كَشَفَ الضُّرَّ عَنْكُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِنْكُمْ بِرَبِّهِمْ يُشْرِكُونَ

"Sonra Allah, sizden o sıkıntıyı giderir gidermez içinizden bazıları hemen Rablerine ortak koşmaya kalkışırlar." (Nahl 16/54)

Dolayısıyla ayetlerde geçen "ḍarr" (ضَرّ) ve "ḍurr" (ضُرّ) mastarlarının vezinlerinin farklı olması, bu kelimelerin taşıdığı anlam farklılığıyla ilişkilidir.

كِتَابَةٌ ve كَتْبٌ ، كِتَابٌ mastarları

Arapçada yaygın fiillerden biri olan ve "yazdı" anlamına gelen كَتَبَ fiilinin mastarları da semantik açıdan dikkat çekicidir. Bu mücerret kökten türeyen كِتَاب , كَتْب ve كِتَابَة şeklindeki üç mastar, oldukça yaygın ve işlevsel kullanıma sahiptir (el-Mağrîbî, 1994, cilt 1, s. 47).

كَتْبٌ mastarı genel olarak "yazmak" anlamına gelmekle birlikte, bağlama göre "toplamak", "cem etmek" ve "birleştirmek" gibi anlamlar da ifade edebilir (el-Mağrîbî, 1994, cilt 1, s. 47). Nitekim كتْب الأوراق ifadesi "kâğıtların toplanması" şeklinde anlaşılabilir. Arapçada "bölük, tabur, birlik" anlamlarına gelen كَتيبة (ketîbe) kelimesindeki "birlik" anlamının da bu kökten kaynaklandığı söylenebilir.

كِتابٌ mastarı ise diğerlerinden farklı olarak zamanla tam bir isimleşme sürecine girmiş ve günümüzde bilinen "kitap" anlamı ön plana çıkmıştır. Bununla birlikte, bu mastar fiil ile birlikte kullanıldığında "takdir etmek", "farz kılmak" ve "sorumlu tutmak" gibi anlamlar da kazanabilmektedir. Örneğin كتب الله كتابًا عليكم ifadesi *"Allah üzerinize farz kıldı"* veya "sizi sorumlu tuttu" şeklinde anlaşılmalıdır. Bu anlamda : إِنَّ الصَّلٰوةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا *"Namaz mü'minler üzerine vakitleri belli bir farz olmuştur"* (Nisâ 4/103) ayetinde de görülmektedir. Aşağıda yer alan hadiste geçen "kitap" kelimesi ise "ezelî kader" anlamında değerlendirilmelidir (el-Hatlî, 1994, s. 23 hadis no:6):

كَتَبَ اللهُ كِتَابًا قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضَ بِأَلْفَيْ عَامٍ

"Allah, gökleri ve yeri yaratmadan iki bin yıl önce kaderi yazdı"

كِتابة mastarına gelince, bu kelimenin de كِتاب gibi isimleşme sürecinden geçtiği görülmektedir. Her ne kadar genel olarak "yazmak" anlamını ifade etse de, bağlama bağlı olarak farklı anlam katmanları kazanabilmektedir. Bu çerçevede kitâbe, "kayıt altına almak", "belge ve resmî evrak düzenlemek" gibi anlamların yanı sıra, arkeolojik bulgularda eser hakkında bilgi veren yazıt ve kitabeleri ifade etmek için de kullanılmaktadır. Masterın morfoloji şekline dikkat edersek فِعالة kalıbı Arap dilinde meslek, sanat manası da ifade etmektedir (Semarrâi, 2007, s. 21). Yani kitabet yazma sanatı, becerisi olarak da anlaşılmalıdır (el-Ezherî, 2001, c. 10, s. 88). Örneğin:

كان سليمان يكتب عن كتابة الكتاب القدماء *"Süleyman eski katiplerin kitabeti ile ilgili yazıyordu"*

Nitekim Arap edebiyatında önemli bir nesir türünü karşılayan bir terim olarak da فنّ الكتابةِ karşımıza çıkmaktadır (Demirayak 1998, s. 151). Şer'î (fıkhî) anlamda ise "kitâbet": kölenin, derhâl nisbeten hür kılınması, gelecekte (ödeme tamamlanınca) ise tamamen özgürlüğüne kavuşmasıdır (en-Nesefî, 2011, s. 558).

رُقودٌ ve رُقادٌ mastarları

Arapça رقد sülâsî fiili, "uyumak, yatmak, uzanmak, istirahat etmek" gibi anlamlar taşır. Bu kökten türeyen mastarlar arasında da anlam farklılıkları mevcuttur. Genel olarak رُقاد ve رُقود mastarları "uyumak" anlamını ifade etse de, kullanımları bakımından ince farklar vardır. Örneğin رُقود mastarı, özellikle gece uykusu için kullanılır. رُقاد mastarı ise genellikle öğle veya kısa süreli uyku anlamını karşılamak için tercih edilir (Rıza,1958, cilt 2, s. 629). رُقود mastarının uzun süreli ve derin bir uyku hâline işaret ettiği, Kur'ân'da Kehf Suresi'nde gençlerin mağarada uzun süre uykuya dalmaları örneğinde açıkça müşahede edilmektedir: وَتَحْسَبُهُمْ اَيْقَاظًا وَهُمْ رُقُودٌ *"Onlar uykuda oldukları halde sen onları uyanık sanırdın* (Kehf 18/110)". Uzun süre uyumaları, ölüm hâline kıyasla değerlendirilmiştir. Çünkü onların ölü oldukları sanılmıştır; bu yüzden bu uyku, ölümün yanında kısa (hafif) sayılmıştır (el-İsfahânî, h. 1412, s. 362). Bu uzun süreli uykunun bir sonucu olarak, aynı kökten türeyen "merkad" (مَرْقَد) kelimesi, "kabir" anlamında bir mekân ismi olarak kullanılmıştır. رُقاد mastarı, daha çok hafif ve kısa süreli bir uyku hâlini ifade etmektedir. Nitekim klasik kaynaklarda devekuşunun uykusu bu mastarla dile getirilmiştir (el-İsfahâni,1412,s362): " وأَرْقَدَ الظَّلِيمُ: أَسْرَعَ، كأَنَّه رَفَضَ رُقَادَهُ" *"Erkek devekuşu, sanki uykusunu terk etmişçesine hızlıca koştu"* Bu bağlamda, söz konusu kullanım, bir varlığın kısa ve yüzeysel bir uyku hâlinden hızla sıyrılarak harekete geçmesini ima etmekte; dolayısıyla "rukâd"ın hafif ve geçici bir uykuya işaret ettiğini göstermektedir. Sözlüklerde bazen رقد fiili ile ondan türeyen رُقاد ve رُقود formlarının, aynı köke dayanan رَقْد mastarıyla birlikte "eskimek, işlevini yitirmek, etkisini kaybetmek" anlamlarında kullanıldığı görülmektedir. Kısa süreli uyku hâlini ifade eden "rukâd"ın da kimi bağlamlarda bu anlama kayabildiği anlaşılmaktadır. Nitekim şu örnek bu durumu açıkça ortaya koymaktadır (Rızâ Ahmed, 1958, c. 2, s. 629):

رقدًا ورُقادًا الثوب: أخلق ولم يبق فيه مستمتع

"Elbise iyice eskidi, yıprandı ve artık ondan yararlanılacak hiçbir kimse kalmadı". Esasen burada da "uyumak" anlamı mecaz yoluyla kullanılmaktadır. Zira insanın uyuması, onun geçici olarak işlevsiz kalması ve bir durgunluk hâline girmesiyle ilişkilendirilmiştir. Bu anlam genişlemesi çerçevesinde Arapların, çarşıdaki durgunluğu ifade etmek üzere رقدت السّوق (çarşı durgunlaştı; bir bakıma "uyudu") şeklindeki kullanımları da dikkat çekicidir. Bu durumda söz konusu fiil, anlam bakımından **كَسَدَ** (durgun olmak, kesatlaşmak) fiiline yaklaşmaktadır (Rızâ, 1958, c. 2, s. 629).

كُدُورَة ve كَدَر كُدْرَة mastarları

Aynı şekilde diğer bir sülasi mücerret kök olan dilimize "bulanmak", "bozmak", "rahatsız etmek", "solmak" gibi çevrile bilen كَدِرَ fiilinden türeyen كُدْرة, كُدورة ve كَدَر mastarları da anlam farklılığı arz etmektedir. Klasik kaynaklara göre bu mastarlardan كُدْرة renklerdeki bulanıklığı ifade ederken **كُدورة** su ve yaşamdaki bulanıklığı ifade etmektedir. كَدَر mastarı ise hepsini kapsayan genel anlamda bir bulanıklığı ifade etmektedir (İbn Manzûr, h 1414, cilt 5, s.134 ; İbn Side, 2000, cilt 6, s. 746). Kudratun (كُدرة) mastarının esasen renkteki bulanıklığı ifade ettiği, birçok kaynakta rastlanan bir durumdur. Hatta fıkıh eserlerinde, kadının hayız hali ile ilgili durumları "Bâbul-Kudreti" (**باب الكدرة**) başlığı altında görmekteyiz (İbnu'l-Harrât, 2001, cilt 1 s. 523). "Lisânu'l-Arab" sözlüğünde bu mastar için şu ifade geçmektedir (İbn Manzûr, h. 1414, c. 5, s. 134):

الكُدْرَةُ مِنَ الأَلوان: مَا نَحا نَحوَ السَّوَادِ والغُبْرَةِ

"Kudre (bulanıklık, koyu renk) renklerden biridir; siyahlığa ve tozlu, kirli görünüme doğru meyil eden bir renktir " "Kudûratun" كدورة mastarı ise esasen su ve yaşam halindeki bulanıklık ve zorluğu ifade etmektedir (İbn Manzûr, cilt 4, s.110):

يُقَالُ: ثَوَّرْتُ كُدُورَةَ الْمَاءِ فَثَارَ *"Suyun bulanıklığını karıştırdım, o da köpürdü / taşkın hâle geldi."* Burada كدورة الماء izafet terkibi ile suyun bulanıklığı kastedilmiştir. Aynı kökten gelen كَدَر mastarının anlam manevrası daha geniştir. Bu söz her bir şeyde bulanıklığı, zorluğu, rahatsızlığı ifade etmektedir. Örneğin bir Arap şairi bir orduyu aşağıdaki mısrasıyla şu şekilde tasvir eder (İbn Manzûr, cilt 5, s.134):

فإن أَصابَ كَدَراً مَدَّ الكَدَرَ، سَنابِكُ الخَيْلِ يُصَدِّعْنَ الأَيَرّ

"Bulanıklık düştüğünde yayılır her yana,

Atların nal darbeleri toprağı yarar geçer"

Buradaki كَدَر kelimesi hem fiziksel bulanıklık (su, hava gibi) hem de mecâzi anlamda karışıklık, sıkıntı ya da keder anlamı taşıyabilir. Türkçeye geçmiş "keder" kelimesi, bir nevi bulanıklık, üzüntü ve bozulma anlamı taşımaktadır. Azerbaycan Türkçesinde ise kin kelimesiyle birlikte kullanılan "kin-küduret" ifadesinde küduret, gazap ve nefret anlamına gelmektedir. Bu bir tesadüf değildir, çünkü كدر kök anlamları içerisinde "kızmak" manası da vardır. Bu, Arap kökenli mastarların dilimizde bugün hâlâ aktif olarak kullanılmasının dikkat çekici bir örneğidir.

عُثُورٌ ،عَثْرٌ ve **عِثَارٌ mastarları**

Dikkat çeken bir diğer mastar da Arapçada "ayağı sürçmek", "yanılmak", "şaşırmak" anlamlarının yanı sıra zaman zaman "bulmak", "rastlamak" anlamlarını da ifade eden عَثَرَ fiilinin mastarıdır. Bu fiilin 'عُثُورً','عَثْرًا ve عِثَارًا ' şeklinde farklı mastar kalıpları bulunmaktadır. Aynı kökten türemiş olmalarına rağmen bu mastarlar, vezin bakımından farklılık gösterdikleri gibi anlam bakımından da ince farklılıklar taşımaktadır. Nitekim العثور mastarı, عثر على الشيء kullanımında olduğu üzere bir şeye muttali olmak, onu fark etmek veya keşfetmek anlamını ifade eden mastardır.عَثْرًا mastarı da buna yakın anlamdadır (İbn Kuteybe, t.y, s.334). Fakat buna karşılık, kişinin yürüyüşünde, konuşmasında veya düşüncesinde hataya düşmesi anlamında عَثَر fiilinin mastarı العِثار dır. Bu itibarla, bir şeye rastlamak veya onu keşfetmek anlamındaki عُثور daha ziyade

hakiki anlamda kullanılırken, hataya düşmek veya görüşünde yanılmak anlamındaki عِثَار ise daha çok mecazî bir kullanımı ifade etmektedir (İbn Âşur, 1984, cilt 1, 295). Bir Arap şiirinde, Abduşşems ile Haşim oğulları arasındaki mücadele şu şekilde tasvir edilmekte olup, bu bağlamda عِثار mastarı ilgili anlamda kullanılmaktadır (el-Muberred,1997, cilt 4, s.7) :

طلبُوا وتْرَ هاشمٍ فشَفَوْهُ بَعْدَ مَيلٍ من الزَّمان وياسِ

لا تُقِيلَنَّ عَبْدَ شَمْسٍ عِثارًا واقْطَعَنْ كلَّ رَقْلَةٍ وأَواسي

Haşim'in kan davasını güttüler, sonunda dindirdiler öfkeyi,

Uzayan zamanın ve tükenen umutların ardından.

Abdüşems'e sakın bir sürçmede hoşgörü gösterme,

Ve onların bütün köklerini ve dayanaklarını kes.

Yine kaynaklarda rastladığımız bir şiirin şu dizesinde عُثُور mastarı kendine has bir anlamda kullanılmaktadır (İbn Sellâm, t.y, cilt 2, s. 744):

قمنا بجد لم يكن عثورا وشزب قد طويت شهورا

Bütün gücümüzle çalıştık, ama bir sonuca varamadık,

Aylarca süren çabamız boşuna geçti.

Görüldüğü üzere, mastar burada sonuca varmak olarak çevrilebilir.

سَكْرٌ ve سُكُورٌ mastarları

Üç harfli سكر fiilinden türeyen سَكْرٌ ve سُكُور mastarları, aynı kök harflerine sahip olmakla birlikte anlam ve kullanım bakımından farklılaşan mastarlara örnek teşkil eder. Orta harfin harekesinin fetha olması durumunda سَكَرَ fiil kökü "kapatmak, kilitlemek" anlamını ifade ederken; kesra olması hâlinde سَكِر "sarhoş olmak" anlamını kazanır. Bu fiil, bazı bağlamlarda على harf-i ceri ile kullanıldığında "kızmak, öfkelenmek" anlamını da ifade edebilmektedir. Arapçada سَكْرًا mastarı, söz konusu hareke farklılıklarına bağlı olarak hem "sarhoşluk" hem de "kapatma, kilitleme" anlamlarında kullanılabilmektedir. Nitekim sarhoşluk hâli ile zihinsel işlevlerin adeta "kilitlenmesi" arasında kavramsal bir ilişki kurmak da mümkündür. "Sarhoşluk" bazen ilk harfin harekesi dammeli olarak سُكْر formunda da kullanılır. Aynı kökten türeyen سُكُورٌ mastarı ise daha çok rüzgârın şiddetli esişinden sonra meydana gelen durulma ve sakinleşme hâlini ifade etmek üzere kullanılmaktadır (İbn Kuteybe, t.y, s. 334). Bir sıra kaynaklarda "sukûr" kelimesi izah edilirken şöyle denilimektedir: "Ebû Zeyd'e göre "sâkir su" (الماء الساكر) akmayan, durgun sudur. Nitekim "su sukûr hâline geldi (سَكَرَ سُكُوراً)" denilerek onun durgunlaşması ifade edilir. Ayrıca "deniz durgunlaştı" سُكِر البحرُ şeklinde de kullanılır. Daha çok mecâzi kullanıma sahiptir (İbn Menzur, cilt 4, s. 375; ez-Zebidi cilt 12, s. 66). سُكْرًا mastarının "sarhoşluk" anlamında kullanımı, Hz. Peygamber'e (s.a.v.) nispet edilen bir hadiste de görülmektedir. Nitekim Ahmed b. Hanbel'in Müsned'inde yer alan rivayette şöyle buyrulmaktadır (İbn Hanbel, 2001, c. 11, s. 240, h. no: 6659):

مَنْ تَرَكَ الصَّلَاةَ سُكْرًا مَرَّةً وَاحِدَةً، فَكَأَنَّمَا كَانَتْ لَهُ الدُّنْيَا وَمَا عَلَيْهَا فَسُلِبَهَا

"Kim bir kez bile sarhoşluk hâlinde namazı terk ederse, sanki dünya ve içindekiler ona verilmiş de sonra hepsi elinden alınmış gibidir."

Ünlü edip İbn Kuteybe kimi zaman "kapatmak" anlamını veren سكْرا mastarı için ise şöyle demektedir:

وسَكَرْتُ البِثْقَ أسكُرُه سَكْراً إذا سددته *"Ve ben çatlağı tıkamayı* (سَكْراً) *yaptım; yani onu kapattım, tıkadım yani düzelttim."* Burada **سَكْرَ** kökünden türeyen سَكْراً, "seddetmek", "tıkamak", "kapatmak"

anlamında kullanılmıştır. "البِثْق" boşluk veya çatlak anlamındadır. Dolayısıyla fiil, bu boşluğun kapatılmasını veya tıkanmasını ifade etmektedir (İbn Kuteybe, t.y, s. 334).

عُبورٌ ve عَبْرٌ، عِبارَةٌ mastarları

Arapça "gözyaşı dökmek, ağlamak, bir yolu geçmek, karşıdan karşıya geçmek, açıklamak veya tabir etmek" anlamlarını taşıyan عَبَرَ fiil kökü, üç farklı ve işlevsel mastara da kaynak rolünü yapmaktadır. Bunlar عُبُور ، عِبْر، عِبارة mastarlarıdır. Anlam çeşitlerine gelince عِبَارة rüyayı yorumlamak veya bir şeyi açıklamak anlamında kullanılır; عُبُور özellikle bir engeli, özellikle de su engelini aşmak anlamını taşır; عَبْرًا ise genel olarak bir yolu geçmek veya hareket etmek anlamına gelir (İbn Kuteybe, t.y. s. 334). Örneğin uluslararası haber sitesi "el-Cezire" haber kanalında da geçen bir manşette عبور mastarı şu şekilde kullanılmaktadır (https://www.aljazeera.net/ebusiness):

إيران تدرس السماح لناقلات نفط بالعبور من هرمز لكن بشرط

"İran, tankerlerin Hürmüz Boğazı'ndan geçmesine izin vermeyi düşünüyor, ancak bir şart koşuyor"

Görüldüğü üzere bu mastar daha çok suyu geçme, aşma anlamında kullanılır. Burada عَبْرا ve عِبَارة aynı köke dayanmalarına rağmen bu bağlama semantik olarak uygun değildir. Klasik kaynaklarda Hz. Ömer'e nispet edilen bir rivayette, "عِبارة" mastarının "yorumlamak" anlamında kullanıldığı görülmektedir. Nitekim aşağıdaki ifadede bu kullanım açıkça ortaya çıkmaktadır (el-Kureşî, 2003 c. 3, s. 42):

أَعْرِبُوا الْقُرْآنَ فَإِنَّهُ عَرَبِيٌّ، وَتَفَقَّهُوا فِي السُّنَّةِ، وَأَحْسِنُوا عِبَارَةَ الرُّؤْيَا، وَإِذَا قَصَّ أَحَدُكُمْ عَلَى أَخِيهِ فَلْيَقُلِ: اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ خَيْرًا فَلَنَا، وَإِنْ كَانَ شَرًّا فَعَلَى عَدُوِّنَا

"Kur'an'ı doğru şekilde i'rab edin; zira o Arapçadır. Sünneti derinlemesine kavrayın. Rüyayı güzel bir şekilde yorumlayın. Sizden biri rüyasını kardeşine anlattığında şöyle desin: Allah'ım! Eğer bu hayır ise bizim için olsun; eğer şer ise düşmanımızın üzerine olsun"

Bu metinde yer alan "أحسنوا عِبارة الرؤيا" ifadesi, rüyanın sadece aktarılmasını değil, aynı zamanda doğru ve uygun biçimde yorumlanmasını ifade etmektedir. Dolayısıyla burada "عبارة" kelimesi, klasik sözlük anlamı olan "ifade etme"nin ötesinde, rüya tabiri/yorumu anlamını da içerecek şekilde kullanılmıştır. Aynı kök perspektifine dayanmasına rağmen burada عَبْرًا ve عُبورًا mastarları kullanılamaz. عَبْرٌ mastarı ise sadece su üzerinden değil genel olarak geçmek, bir şey üzerinden hareket etmek manalarını taşımaktadır. Mastarlarda morfoloji olarak vezin değişmesi, semantik olarak da farklılığı beraberinde getirmiştir.

جَوَادٌ جَوْدَة جُودَة جَوْدَة ve **جُود mastarları**

Arapçada iyi olmak, güzel olmak, hoş olmak; cömertçe vermek; yağmak; at için koşmak ve kimi zaman ağlamak gibi anlamlara gelen جاد fiilinin mastarları da semantik olarak farklılık arz etmektedir. Aynı kökten türeyen şu mastarların dikkat çektiği görülmektedir: جَودة، جُودة، جَوْدًا، جُود ve جَواد (İbn Kuteybe, t.y. s. 335). Bu mastarların tümü, kök anlam bakımından ortak bir semantik çekirdeğe veya bununla bağlantılı bir anlama sahip olmakla birlikte, kullanım bağlamları ve işlevleri açısından çeşitlidir. Şöyle ki, جُود mastarı maddi açıdan yapılan cömertliği, جَوْدًا mastarı yağmurun bol yağmasını ve toprağa bereketini ihsan etmesini, جَودة ve جُودة bir işin iyi ve kaliteli yapılışını, جَوَاد ise atın güzel ve hızlı koşuşunu ifade etmektedir (İbn Kuteybe, t.y. s. 335). Örneğin جَواد mastarı bir Arap atasözünde isimleşerek güzel ve hızlı koşan at anlamında kullanılmıştır (el-Herevî, 1980, s.51):

إنَّ الجوادَ قَدْ يَعْثُرُ

"Şüphesiz ki en iyi at bile tökezleyebilir"

Bu kelime رَجلٌ جوادٌ şeklinde söylenerek kişiyi cömertlik yönünden de vasıflandıra bilir (İbn Manzûr, cilt 3, s. 135). Aynı kökten gelen جَوْدا yağmurun bolluğuna işaret eder. Arapça sözlüklerde de bu durum جودًا المطر: وبل وغزر، فهو جائد "Yağmur bol ve çok olduğunda, yani hem ara sıra hem de sürekli yağma" gösterilmektedir (Rıza, 1958, cilt 1, s.597). جَودة ve جُودة mastarları ise genel olarak iyilik, güzellik, mükemmellik, kalite ve ustalık anlamlarında kullanılabilir. Bu iki mastardan ise جَوْدة daha yaygın kullanılır. Örneğin modern haber kaynakları bu anlamda bu mastarı haber başlığına şu şekilde taşımışlar (https://www.aljazeera.net):

نصيحة لزيادة الإنتاجية في شركتك وتحسين جودة العمل ١٤

"Şirketinizde verimliliği artırmak ve iş kalitesini iyileştirmek için on dört öneri"

Görüldüğü üzere burada جَوْدة mastarı genel olarak bir işin kalitesi, performansı, verimliliği olarak çevrilebilir. جُود mastarının daha çok maddi yönden yardımseverlik, cömertlik anlamına geldiğini ise ünlü Arap şairi Cerir b. Atiyyeye ait şu mısralarda görmekteyiz (el-Hamevi, 1995, cilt 5, s. 364):

فلا بخل فيوئس منك بخل ولا جود فينفع منك جود

Ne cimriliğin var ki senden ümit keselim,

Ne de cömertliğin var ki bir yararı dokunsun.

Bu örnekler ışığında denilebilir ki; aynı kökten gelen sülasi mastarlar arasındaki farklılıklar, yalnızca morfolojik bir çeşitlilik değil; eylemin doğasını ve amacını tanımlayan, anlama dayalı mimari bir tercihtir. Bu ince farkları kavramak, metnin ruhuna nüfuz edebilmek ve dile derinlemesine vakıf olan bir yazarın veya konuşmacının asıl niyetini anlamak bakımından büyük önem taşımaktadır.

Sonuç

Sonuç olarak, Arap dilinde aynı kökten türeyen mastarların farklı vezinlerde (فُعْل، فُعْلان، فُعُول vb.) gelmesi, dilin zenginliğinin yanısıra şekil ile anlam arasındaki ciddi ve sistematik ilişkinin en belirgin göstergelerinden biridir. Bu vezinler yalnızca morfolojik çeşitliliği değil, aynı zamanda fiilin ifade ettiği eylemin tarzı ve bağlamsal değerleri gibi ince anlam farklarını da yansıtmaktadır. Dolayısıyla mastarların doğru anlaşılması, salt sözlük karşılıklarının bilinmesiyle sınırlı değildir. Aksine vezinlerin taşıdığı semantik yükün de kavranması gerekliliği unutulmamalıdır. Bu çerçevede, mastar türlerinin hem şekil hem anlam boyutlarıyla ele alınması, Arap dilinin iç işleyişine dair daha derinlikli ve bütüncül bir perspektif sunar. Pedagojik açıdan ise bu yaklaşım, öğrencinin dilsel kalıpları mekanik biçimde ezberlemesinin ötesine geçerek, bağlama uygun ve bilinçli kullanım becerisi kazanmasına katkı sağlar. Böylece vezin-anlam ilişkisine dayalı farkındalık, Arapça öğreniminde hem teorik hem de uygulama seviyesinde kalıcı bir tecrübenin gelişmesine zemin hazırlar. Araştırma sürecinde, aynı fiil kökünün birden fazla mastar kalıbı içerisinde kullanılması ve bu tür fiillerin sayıca oldukça fazla oluşu, Arapçanın kelime türetme zenginliğini ve ifade gücünü açık biçimde ortaya koymaktadır. Görünen şudur ki, bu çeşitlilik, yalnızca biçimsel bir farklılığa işaret etmemektedir. Aksine aynı zamanda eylemin mahiyeti, yoğunluğu, sürekliliği ve gerçekleşme tarzı gibi ince semantik ayrımları da yansıtmaktadır. Dolayısıyla, mastarlar arasındaki bu ince farklar, dilin anlam örgüsünün ne derece katmanlı ve sistematik bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Diğer bir taraftan, ister klasik, isterse de modern dil kaynaklarında belirli mastar formlarının hangi bağlamlarda tercih edilmesi gerektiğine dair yapılan açıklamalar, bu konunun yüzeysel bir biçimde değil, derinlemesine incelenmesini gerekli kılmaktadır. Nitekim doğru masterın seçimi, yalnızca gramatikal doğruluk açısından değil, aynı zamanda ifadenin yerindeliği ve anlam inceliğinin muhafaza edilmesi yönünden de büyük önem taşımaktadır. Bu durum, mastar konusunun Arapça öğreniminde neden vazgeçilmez ve üzerinde dikkatlice durulması gereken bir alan olduğunu bir daha

açıkça ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, söz konusu çeşitliliğin sistematik bir biçimde ele alınması, hem dilin esasının anlaşılmasına katkı sağlamakta hem de öğrenicinin bağlama uygun, bilinçli ve işlevsel bir dil kullanımı geliştirmesine imkân tanımaktadır. Arapçayı öğrenenlerin fiiller ile türevleri arasındaki ilişkileri doğru şekilde anlamaları, farklı kullanım bağlamlarını ayırt edebilmelerine ve dilin ifade imkânlarını daha etkili kullanabilmelerine yardımcı olacağı net bir şekilde görülmektedir. Ayrıca bu dilde mastar türlerinin işlevlerini, hangi anda kullanıldığını iyi bilmek; okuma, yazma, konuşma ve metin çözümleme becerilerini inkişaf ettirmede, öğrenicilerin daha bilinçli, doğru ve bağlama uygun bir dil kullanımı kazanmalarında etkili olacaktır. Bu yönüyle mastar konusu, Arapçanın hem teorik hem de pratik düzeyde öğrenilmesinde büyük bir önem arz etmektedir. Böylece mastarların semantik ve morfolojik boyutlarıyla kavranması, Arapçanın derin katlarına nüfuz etmenin temel yollarından biri olarak değerlendirilebilir.

References

Abbas, Hasan. (t.y.). *Nehvu'l-Vâfi* (C. 3; 15. bs.). Dâru'l-Maârif.

Ahmed b. Hanbel. (2001). *Müsned* (Şuayb el-Arnaût & Âdil Mürşid, Ed.; C. 2, 11). Müessesetü'r-Risâle.

Akbaş, Y. F. (2024). *Arapça sarf-nahiv* (8. bs.). Cantaş.

Al Jazeera. (t.y.-a). *[Sayfa başlığı eksik]*. Retrieved March 27, 2026, from https://www.aljazeera.net/ebusiness

Al Jazeera. (t.y.-b). *[Sayfa başlığı eksik]*. Retrieved March 30, 2026, from https://www.aljazeera.net/search

Al Jazeera. (2026, March 14). *[Sayfa başlığı eksik]*. Retrieved March 24, 2026, from https://www.aljazeera.net/ebusiness/2026/3/14

Ceyhan, S. (2012). Vecd. İçinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm ansiklopedisi* (C. 42, ss. 583–584). TDV Yayınları.

Demir, O. (2013). Vicdan. İçinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm ansiklopedisi* (C. 43, ss. 100–102). TDV Yayınları.

Demirayak, K. (1998). *Abbasi edebiyatı tarihi*. Şafak Yayınları.

Ebû Dahbâl, el-Cumâhi. (1972). *Divan* (Abdu'l-Azim Abdu'l-Muhsin, Ed.). Matbaatu'l-Kadâ.

Ebû Dâvûd, Süleyman b. Dâvûd b. el-Cârûd. (1999). *Müsned Ebî Dâvûd* (Muhammed b. Abdülmuhsin et-Türkî, Ed.; C. 2). Dâru Hicr.

el-Afgâni, Sait b. Muhammed b. Ahmed. (2003). *el-Mucez fi Kavâidi'l-Luğati'l-Arabiyye*. Dâru'l-Fikr.

el-Bağdâdi, Ebu'l-Bakâ Abdullah b. Hüseyin el-Ekberi Muhibbu'd-dîn. (1995). *el-Lübab fi İlel el-Bina ve'l-Îrab* (Abdu'l-İlah en-Nebhân, Ed.; C. 1). Dâru'l-Fikr.

el-Enbâri, Ebu'l-Bereket Abdurrahman b. Muhammed el-Ensârî. (2003). *el-İnsâf fi Mesâil'i Hilaf beyne'n-Nahviyyin el-Basriyyin ve'l-Kûfiyyin*. el-Mektebetu'l-Asriyye.

el-Ezheri, Ebû Mansûr Muhammed b. Ahmed. (2001). *Tehzîbü'l-Luğa* (Muhammed Avz Mur'ib, Ed.; C. 10). Dâru İhyâʾi't-Türâs.

el-Fadlî, Abdu'l-Hâdi. (2017). *Muhtasaru'n-Nahv*. Dâratu'l-Ğarîn.

el-Ğalayîni, Mustafa b. Muhammed Selim. (2005). *Câmiu'd-Durûsi'l-Arabiyye* (C. 1–2). Dâru'l-Hadîs.

el-Hamevi, Yakut Şihabeddin Ebu Abdullah er-Rumi. (1995). *Mucemu'l-Buldan*. Dârus-Sadr.

el-Hatlî, İshak b. İbrâhim. (1994). *Kitâbü'd-Dîbâc* (İbrahim Sâlih, Ed.). Dâru'l-Beşâir.

el-Hemedâni, Muhammed b. Hüseyin b. Abdussamed Bahâuddin el-Hârisi. (1998). *el-Keşkûl* (Muhammed Abdulkerim en-Nemeri, Ed.; C. 2). Dâru'l-Kutup el-İlmiyye.

el-Herevî, Ebû Ubeyd el-Kâsım b. Sellâm. (1980). *el-Emsâl* (Abdulmecit Katamiş, Ed.). Dâru'l-Me'mun li't-Turâs.

el-İsfahânî, Râgib. (1991, Hicrî 1412). *el-Müfredât fî Garîbi'l-Kur'ân* (Safvân Adnân ed-Dâvedî, Ed.). Dâru'ş-Şamiyye.

el-Kuraşî, Ebû Muhammed Abdullah b. Vehb b. Müslim. (2003). *Tefsîru'l-Kur'ân min el-Câmiʿ li-İbn Vehb* (Mikluş Murani, Ed.). Dârü'l-Garb el-İslâmî.

el-Kuraşi, Ebu Zeyd Muhammed b. Ebi'l-Hattap. (t.y.). *Cemheretu Eşâri'l-Arab* (Ali Muhammed Bucadi, Ed.). Nahdatu Mısır.

el-Mağrîbi, el-Hüseyin b. Muhammed b. Saîd. (1994). *el-Bedrud Tamam Şerhu Buluği'l-Merâm* (Ali b. Abdullah b. ez-Zebn, Ed.; C. 1). Daru'l-Hicr.

el-Muberred, Muhammed b. Yezid Ebu'l-Abbas. (1997). *el-Kâmil fi'l-Luğati ve'l-Edeb* (Muhammed Ebu'l-Fadl İbrahim, Ed.). Dâru'l-Fikr.

el-Mursî, Ebu'l-Hasan Ali İsmâil b. Sîde. (1996). *el-Muhassas* (Halil İbrahim Cefal, Ed.; C. 5). Dâru İhyâ et-Turâs.

el-Vâhidî, Ebu'l-Hasan Ali b. Ahmed en-Neysabûri. (2009, Hicrî 1430). *et-Tefsiru'l-Basît* (C. 2). İmadetu'l-Bahs el-İlmî.

en-Nesefî, Ebu'l-Berekât Abdullah b. Ahmed. (2011). *Kenzü'd-Dakâik* (Said Bektaş, Ed.). Dâru'l-Beşâir el-İslamiyye; Dâru's-Sirâc.

er-Râzî, Zeynuddîn Ebu Abdullah Muhammed bin Ebi Bekr el-Henefi. (1999). *Muhtârus-sıhâh* (Yusuf Şeyh Muhammed, Ed.). Mektebetu'l-Asriyye.

es-Suyûti, Abdurrahmân b. Ebi Bekr Celaleddîn. (1998). *el-Muzhir fi Ulûmi'l-Luğa ve Envâiha* (Fuat Ali Mansur, Ed.). Dâru'l-Kutup el-İlmiyye.

eş-Şeybâni, Ebu Amr İshâk b. Merrâr. (1974). *el-Cîm* (İbrâhim el-Ebyâri, Ed.; C. 3). el-Matbaatu'l-Emîriyye.

ez-Zebîdi, Muhammed Murtaza. (1965–2001). *Tâcü'l-ʿArûs min Cevâhiri'l-Kâmûs* (C. 14). Vizaratu'l-İrşad ve'l-Enba.

İbn Akîl, Abdullah b. Abdurrahmân el-Akîli el-Hamdâni el-Mısrî. (1980). *Şerhu İbn Akîl ale Elfiyyeti İbn Mâlik* (Muhammed Muhyiddin Abdulhamîd, Ed.; C. 3). Dâru't-Turâs.

İbn Âşûr, Muhammed Tâhir b. Muhammed et-Tûnisî. (1984). *et-Taḥrîr ve't-Tenvîr* (C. 1, 7). ed-Dâru't-Tûnisiyye.

İbn Dakîk, Takîyuddîn Ebu'l-Feth Muhammed Ali b. Vehb b. Mutî‘ el-Kuşeyrî. (2003). *Şerhu Erbeîne en-Neveviyye fi'l-Ahâdis es-Sahîhat'n-Nebeviyye* (6. bs.). Müessesetü'r-Reyyân.

İbn Kuteybe, Ebu Muhammed Abdullah b. Muslim ed-Dineveri. (t.y.). *Edebu'l-Kâtip* (Muhammed Dâli, Ed.). Muessesetu'r-Risâle.

İbn Mâlik, Muḥammed b. Abdillâh al-Ṭâʾî al-Ciyâni, Ebû Abdillâh Camâl ed-Dîn. (1990). *Şerhu Teshîl el-Fevâid* (Abdûrraḥmān al-Sayyid & Muḥammad Badavî el-Maktûn, Eds.). Dâru Hicr.

İbn Manzûr, Muhammed b. Mükerrem b. Ali Ebu'l-Fazl Cemâleddîn. (t.y.). *Lisânü'l-ʿArab* (C. 4, 5, 13). Dârü Sâdır.

İbn Merzubân, Ebû Muhammed Abdullah b. Cafer b. Muhammed. (1998). *Tashih el-Fasih ve Şerhuh*. el-Meclis eş-Şuuni'l-İslamiyye.

İbn Sâiğ, Muhammed b. Hasan b. Siba b. Ebi Bekr Ebû Abdullah Şemseddin. (2004). *el-Lamhatu fi Şerhi'l-Melhati* (İbrahim b. Salim es-Sâidi, Ed.; C. 1).

İbn Salâh, Osman b. Abdurrahman Ebû Amr Takiyyuddin. (1986). *Mukaddime İbn Salâh* (Nureddin

İtır, Ed.). Daru'l-Fikr.

İbn Sellâm b. Muhammed el-Cumahî. (t.y.). *Tabaḳât Fuhûliş-Şuarâ* (Mahmud Muhammed Şakir, Ed.; C. 2). Dâr ul-Medeni.

İbn Sîde, Ebu'l-Hasan Ali b. İsmâil. (2000). *el-Muhkem ve'l-Muhîtu'l-Azam* (Abdulhamid Handevî, Ed.; C. 5). Dâru'l-Kutub.

İbn Sikkît. (2002). *İslâhu'l-Mantık* (Muhammed Murib, Ed.). Dâru İhyâi't-Turâs.

İbnu'l-Harrât, Abdülhak b. Abdurrahman bin Abdullah b. Hüseyin b. Said İbrahim el-Ezdi, el-Endülüsî el-İşbîlî. (2001). *el-Ahkâmuş-Şeriyyeti'l-Kubrâ* (Ebû Abdullah Hüseyin b. Ukâşe, Ed.; C. 1). Mektebetur-Ruşd.

İbnu'l-Mukaffa, Abdullah b. Abbas Muhammed b. İshak Ruzbek. (1937). *Kelile ve Dimne*. Matbaatu Bulak.

İbnu'l-Verrâk, Muhammed b. Abdullah b. Abbas. (1999). *İlelu'n-Nahv* (Mahmud Muhammed Derviş, Ed.). Mektebetu'r-Ruşd.

İpek, M. S. (2021). *Arapça dilbilgisi*. Sonçağ.

Kur'ân-ı Kerîm. (t.y.). Retrieved March 30, 2026, from https://www.kuranvemeali.com/

Memmedov, A. (2014). *Arap dili*. Zerdabi Yayınları.

Ömer, A. M. A. (2008). *Mucemu'l-Luğati'l-Arabiyyeti'l-Muasıra* (C. 2). Âlemu'l-Kutup.

Rıza, A. (1958). *Mucemu Metni'l-Luğa* (C. 2). Dâru Mektebeti'l-Hayat.

Semerrâi, F. S. (2007). *Meâni'l-Ebniyeti fi'l-Arabiyye* (2. bs.). Dâru'l-İmâd.

Sibeveyhi, Amr b. Osman b. Kanber el-Hârisî. (1988). *el-Kitâb* (Abdusselam Muhammed Harun, Ed.; C. 4). Mektebetu'l-Hanci.

Subhi, İ. S. (1960). *Dirasetun fi Fikhi'l-Luğa*. Daru'l-İlim.

Yavuz, Y. Ş. (2013). Vücut. İçinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm ansiklopedisi* (C. 43, ss. 136–137). TDV Yayınları.

ETHICAL DECLARATIONS

Research and Publication Ethics

I declare that this article is an original work and was prepared in accordance with the principles of scientific research and publication ethics. The article has not been published elsewhere and is not currently under review by another journal.

All sources used in the study have been cited in accordance with academic standards. I declare that the study does not contain plagiarism, fabrication, falsification, or manipulation of data, and that the research findings have been presented in accordance with the principles of scientific integrity.

Author Contributions

The author single-handedly designed, conducted, and analyzed the study and prepared the report for this article. I have reviewed and approved the final version of the article and agreed to its publication.

Conflict of Interest

I declare that there is no conflict of interest regarding the publication of this manuscript.

Funding

This research did not receive any specific grant, financial support, or funding from any public, commercial, or non-profit funding agencies.

Artificial Intelligence (AI) Usage Disclosure

During the preparation of this manuscript, artificial intelligence tools may have been used solely for limited purposes such as language editing, translation assistance, and stylistic improvement. Any AI-assisted translations or language corrections were carefully reviewed and verified by the author. Artificial intelligence tools were not used to generate the core scientific content, research design, analysis, or scholarly conclusions. All academic responsibility for the content of the manuscript rests entirely with the author.

Copyright and Permissions

I confirm that all necessary permissions for copyrighted materials have been obtained where required and that the manuscript does not violate any intellectual property rights.

Author Approval

I confirm that they have read and approved the final version of the manuscript and consent to its submission and publication.

ETİK BEYANLAR

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu makalenin özgün bir çalışma olduğunu ve bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uygun olarak hazırlandığını beyan ederim. Makale daha önce herhangi bir yerde yayımlanmamış olup başka bir dergide değerlendirme sürecinde değildir.

Çalışmada kullanılan tüm kaynaklar akademik kurallara uygun biçimde atıflanmıştır. Çalışmanın intihal, veri uydurma, veri tahrifi veya manipülasyon içermediğini; araştırma bulgularının bilimsel dürüstlük ilkelerine uygun şekilde sunulduğunu beyan ederim.

Yazar Katkısı

Çalışmanın tasarlanması, yürütülmesi, analizi ve makalenin raporlama aşamasını tek başına yürütmüştür. Makalenin son hâlini okuyup onayladım ve yayımlanmasını kabul ettim.

Çıkar Çatışması

Bu makalenin yayımlanmasına ilişkin herhangi bir çıkar çatışması bulunmadığını beyan ederim.

Finansal Destek

Bu araştırma herhangi bir kamu kurumu, ticari kuruluş veya kâr amacı gütmeyen kuruluş tarafından finansal olarak desteklenmemiştir.

Yapay Zekâ Kullanım Beyanı

Makalenin hazırlanması sürecinde yapay zekâ araçlarından yalnızca dil düzenleme, çeviri desteği ve anlatım iyileştirmesi amacıyla sınırlı ölçüde yararlanılmıştır. Yapay zekâ araçları tarafından yapılan çeviri ve dil düzenlemeleri tarafımdan dikkatle kontrol edilmiştir. Yapay zekâ araçları çalışmanın bilimsel içeriğinin, araştırma tasarımının, analizlerinin veya akademik sonuçlarının oluşturulmasında kullanılmamıştır. Makalenin içeriğine ilişkin tüm akademik sorumluluk bana aittir.

Telif Hakları ve İzinler

Telif hakkı gerektiren materyaller kullanılmışsa gerekli izinlerin alındığını ve çalışmanın herhangi bir fikrî mülkiyet hakkını ihlal etmediğini beyan ederim.

Yazar Onayı

Makalenin son hâlini okudum, onayladım ve yayımlanmasını kabul ettiğimi beyan ederim.